

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

HISTORICKÉ STEZKY A RANĚ STŘEDOVĚKÉ MINCOVNÍ NÁLEZY
PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ DÁLKOVÝCH A REGIONÁLNÍCH KOMUNIKACÍ
V JIŽNÍCH A ZÁPADNÍCH ČECHÁCH

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Militký, Ph.D.

Autor práce: Mgr. Zdeněk Štěpančík

Studijní obor: Archeologie navazující

Ročník: 3

2016

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracoval samostatně, pouze za použití pramenů a literatury, jež jsou uvedeny v příloženém seznamu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice dne 8. 5. 2016

Anotace

Předkládaná diplomová práce se věnuje nálezům raně středověkých mincí na území jižních a západních Čech, jež jsou využity jako pramenná základna pro poznání dálkových a regionálních komunikací.

Základním pramenem pro výzkum tohoto tématu jsou samotné raně středověké mincovní nálezy s přihlédnutím na osídlení v dané době známé především z archeologických poznatků. Dále je přihlíženo k průchodu prokázaných historických komunikací a mapovým podkladům, jež zachytily krajinu před průmyslovou revolucí.

Hlavním cílem předkládané práce je zjistit, jak dalece raně středověké nálezy mincí souvisejí s dálkovými komunikacemi. Dalším cílem je snaha podchytit veškeré dosud známé nálezy ze zkoumaného území a pokusit se o možnou rekonstrukci regionálních komunikací, jež mohly propojovat sídelní areály.

Cílem práce není a ani nemůže být přímé detekování historických komunikací v terénu, jelikož je práce vedena shora „od stolu“ na příliš velkém území.

Klíčová slova:

mince, stezky, historické komunikace, raný středověk, denáry, brakteáty, feniky, nálezy

Annotation

This diploma thesis deals about the findings of early medieval coins in the southern and western Bohemia, which are used as a source base for understanding the long-distance and regional communications.

The basic sources of research of this subject are early medieval coinage findings with regard to the settlement at that time known primarily from archaeological knowledge. Further consideration is given to the passage of proven historical roads and map background, which caught scenery before the industrial revolution.

The main goal of this work is to determine how the findings of early medieval coins associated with long-distance communications. Another aim is to capture all the previously known findings of the study area and to attempt a possible reconstruction of the regional communications, which could interconnect settlement areas.

The aim of the work is not and cannot be directly detected historic roads in the field, since the work is guided from above „from the table" too large area.

Key words:

coins, trails, historic roads, early Middle Ages, denars, brakteats, pfennigs, findings

Obsah

I. Úvod	1
II. Historie a metodika výzkumů historických stezek	3
II. 1 Periodika	5
III. Česká numismatika zabývající se 10. – 13. stoletím v českých zemích	6
III. 1 Numismatická periodika	10
IV. Archeologické metody výzkumu starých komunikací	11
IV. 1 Mapy	11
IV. 2 Portál Mapy.cz	12
IV. 3 Letecká archeologie	13
IV. 4 Detektory kovů	13
IV. 5 Mikrosondáž – vrypy	14
V. Nálezy raně středověkých mincí, jejich definice a nálezové okolnosti	15
V. 1 Druhy nálezů mincí	15
V. 2 Dělení nálezů podle počtu obsažených mincí	15
V. 3 Rituální užití mincí	16
V. 4 Uložení nálezů	17
VI. Čištění a konzervace nalezených mincí (exkurz)	18
VII. Osídlení jižních a západních Čech v raném středověku	20
VIII. Hlavní stezky raného středověku v jižních a západních Čech a jejich průchod krajinou	32
VIII. 1 Gmúndská stezka	32
VIII. 2 Vitorazská neboli Česká stezka	32
VIII. 3 Linecká stezka	33
VIII. 4 Zlatá stezka	34
VIII. 4. 1 Průchod prachatické větve Zlaté stezky v raném středověku..	36
VIII. 4. 2 Průchod vimperské větve Zlaté stezky	37
VIII. 4. 3 Průchod kašperskohorské větve Zlaté stezky	38
VIII. 5 Vintřova neboli Březnická stezka	38
VIII. 6 Řezenská stezka	38
VIII. 7 Norimberská stezka	41
VIII. 8 Chebská stezka	42
VIII. 9 Sedlecká neboli Erfurtská stezka	42

IX. Zhodnocení nálezů mincí ze zkoumaného území	44
IX. 1 Celkové zhodnocení nálezů mincí	45
IX. 2 Zhodnocení nálezů ukrytých v první polovině 11. století	47
IX. 3 Zhodnocení nálezů ukrytých v druhé polovině 11. století	47
IX. 4 Zhodnocení nálezů ukrytých ve 12. století	47
IX. 5 Zhodnocení nálezů ukrytých ve 13. století	48
IX. 6 Monetární situace v jižních a západních Čechách v 10. – 13. století	49
X. Komparace nálezů mincí a historických stezek	50
XI. Závěr.....	68
XII. Literatura.....	69
XIII. Internetové zdroje	77
XIV. Seznam příloh.....	77

I. Úvod

Nálezy raně středověkých mincí jsou v současné době v centru pozornosti především numismatiků ale také archeologů. Řeší se otázky variant mincí, počtu emisí, opisových koruptel, původu kovu, nálezových okolností atd. Méně často se však raně středověkých mincí užívá k rekonstrukci tehdejšího života obyvatelstva a památek s ním spojených. Přitom právě nálezy raně středověkých mincí mohou být nápomocny například k rekonstrukci historických komunikací.

Hlavním cílem této práce je zjistit, jak dalece spolu souvisejí nálezy raně středověkých mincí a síť historických komunikací na zkoumaném území. Cílem je podchytit veškeré nálezy mincí ze zájmového území, to jest z jižních a západních Čech.

Tato práce je dělána „shora“ (tzn. od stolu) na velkém území, proto si neklade za cíl přesně vytyčit a v krajině označit přesný průchod historických komunikací. Práce si klade za cíl naznačit možné regionální komunikace a vztahy mezi nimi a nálezy mincí.

Zájmem výzkumu předkládané práce jsou historické komunikace raného středověku s drobným přesahem do vrcholného středověku vytyčené zhruba do období mezi 2. polovinou 10. století a rokem 1300 a to z důvodů konce ražby brakteátů rokem 1300. Pokud by se striktně dodrželo časové vymezení raného středověku, byl by celý výzkum historických komunikací značně zkrácen, jelikož mince denárové měny, zejména brakteáty, jsou velice těžko datovatelné na tak krátké úseky, jako jsou desetiletí.

Historické komunikace jsou zkoumány s regionálním zaměřením na jižní a západní Čechy, respektive na politické kraje: Jihočeský, Plzeňský a Karlovarský. Toto vytyčení plně splňuje svým rozsahem možnost provedení výzkumu s dostatkem mincovních nálezů a jejich komparaci s historickými komunikacemi v daných regionech.

Při výzkumu historických komunikací je mimo nálezů mincí přihlíženo také k dalším důležitým aspektům, které nelze bez povšimnutí opomíjet. Jedná se především o přírodní predispozice, kterými jsou říční a potoční systémy, tvar reliéfu krajiny a v neposlední řadě průběh železničních sítí.

Vytyčené období dovoluje nahlížet a pracovat také s písemnými prameny. Písemné prameny nejsou sice tak bohaté na informace jako v mladším období, avšak dovolují získat základní informace o prvních písemných zmínkách daných vesnic, městeček či měst. Tyto, ač často kusé informace, jsou mnohdy nápomocny při rekonstrukci celkové představy o sídelní síti a mohou tak přispět k upřesnění datace nalezených mincí.

Vedle písemných pramenů je pro výzkum historických stezek stěžejním pramenem kartografický materiál. Pro výzkum historických stezek lze především využít starých map, které mají na našem území třísetletou tradici. Mezi nejdůležitější patří mapy prvního a druhého vojenského mapování, stabilního katastru, respektive povinné císařské otisky, které zachycují krajinu před nástupem průmyslové revoluce, takže je na nich zachycena zachovalá stará zemědělská krajina se sítí starých stezek.

Z metodického hlediska samotného terénního výzkumu lze pro výzkum historických komunikací využít nedestruktivních metod v podobě mikrosondáže, letecké archeologie, leteckého laserového skenování, detektoru kovů a v neposlední řadě bioarcheologie.

Výzkum historických komunikací je poměrně náročný z důvodů, že se do dnešních dnů až na výjimky historické stezky nedochovaly. Většina historických komunikací se přeměnila díky svým predispozicím pro snadnou průchodnost krajinou na dnešní komunikace, takže jejich výzkum je dnes prakticky nemožný.

II. Historie a metodika výzkumů historických stezek

Výzkum historických komunikací má v našich zemích dlouholetou tradici. Zájem o jejich průběh krajinou se projevil už v 19. století. Mezi první výzkumníky se dnes počítají český historik a archivář Václav Wladivoj Tomek (1855) a český právní historik a tvůrce českých právních dějin Hermenegild Jireček (1856a, 1856b). Na jejich díla navázal historik a archeolog Jan Karel Hraše, jenž se ve své práci zaměřil na průchod hlavními zemskými stezkami, na zemské brány a strážnice (1885). V práci vycházel zejména z historických písemných pramenů. Mezi prvními, kteří se začali věnovat průzkumu stezek v terénu, byli František Horák a Emanuel Chramosta (1923).

Jedním z prvních, který se začal zabývat metodikou výzkumu historických stezek, byl Ladislav Hosák (1957). Ve své práci vytyčil základní pomůcky pro práci a výzkum historických stezek. V první řadě popsal pomůcky historické povahy, pod kterými se skrývají zprávy a zmínky o cestách, přechodech, mýtech, celnících, cestovní deníky, mýtní sazebníky atd. V druhé řadě popsal pomůcky geografické povahy, především staré mapy, říční síť a jiné reliéfní predispozice jako poloha a struktura sídel. Ve třetí řadě popsal pomůcky archeologické. Zde přihlíží především k nálezům mincí, polohám hradišť a zaniklým vesnicím. V neposlední řadě sledoval rovinu filologickou, kde si všimá názvů cest, přechodů přes vodní toky, jmen kostelů apod.

V šedesátých letech 20. století navázal na Hosákovu metodiku Pavel Choc (1965), který si všiml tendence propojování hlavních center, avšak bez zřetele na existenci lokálních cest u jednotlivých středisek či tržních osad. Důležitým faktorem pro identifikaci historických stezek se pro něho staly archeologické nálezy, které někdy až nápadně kopírují jejich průběh. V opačném případě se vyskytují zcela ojediněle v neosídleném prostoru, čímž lze opět identifikovat průběh cest. Neméně důležitou indicií ve výzkumu historických stezek je dislokace starých osad, tvořící v terénu viditelné linie vzniklé při osídlování nejstarších cest.

Vedle Pavla Choce se v šedesátých letech výzkumem historických stezek zabýval Ivan Vávra. Jeho metodika vycházela z písemných pramenů, které komparoval s archeologickými nálezy. Výsledky následně vynášel do mapy a takto vzniklé body propojoval. V propojení bodů hledal existenci starých stezek. Tato metodika je v dnešní době již poněkud zastaralá.

V době všeobecného uvolnění v šedesátých letech přinesl celkový přehled o zahraničních metodických postupech ve své práci Miroslav Štěpánek (1968). Vedle kla-

sických a již akceptovaných písemných pramenů, map, místních názvů, archeologických nálezů si všiml hlavně přímého terénního výzkumu historických stezek za pomoci letecké prospekce.

Teprve 80. a 90. léta 20. století přinesla do výzkumu historických stezek nový směr. Začalo se s přímým mapováním pozůstatků historických stezek v terénu. Oblast Krušných hor zkoumala Eva Černá a Tomáš Velímský (*Černá – Velímský 1990, 1993*). Později se Tomáš Velímský zaměřil na prostor Čech a Budišínska (*2006*). Oblast Znojemska zkoumal Rostislav Vermouzek (*1990*). Oseckou cestou se zabýval Ivan Vávra (*1982*).

V druhé polovině devadesátých let došlo k výzkumu Zlaté stezky na českém území pod vedením archeologa Petra Zavřela a historika Františka Kubů (*Kubů – Zavřel 1997*). Jejich výzkum vycházel především z písemných pramenů a přímých terénních výzkumů. K výzkumu bylo využito nejmodernějších metod jako letecké prospekce, detektorů kovů a zaměřování pomocí GPS. V současnosti jsou zpracovány úseky: prachatický, vimperský a kašperskohorský (*Kubů – Zavřel 2007a, 2007b, 2009*). Ve stejné době začal s terénním výzkumem Dušan Cendelín. Věnoval se mapování historických stezek v oblasti Polné, na Blanensku či všeobecně na Moravě (*1998, 2000, 2003*). Metodickou prací věnující se výzkumu historických stezek je publikace „Staré komunikace“ (*1999*). Pojednává o terminologii a základních definicích. Řeší podmínky vzniku historických cest, poukazuje na důležitost historické geografie a nejvíce se věnuje terénnímu výzkumu, kde rozebírá zaniklé plužiny, brody, vozové a nevozové trasy, půdorysy osad, strážnice apod.

V poslední době se problematikou historických stezek zabýval Dušan Adam. Ve své práci segmentuje metodické postupy výzkumu na několik částí jdoucích po sobě (*1999, 2004*). Za prvé je to vymezení zkoumaného území a období, předběžný terénní průzkum, konstrukce hypsometrické mapy zájmového území, konstrukce přibližné mapy krajinného potenciálu. Za druhé se jedná o vlastní postup práce: studium literatury a kartografických podkladů, terénní průzkum. Za třetí jde o vyvození závěrů a vizualizaci.

Na počátku nového tisíciletí kriticky zhodnotil dosavadní metodologii výzkumu historických stezek Karel Severin (*2001*). Podle jeho zhodnocení je zapotřebí nové metodiky, která bude závislá na geografii zkoumaného území, relevantnosti použitých pramenů a na odborné specializaci autorů. Dále poukazuje na rozdílnost dochovaného stavu historických stezek a porovnává hornaté příhraniční hvozdy se zemědělsky využívanou krajinou. Za důležité indicie považuje studium toponym a studium obecních kro-

nik. Výzkum by měl proběhnout na rozsáhlém území z důvodů vyniknutí vzájemné vazby dopravní struktury.

Metodickému postupu při výzkumu historických stezek se věnoval i Petr Nový (2008). Ve své práci se především zabývá terénní prospekci a otázkám dokumentace terénních situací. Klade důraz na samotný terénní průzkum, bez něhož nelze jinak ověřit jakýkoliv průchod historické komunikace.

V současné době se při výzkumu historických stezek využívá kromě tradičních klasických metod také metod nejmodernějších. Naprostou novinkou se stalo letecké laserové skenování (airborn laser scanning), které umožňuje snímání terénu z výšky i přes hustý porost. Následným odfiltrováním nežádoucích vlivů lze získat přesný model zemského povrchu.

II. 1 Periodika

Informace o výzkumech starých komunikací bývají nejvíce publikovány v následujících periodikách:

- Acta Onomastica
- Archaeologica historica
- Historická geografie
- Mediaevalia Archaeologica
- Sborník jižní Morava
- Sborník západní Morava
- Staré stezky
- Vlastivědný věstník moravský
- Zlatá stezka

III. Česká numismatika zabývající se 10. – 13. stoletím v českých zemích

Numismatika je pomocná věda historická, jejímž předmětem a současně i hlavním pramenem jsou platební prostředky. Má dlouholetou tradici a ne nadarmo je označována za královskou disciplínu. Sbíráním mincí se již pravděpodobně zabývaly nejvyšší vrstvy obyvatel ve starověkém Řecku a Římu (*Nohejlová-Prátová 1986, 151*).

V českých zemích má numismatika velice dlouholetou tradici a bohatou historii. Již středověký italský básník Francesco Petrarca, označován za jednoho z nejstarších sběratelů antických mincí, se snažil darem několika zlatých a stříbrných mincí vzbudit u českého krále Karla IV. sběratelskou vášně (*Nohejlová-Prátová 1986, 151-152*).

Větší zájem o sbírání mincí nastal v polovině 18. století, kdy vznikaly velké soukromé sbírky a vytvářelo se tak prostředí pro první vědecké práce. Znalost nejstarších českých mincí byla téměř nulová a velice útržkovitá.

Za jedno z prvních vědeckých děl, zabývajících se problematikou nejstarších českých mincí, lze považovat *Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Münzen* od Mikuláše Adauka Voighta, které vyšlo ve čtyřech svazcích (1771 – 1787). Shrnovalo veškerý dosud známý numismatický materiál od nejstarších dob až po svou současnost. Nejednalo se však pouze o deskriptivní práci, mince zde byly zařazeny do kontextu historických pramenů. Ve své době se jednalo o překvapivě dokonalou a rozměrnou práci. Mince zde byly také vyobrazeny v tabulkách. Jednalo se o dějiny vývoje české mince v obecně historickém rámci.

Záhy na dílo Mikuláše Adauka Voighta navázal Josef Mader, který se věnoval analytickému zkoumání středověkých mincí a to zejména brakteátům (1797, 1808). Josef Mader položil základy metodiky v numismatické vědě a mince povýšil do kategorie zvláštních historických pramenů.

Od 50. let 19. století publikoval Václav Hanka v *Památkách archeologických a místopisných české denáry* v tabulkách s drobnými popisky (1855, 1856, 1858, 1860). Jednalo se o počátky chronologie denárů vůbec, takže řada určení byla nesprávná.

Českému středověkému mincovnictví se věnoval matematik a redaktor *Památek archeologických a místopisných* Josef Smolík. Ve svých studiích se zaměřil především na denárové a grošové období. V roce 1881 se stal správcem numismatické sbírky Národního muzea. Ve své funkci dbal na přesné popsání, zpracování, registrování a ukládání mincovních nálezů, sám jich také několik zpracoval. Sbírkový fond soustavně doplňoval, rozpoznal velkou pramennou hodnotu nálezů mincí a nastínil tak další směry

v numismatickém bádání. Jako první český numismatik se věnoval nálezům českých mincí v zahraničí. K jeho předním monografiím dodnes patří Denáry Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III. a Vladivoje a Denáry údělných knížat na Moravě (1896, 1899).

Současníkem Josefa Smolíka se stal Ladislav Červinka, který se pokusil o první syntézu mincovnictví na Moravě (1897). Dále se zabýval popisem středověkých mincovních nálezů na Moravě (1932).

V Památkách archeologických a místopisných vycházely tabulky s perokresbami různých typů českých a moravských denárů. Obrazové tabulky byly označeny jednoduchým popiskem jednotlivých mincí s uvedením vydavatele, celkem bylo vydáno 32 tabulek.

Na konci 19. století zaujal přední místo mezi odborníky na českou středověkou numismatiku Eduard Fiala. Základem pro jeho stěžejní práci o českých denárech a brakteátech mu byly tabulky mincí od Václava Hanky, vycházející v Památkách archeologických a místopisných, které doplnil o řadu nově objevených typů denárů a brakteátů. Vznikla tak obsáhlá monografie České denáry vydaná v roce 1895, ve které se pokusil o přidělení denárů a brakteátů jednotlivým panovníkům na základě rozboru nálezů a porovnání české a cizí složky v nich obsažené a stanovení relativní chronologie ražeb v Čechách a na Moravě (1895). Monografie České denáry přesáhla svým rozsahem přešlé práce. Eduard Fiala v ní uveřejnil soupis dosud známých nálezů českých mincí v českých zemích a v zahraničí s informacemi o obsahu a nálezových okolnostech. Největší úsilí věnoval popisu jednotlivým typům a variantám denárů a brakteátů. Z dnešního pohledu je dílo z větší části zastaralé. Fiala považoval některé cizí mince za české ražby, což je v dnešní době vyvrácené. Také otázka česko-míšeňské skupiny brakteátových ražeb není dosud zcela jasně objasněna. Fialovy České denáry a Smolíkovy Denáry Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III. a Vladivoje zůstaly až do 30. let 20. století jediným základním dílem o českých denárech.

Gustav Skalský byl prvním historikem a vědcem, který u nás nastínil cestu numismatické vědy. Roku 1933 se stal docentem středověké a novověké numismatiky. Jako první stanovil metodu a formuloval úkoly české numismatiky. Jeho hlavním vědeckým zájmem se staly denárové a brakteátové ražby (1927, 1929). Vedle toho se věnoval problematice mezd, kupní síly peněz a dějinám vývoje českého mincovnictví.

Viktor Katz se zaměřil na středověké a novověké mince. Roku 1923 vstoupil do polemiky o svatováclavském denáru. Ve svých pracích se soustředil na nejstarší české

ražby (1935, 1937). Jeho práce přinesly řadu důležitých výsledků v chronologii nejstarších českých denárů 10. století.

Důležité je zmínit sběratele a starožitníka Karla Chauru, který nemalou měrou přispěl k rozvoji vědění o nejstarším českém mincovnictví a o podchycení některých nálezů (1936, 1938). Zasáhl také do polemiky o svatováclavském denáru.

Dalším zájemcem o problematiku nejstarších českých mincí byl Pavel Radoměřský. Svou disertační prací se věnoval otázkám českých denárů 11. století, kde se mimo samotného popisu a stanovení chronologie jednotlivých emisí denárů věnoval ekonomické a hospodářské stránce vydávání mincí (1952). Podrobně popsal postupné zlehčování váhy a zhoršování kvality českých denárů (renovatio monetae). V roce 1956 se spolupodílel na vydání *Nálezů mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, kde zrevidoval a doplnil veškeré, v té době známé, nálezy mincí denárového a brakteátového období do podoby regist (1956a, 1956b). Dosud nebylo dílo překonáno a pro moderní numismatiku je velikým dluhem a výzvou toto zopakovat do budoucna. Pavel Radoměřský napsal další spoustu prací a dílčích studií. Za zmínku stojí pro archeologii důležitá studie spolu s M. Richterem o datování keramiky mincemi, jež pomáhá ve stanovení relativní chronologie středověké keramiky (1974).

Významnou ženou na poli vědecké numismatiky se stala Jarmila Hásková, která se ve své dlouholeté práci zaměřila na hospodářské dějiny a středověkou numismatiku. Ve své knize *Česká mince v době románské* se věnovala ikonografii českých denárů (1975). Dále se věnovala obrazové náplni ražeb prvního českého krále Vratislava II. Napsala *Úvod do problematiky denárového období*, kde se zaměřila na základní pojmy, chronologii a problémy denárového období (1978). Nelze opomenout, že zpracovala chebské mincovnictví, a to od jeho počátků až do 13. století, kde mimo chronologického katalogu jsou i sepsány nálezy chebských mincí (1972).

V roce 1949 došlo k přetisku tabulek z *Fialových Českých denárů*, jež byl doplněn o stručný úvod od Karla Turnwalda (1949). Tento stav byl zcela nevyhovující. Revize denárového a brakteátového období se úspěšně zhostil František Cach. Postupně v průběhu 70. let začal vydávat jednotlivé svazky monografie *Nejstarší české mince* (1970, 1972, 1974, 1982). Celkem vyšly čtyři díly, poslední čtvrtý díl vyšel roku 1982 jako doplněk. Práce byla určena jako sběratelská pomůcka registrující veškeré v té době známé typy a varianty denárů a brakteátů, které byly chronologicky seřazeny. Obsahová náplň byla zvolena tak, aby mohla sloužit i vědeckým badatelům k rychlé orientaci v tomto numismatickém materiálu. Dále byla práce doplněna o váhy mincí a seznam

dosud známých nálezů u nás a v zahraničí. Obrazová náplň byla sice přejata ze základních děl Fialových a Smolíkových či doplněna o nové typy autorem. Dílo si nekladlo za cíl věnovat se blíže problematice peněžně ekonomických problémů denárové měny a také rezignovalo na popis opisových variant, jako tomu bylo u Fialových Českých denárů.

V průběhu 80. a 90. let 20. století došlo k novým objevům mincí a jejich publikování. Vyvstaly nové otázky o počátcích ražby nejstarších českých denárů, otázky ohledně slavníkovského mincovnictví atd. V roce 1996 vydal Jan Šmerda práci Denáry české a moravské, která navázala na dílo Františka Cacha, avšak pozornost byla věnována pouze denárům nikoli brakteátům (1996). Jedná se o přehledný katalog českých a moravských ražeb. Práce zcela rezignovala na soupis nálezů z českého a zahraničního území a podstatnou měrou zredukoval značné množství typů mincí z důvodů přejímání autorů obrazových kreseb skoro celé století, tím vznikaly nové typy a varianty vycházející z jedné mince. Jan Šmerda posunul na základě porovnávání českých a cizích nálezů české mincovnictví až do vlády knížete Boleslava II. Tato otázka do dnešních dnů není zcela jasná a je spíše přijímána varianta počátků ražby do doby knížete Boleslava I.

Samostatnou kapitolou je vývoj mincovnictví na Moravě, kde došlo k ražbě denárů teprve počátkem 11. století za knížete Oldřicha. Moravským denárovým ražbám 11. a 12. století se věnovala dvojice autorů Josef Paukert a Jan Videman v díle Moravské denáry 11. a 12. století (2009). Jedná se opět o katalog ražeb, jako tomu bylo u práce Františka Cacha a Jana Šmerdy. Nově byly pérové kresby vystřídány za autentické fotografie mincí. Velice důkladně byl zpracován soupis nálezů popsanych v numismatické literatuře ale i z nových archeologických situací a nálezů učiněných průzkumem detektorů kovů.

Moravskému mincovnictví se též věnoval v řadě článků Jan Bobek. Jeho hlavní prací se stala kniha Mincovnictví olomouckých biskupů ve středověku, ve které věnoval pozornost výkonu mincovního práva olomouckých biskupů (1986). Osvětlil vznik historického práva v historických souvislostech. Čerpal zejména z písemných pramenů a nálezů mincí. Kniha podala soupis všech dosud známých středověkých ražeb olomouckých biskupů s fotografickou dokumentací jednotlivých denárů.

Současným odborníkem na nejstarší české denáry je lékař Zdeněk Petrář. Je autorem řady článků, avšak zásadní prací se stala jeho monografie První české mince, kde se pokusil o řešení problémů kolem nejstarších českých denárů a díky porovnání nejstarších denárů s jejich zastoupením v nálezech stanovil jejich možnou chronologii (1998).

Dalším současným odborníkem na nejstarší české mince je ředitel Numismatického oddělení Národního muzea Luboš Polanský. Zaměřuje se na denárovou měnu v Českých zemích, raně středověké nálezy mincí a českou historii a archeologii raného středověku. Je autorem řady odborných článků a výstav.

Z jiného pohledu studuje již řadu let nejstarší české mince Olga Palkosková-Böhmová. Na mince nahlíží jako na dobový pramen pro studium praslovanštiny a češtiny. Novinkou na trhu je její publikace *Jazyk českých denárů*, která vyšla koncem minulého roku (2015). Ve své práci sledovala z jazykového hlediska texty na našich nejstarších mincích, denárech. Texty na denárech umožnily sledovat hláskový vývoj jazyka a pomohly zpřesnit dobu vzniku určitých ražeb. Především stav jazyka dovolil vydělit nejstarší emise ražeb Boleslava I. Posun nastal i u otázky svatováclavského denáru, který byl na základě jazykovědného vývoje jména VENCIEZLAVVS přiřazen do 50. až 70. let 10. století do české provenience.

Výčet jmen osob zkoumajících problematiku nejstarších českých mincí je velice obsáhlý. Jen pro přehled lze jmenovat několik dalších důležitých osobností české numismatiky zabývajících se otázkami nejstarších českých mincí: Václav Klíma, Tomáš Krejčík, Michal Mašek, Jiří Sejbal, Jiří Sláma, Rudolf Turek a další.

Výzkum otázek nejstarších českých mincí ani po téměř 250 letech neutuchá, ba naopak, vyvstávají nové a nové otázky, které je zapotřebí živě řešit.

III. 1 Numismatická periodika

Periodika specializující se na numismatickou problematiku a nálezy mincí:

- Folia numismatica
- Numismatický časopis československý
- Numismatické listy
- Numismatický sborník
- Památky archeologické

IV. Archeologické metody výzkumu starých komunikací

Tato kapitola se zaměřuje na hlavní archeologické metody, jež jsou nejčastěji využívány při výzkumu a průzkumu historických komunikací. Toto téma je však velice široké a ve své podstatě lze k výzkumu komunikací použít veškeré škály archeologických metod, proto zde není cílem podat výčet všech známých metod ale pouze těch nejdůležitějších a nejpoužívanějších.

IV. 1 Mapy

K základnímu poznání starých komunikací patří mapy. Mapy patří do skupiny kartografických pramenů. S mapami pracují různé vědecké obory a jedním z nich je i archeologie. Před každým výzkumem starých komunikací je zapotřebí seznámit se s vhodným mapovým podkladem. Pro výzkum raně středověkých komunikací jsou vhodná následující mapová díla.

Největší mapou Čech je Müllerova mapa od německého kartografa Jana Kryštofa Müllera z roku 1720 v měřítku 1:132 000. Skládá se z 25 samostatných dílů. Vznikla na základě vojenských, správních a hospodářských požadavků státu. Z těchto důvodů zachycuje kromě topografického obsahu (sídla, vodstvo, schematicky reliéf a zeleň, komunikace) také zemědělské usedlosti, zaniklé osady, mlýny, vinice, doły, sklárny atd. (<https://mapy.vugtk.cz>). Müllerova mapa vypovídá o vývoji krajiny před průmyslovou revolucí, která zásadním vlivem změnila dlouho se utvářející ráz krajiny. Zachovala si tak podobu krajiny, která se formovala již ve středověku.

Müllerova mapa, zvětšená do měřítko 1:28 800, se stala podkladem pro I. vojenské mapování, nazývané též josefské. Mapování bylo prováděno metodou „a la vue“ čili „od oka“ pouhým pozorováním v terénu v letech 1764-1768. Nevýhodou josefského mapování je, že nebyla vytyčena síť přesně určených trigonometrických bodů, což způsobilo, že jednotlivé kusy map nešly k sobě spojit, překrývaly se apod. Naopak předností je jeho podrobnost, velké měřítko, které minimálně zkresluje, a rozsáhlý písemný aparát. Velká pozornost byla věnována komunikacím, které byly rozlišeny podle sjízdnosti, dále řekám, potokům, využitelnosti půdy a různým typům budov (<http://oldmaps.geolab.cz>). První vojenské mapování má velice vysokou vypovídající hodnotu. Zachycuje území Čech, Moravy a Slezska ještě před nástupem průmyslové revoluce. Podobně jako Müllerova mapa si I. vojenské mapování zachovalo středověkou a barokní podobu krajiny.

Stabilní katastr vznikl pro potřebu habsburské monarchie ke zvýšení příjmů z daní. Za tímto účelem muselo být podchyceno portfolio potencionálních plátců s rozsahem svého majetku. Stabilní katastr je tvořen třemi soubory: vceňovacím aparátem, písemným aparátem a měřickým aparátem. Měřický aparát je pro výzkum komunikací nejdůležitější. Skládá se z originálních map, speciálních map, povinných císařských otisků atd. (<http://oldmaps.geolab.cz>) Pro sledování vývoje krajiny jsou nejvhodnější povinné císařské otisky v měřítku 1:2 880, které zachycují stav krajiny v době mapování tj. 1826-1843 v Čechách a 1824-1836 na Moravě a ve Slezsku. Mapy byly zhotoveny pro každé katastrální území, jež je většinou zobrazeno na několika listech. Císařské otisky jsou cenné pro své velké měřítko, které poskytuje velice podrobné informace.

II. vojenské mapování neboli Františkovo, v měřítku 1:28 800 a probíhající v letech 1836-1852, je ve své podstatě stejné jako jeho předchůdce, I. vojenské mapování. Odlišností je vynesení trigonometrických bodů. Druhé vojenské mapování čerpalo z map Stabilního katastru v měřítku 1:2 880, což mělo pozitivní vliv na přesnost map. (<http://oldmaps.geolab.cz>) Druhé vojenské mapování vznikalo v době počátků průmyslové revoluce. Výpovědní hodnota map pro výzkum raně středověkých komunikací je stále relevantní.

Probíhalo také III. vojenské mapování – Františko-josefské v měřítku 1:25 000 v letech 1877-1880 v Čechách a v letech 1876-1878 na Moravě a ve Slezsku. Vzhledem k tomu, že šlo o doplnění II. vojenského mapování a době jeho vzniku, kdy se krajina zásadně změnila, není vhodné pro výzkum raně středověkých komunikací.

IV. 2 Portál Mapy.cz

Portál <www.mapy.cz> patří dnes mezi nejpoužívanější české mapové portály. Spadá do skupiny vyhledávače <www.seznam.cz> a nabízí uživateli prohlížení map z celého světa včetně naší republiky. V nabídce map lze nalézt zeměpisné mapy, ale také turistické, zimní, letecké atd. Pro zájmovou oblast výzkumu historických komunikací jsou nejzajímavější letecké mapy tzv. ortofotomapy, tedy kolmé letecké snímky. U leteckých snímků je problémem jejich nižší rozlišení, které je handicapem pro vyhledávání bodových objektů. U objektů liniových, většinou větších rozměrů, lze často velmi dobře identifikovat, na základě porostových příznaků, jejich polohu. Další vrstvou map téhož portálu je mapa II. vojenského mapování, kterou je možné pro výzkum historických komunikací též hojně využít.

IV. 3 Letecká archeologie

Letecká archeologie na rozdíl od jiných prospekčních metod dokáže pracovat ve velmi rozsáhlém prostoru. Pro prospekci zaniklých historických komunikací je letecká archeologie jednou z vhodných nedestruktivních průzkumných a dokumentačních metod.

Dokumentace dochovaných či zaniklých památek probíhá z nízko letícího letadla, cca 300 m nad povrchem, které pořizuje šikmé letecké fotografie. Letecké fotografie musejí být následně převedeny do použitelné podoby. Dokumentace památek z nízko letícího letadla má svá úskalí. Pro zdárný průběh průzkumu musí být brán zřetel na vhodné porostové (vegetační), srážkové, stínové a půdní podmínky (*Kuna a kol. 2004, 75-86*). Letecké archeologii se u nás dlouhodobě věnuje Martin Gojda (*Gojda 1997*).

Jednou z dalších metod letecké archeologie a dnes hojně využívanou nejen pro výzkum historických komunikací je laserové snímání povrchu terénu – LIDAR (Light Direction and Ranging). LIDAR je založen na měření laserových impulzů, které jsou vysílány na povrch země a následně se vrací zpět do skeneru. LIDAR měří polohu objektů a jejich výšku, avšak nedetekuje objekty ukryté pod povrchem (*Kuna a kol. 2004, 109*).

IV. 4 Detektory kovů

K terénnímu průzkumu historických komunikací dnes již neodmyslitelně patří prospekce detektory kovů. Detektor kovu lze využít již pro období pravěku, která znala a používala kov k výrobě rozličných artefaktů. Výzkum raně středověkých komunikací plně splňuje tuto podmínku.

Detektory kovů jsou jedním z druhů geofyzikálních metod, konkrétněji je lze přiřadit do geoelektrických metod. Jsou označovány jako indukční hledače, které nám umožňují bez jakéhokoliv narušení identifikovat kovové předměty pod povrchem země. (*Kuna a kol. 2004, 123*) Vyhledávání kovových předmětů detektory kovů je samo o sobě nedestruktivní metodou, avšak pokud dojde k vyzvednutí artefaktu, jedná se již o metodu destruktivní. Detektory kovů pracují na pulzně indukčním principu, to znamená, že vysílají primárně magnetické pole a následně sledují změny sekundárního magnetického pole vzniklého přítomností elektricky vodivých předmětů. (*Kuna a kol. 2004, 185*)

Při výzkumu zaniklých historických komunikací je detektor kovu vhodným nástrojem. Lze tak poměrně snadno určit průběh komunikace v terénu krajiny. Kromě

dobře patrných úvozů v krajině je možné detekovat zaniklou komunikaci na základě typických kovových nálezů pro komunikace – součástky z povozů a koňských strojů, podkovy, mince atd. Většina nálezů mincí je spjata s obchodem, obchodními centry a komunikacemi, které tyto centra spojovala.

IV. 5 Mikrosondáž - vrypy

Při výzkumu historických komunikací je pro rychlou orientaci v terénu používána metoda mikrosondáže (vrypů). Mikrosondáž lze sledovat výskyt a rozmístění artefaktů pod povrchem země. Jedná se o destruktivní metodu, při které dochází k velmi malým sondám o rozměrech rovnajících se šířce lopaty. Většinou se mikrosondáž uplatňuje v lesním prostředí či na travnatých plochách, které nedovolují provádět průzkum sběrem. (*Kuna a kol. 2004, 358*) Mikrosondáž lze užít při výzkumu historických komunikací v podobě prospekce pro bližší poznání dané lokality. Je to však pouze zjišťovací metoda a v žádném případě ji nelze nahradit systematickým výzkumem.

V. Nálezy raně středověkých mincí, jejich definice a nálezové okolnosti

Nálezy mincí byly, jsou a budou nesporně důležitým pramenem pro bližší poznání naší historie. I přes svou malou velikost poskytují mince nesmírně zásadní informace oborům, jako je historie, numismatika, archeologie, jazykověda, dějiny umění atd., v podobě nálezových okolností, ikonografie, textu, složení kovu, ražební techniky apod.

V minulosti bylo učiněno několik set či tisíců nálezů mincí bez jakéhokoliv zpracování nálezových okolností. Nálezy měly různorodé osudy, některé byly roztaveny, některé zase rozchváčeny a málokteré se dostaly do odborných rukou badatelů. Moderní doba přináší s sebou nové problémy, i přes existenci řady erudovaných pracovišť a odborníků. Nálezy mincí jsou systematicky a nelegálně vyhledávány „hledáči pokladů“, kteří pokládají nalezené mince jen za cenný artefakt a nálezové okolnosti, které jsou v řadě případů cennější než samotný nález, unikají. Současný stav problému je jen věci dobře nastavené legislativy a osvěty široké veřejnosti. Do budoucna lze jen doufat, že přibude nových nálezů, které nebudou jen pouhým němým svědkem, ale přinesou důležité nálezové informace, jež jsou jedním z nejdůležitějších pro použití mincí jako živého vypovídajícího historického pramene.

V. 1 Druhy nálezů mincí

Podle obsahu nálezu mincí lze stanovit jeho charakteristika. Pokud je nález složen z jediného druhu mincí ze stejné mincovny, jedná se o nález lokální. Jestliže obsahuje ražby jednoho státu a je odkryt ve stejné zemi (státu), jde o nález domácí. Cizí nález mincí je charakterizován mincemi, které vznikly na jiném území (státě) než na kterém byly nalezeny a posledním druhem nálezů mincí jsou nálezy smíšené, které se skládají z domácích a cizích ražeb mincí (*Nohejlová-Prátová 1986, 110-111*).

V. 2 Dělení nálezů podle počtu obsažených mincí

Nálezy mincí lze ve své podstatě rozdělit podle počtu obsažených mincí do dvou skupin. Základní dělení nálezů je rozdělení na nálezy hromadné a na nálezy jednotlivých mincí.

Hromadné nálezy jsou takové, které obsahují dvě a více mincí ukrytých pohromadě. Hromadné nálezy lze rozdělit na nálezy peněžní a na poklady. Peněžní nálezy se vyznačují zejména svým složením. Peněžní nálezy jsou soubory kovových peněz, které

obíhaly v určitém časovém úseku a jsou tak dokladem dobového oběživa. Po vědecké stránce patří k nejcennějším nálezům (*Nohejlová-Prátová 1986, 111*). Na druhé straně existují nálezy označované jako poklady. Poklad je typem hromadného nálezu, který byl tezaurován po delší časový úsek, někdy byl shromažďován i několika generacemi, a obsahuje mince několika typů a nominálů vydaných různými vydavateli (*Nohejlová-Prátová 1986, 111*).

Jednotlivé nálezy mincí nemají tak hodnotný nálezový potenciál jako mince hromadného nálezu, avšak mohou pomoci při datování různých archeologických situací, zejména v otázce termínu *ante a post quem* (*Nohejlová-Prátová 1986, 111*). Pro raný středověk, kde je velice omezený počet nálezů mincí, má i jednotlivá mince velkou vypovídající hodnotu. Zatímco nálezy velkých denárů se vyskytují u důležitých přemyslovských center, tak denáry malých střížků ukazují již na rozvinutý mincovní systém v širším prostoru a nacházejí se v menších sídelních jednotkách – trhová ves, vesnice atd. Třinácté století již plně využívá mincovní systém ve všech ohledech (*Klápště 1999, 780*).

V některých jednotlivých nálezech lze spatřovat hotovost jednotlivce, a to především v souborech uložených mincí v hrobech a v menších nálezech ze sídlištního prostředí (*Klápště 1999, 783*). Situace, jež dovoluje blíže přiřadit některé nálezy mincí k jednotlivým domům či usedlostem, nastává již ve 13. století, a to změnou prostorového chování v důsledku vzniku měst a vesnic s pevně vytyčenou zástavbou a hranicemi (*Klápště 1999, 793*).

V. 3 Rituální užití mincí

Poměrně vzácně se na našem území setkáváme s nálezy mincí v podobě obolu mrtvých. Jedná se o prastarou tradici známou již ve starověku, kde byly drobné mince vkládány do hrobu mrtvého, tzv. Cháronův obol (*Svoboda a kol. 1974, 427*). S postupem christianizace země začal inventář hrobů chudnout (*Beranová – Lutovský 2009, 364*). Po celé 11. a 12. století se vedle šperků u mrtvých vyskytovaly mince (*Klápště 1999, 776*). Největší intenzita vkládání obolů do hrobu je sledována v druhé polovině 11. století. Nejstarší nálezy z kostelních pohřebišť pocházejí z poloviny 10. století na Budči. U nekostelních pohřebišť jsou nejstarší nalezené mince z počátku 11. století. Počátkem 12. století vkládání mincí do hrobů postupně mizí (*Beranová – Lutovský 2009, 365*).

Za obol mrtvých se nejčastěji považuje uložení mince do úst zemřelého. Později se uplatnilo vkládání mincí do rukou nebo na hrud' nebožtíka. Zcela jiný význam mohly mít mince uložené ve schránkách u pasu nebožtíka či v jeho šatu. Zde se může jednat o oboly mrtvého nebo o osobní věci nebožtíka, které byly pohřbeny s ním, z důvodů strachu nákazy infekcí apod. (*Klápště 1999, 784*). Mince s dírkou nalezené v hrobu většinou za obol mrtvých považovány nejsou. Pravděpodobně šlo o ozdobu šatů, přívěšek apod. (*Klápště 1999, 782*).

Určení, že se jedná o obol mrtvých, není vždy jednoznačné a je zapotřebí dbát veliké opatrnosti při archeologickém terénním výzkumu. Jen tak lze dojít k pravděpodobné interpretaci. Interpretaci obolu mrtvých stěžuje postupný přechod v etážovité pohřbívání ve středověku, kde dochází k promíchávání vrstev. Označení nalezené mince v druhotné pozici za obol mrtvých je poté většinou nemožné.

V. 4 Uložení nálezů

U raně středověkých nálezů není pravidlem, že uschované mince pod povrchem země byly uloženy do schránky v podobě keramické nádoby apod. Ze sledovaných nálezů z jižních a západních Čech vyplývá, že pokud šlo o větší hromadný nález, tak byl většinou ukryt v keramické nádobě. Menší obnosy se pravděpodobně uschovávaly v organickém materiálu v podobě koženého váčku či kusu textilie. Problémem však je onen organický materiál, ze kterého byly schránky mincí vyrobeny, jelikož při dlouhodobém uložení v zemi dochází k jeho rozpadu a konečné ztrátě. Druhým problémem je, že při vyzvednutí, hlavně u starších nálezů, nebyl brán zřetel na nálezové okolnosti a schránka nálezů byla většinou zničena a zahozena. Ve zprávách o nálezech mincí je tak možné se pouze dočíst, že mince byly zabaleny, omotány ve starém hadru...

VI. Čištění a konzervace nalezených mincí (exkurz)

Předmětem čištění a konzervace byly mince nalezené v Netolicích a Heřmani. Bez výjimky se jednalo o mince ražené ze stříbra, které jako mincovní kov je téměř vždy smícháno s mědí, která podléhá korozi a způsobuje tak změny a korozi stříbra tj. stříbrných mincí.

Na většině mincí nalezených v zemi rušivě působí chloridy a jejich roztoky přicházející do půdy v podobě moči. U stříbrných mincí se jedná o chlorid stříbrný (AgCl), který se pozvolna hromadí na ploše mince. Zcela výjimečně se na stříbrných mincích vyskytuje jako korozní produkt i siřník stříbrný (Ag_2S), který je charakteristický svou černou barvou a nijak radikálně mince nepoškozuje. Průběhu koroze u stříbrných mincí také velice napomáhají sloučeniny železa, jelikož ve spojení s chloridem a za přítomnosti vzdušného kyslíku vytvářejí optimální silně oxidační prostředí.

Předmětem čištění a konzervace bylo odstranění nežádoucí koroze na mincích a dále zabránění dalšímu vzniku koroze. Při čištění a konzervaci bylo postupováno podle následujících kroků:

1. Předně byl posouzen stav a stupeň znečištění případně původ koroze
2. Podle stavu mince byla zvolena metoda a výběr chemického prostředku
3. Každá mince prošla koupelí v destilované vodě
4. Podle bodu 2 byl zvolen chemický prostředek (5% roztok kyseliny citronové, 10 % čpavková voda)
5. Každá mince byla umístěna do vlastní nádoby s chemickým prostředkem
6. V průběhu čištění v chemickém prostředku byl kontrolován stav mince, aby nedošlo k jejímu poškození
7. Dále byla mince v průběhu čištění čištěna mechanicky a to zubním kartáčkem, který je velice jemný a zabraňuje jakémukoliv mechanickému poškození
8. Po dokončení chemického procesu byla mince několikrát zneutralizována v destilované vodě
9. Po vyjmutí z destilované vody byla mince důkladně vysušena – nejlépe horkým vzduchem
10. Poté byla mince nakonzervována silikonovým olejem, vytřena do sucha a uložena v plastické kapsli, kde je stálé prostředí nepodléhající okolním vlivům (vlhkosti)

Výše použité metody a postup jsou velice citlivé a zaručují minimální sekundární poškození mincí.

VII. Osídlení jižních a západních Čech v raném středověku

Období raného středověku v jižních a západních Čechách je založené ve své podstatě především na archeologických pramenech. Lze sice namítnout, že toto tvrzení je zpochybnitelné a že existuje řada dobových písemných pramenů. Písemné prameny opravdu pro toto období jsou, ale pro poznání okrajových částí přemyslovského státu nejsou zcela zásadní a jejich výpovědní hodnota je velice nepřesná a chabá. Většinou se jedná o písemné prameny vypovídajících o Čechách v obecné rovině, a pokud se zmiňují konkrétněji, tak se informace většinou vztahují k centrální části Čech, tedy ke středním Čechám a jejich nejbližšímu přiléhajícímu okolí. První písemná zmínka vypovídající o jižních Čechách je z pera děkana svatovítské kapituly Kosmy, který se ve svém díle, Kronika Čechů, zmiňuje o významných jihočeských hradištích: Doudlebech, Netolicích a Chýnově. Kosmas zachycuje hradiště již k roku 981, ale své dílo píše až kolem roku 1120, a přiřazuje je do slavníkovské sféry vlivu ze zjištěných důvodů oslavy svatého Vojtěcha.

Situace v 11. a 12. století není na tom, co se týče písemných pramenů, o mnoho lépe. Z listin se lze dozvědět o významných správcích správních hradů (hradišť) nebo o prvních písemných zmínkách vesnic, které se staly zbožím či darem. Představa o raně středověkém světě na našem území je stále velice útržkovitá a neucelená. Hustota osídlení nebyla taková jako je dnes, avšak byla mnohonásobně větší, než je současné poznání na základě archeologických pramenů, které jsou značně omezené a zkreslují tak celou situaci.

Hlavním a nejpočetnějším pramenem pro poznání života v raném středověku, vedle nemovitých památek, zůstává stále keramika, respektive střepy z rozbitých nádob, která nese vcelku citlivé chronologické informace. S dalšími archeologickými prameny (artefakty) je poznání mnohem vzácnější. Keramika sloužila ke každodennímu životu, naopak předměty vyrobené z kovu, kamene, skla patřily k mnohem vzácnějším a řídkým artefaktům. Artefakty vyrobené z těchto surovin se dále po jejich dosloužení nechaly většinou zrecyklovat k výrobě nových předmětů, proto jejich nálezy nejsou tak časté. Do této skupiny patří v raném středověku například kovové mince, které mají vysokou datovací schopnost a pomáhají k řešení někdy nelehkých otázek.

Zásadní předěl ve vývoji správy země a osídlení obyvatelstva lze sledovat od 10. století, respektive od jeho druhé třetiny. V souvislosti s expanzí a teritoriálním rozšiřováním středočeské přemyslovské domény do dalších českých krajů. V této době byl

položen základ tzv. hradské organizace, která byla v 11. století dokončena knížetem Oldřichem a jeho synem Břetislavem I. Hradská centra plnila funkci správní, administrativní, hospodářskou a většina z nich se v 13. století transformovala do vrcholně středověkých měst (*Gojda 2009, 67-68*).

Úkolem této kapitoly je podat základní přehled raně středověkého osídlení v jižních a západních Čechách v mladší a pozdní době hradištní. Období 13. století je dobou doznívání hradské soustavy a zrodu prvních měst, hradů a vesnic tak, jak je známe doposud. Z hlediska sledování nálezů mincí ražených do roku 1300 bude k této změně u nálezů a interpretace komunikací přihlíženo v dalších kapitolách, avšak pro svou velkou rozsáhlost a těžiště nálezů mincí spadajících do období hradské soustavy nebude toto období zde dále rozebíráno.

Českokobudějovicko bylo hojně osídlené ve střední době hradištní. Nalézají se zde pozůstatky po hradištích, výšinných sídlištích a bohatých mohylových pohřebištích. V mladohradištním a pozdněhradištním období přejímá úlohu mocenského centra hradiště v Doudlebech. Doudleby patří mezi nejvýznamnější jihočeská raně středověká hradiště. První písemná zmínka – Kosmova kronika - jej zmiňuje již k roku 981 jako část slavníkovského panství. Z celkového dějinného vývoje a nových historických poznatků se Doudleby jako slavníkovské panství nejví (*Čtverák - Lutovský 2003, 75-76*). Doudlebské hradiště je ostrožného typu, kde je jazykovitá ostrožna obtékána řekou Malší. Rozloha hradiště byla přibližně 4,1 hektaru (*Beranová – Lutovský 2009, 395*). Akropole hradiště ležela na místě dnešního kostela sv. Vincence v nejužší části ostrožné šíje, měla podélný půdorys a byla chráněna od severu a jihu příkrými srázy k řece. Východně od akropole se rozkládalo předhradí, které bylo od akropole odděleno valem. Západním směrem od akropole se nacházelo podhradí oddělené příkopem a valem. Podhradí bylo spojeno s okolní krajinou dvěma brody v jižní a západní části. Na akropoli stál pravděpodobně dřevěný kostelík (*Dubský 1949, 543-553*). Nálezy učiněné na doudlebském hradišti spadají do druhé poloviny 10. století. Hradiště plnilo svou funkci až do konce 12. století. K roku 1186 je v písemných pramenech zmiňován kastelán doudlebského hradiště Pillunk (*Lutovský 2011, 91*). Archeologické výzkumy v Doudlebech prováděl Bedřich Dubský (*Dubský 1949, 542-553*). Menší záchranný výzkum provedl Juraj Thoma v prostoru u kostela sv. Vincence (*Thoma 1999, 465-468*). Z doudlebského hradiště je znám nález zlaté římské mince z podhradí, avšak její osud není do dnešních dnů znám (*Dubský 1949, 544*). Hradiště nebylo dosud komplexně

zkoumáno, takže nelze vyvozovat širší závěry. Z okolí Doudleb není zatím známý doklad o existenci soudobých sídlišť (*Lutovský 2011, 91*).

Mladohradištní rovinná sídliště byla zjištěna na základě ojedinělých keramických nálezů severně od Českých Budějovic, a to na Borku, v Češnovicích, Municích a Sedleci (*Militký – Zavřel 1998, 404, 406, 410*). Zajímavější nálezy poskytl Hosín, kde mimo mladohradištního sídliště stojí dodnes pozůstatky drobné sakrální stavby zakončené apsidou z poloviny 12. století, u které se pravděpodobně nacházelo pohřebiště, což dokládá nález esovité záušnice v obci (*Militký – Zavřel 1998, 408, 418*). Severně od Českých Budějovic leží Zliv, kde je doloženo rovinné sídliště fungující od mladší doby hradištní do 13. století. Sídliště mohlo mít vyšší sociální statut, který by dokládal hromadný nález mincí z počátku 11. století (*Militký – Zavřel 1998, 417*). V centru Českých Budějovic na Piaristickém náměstí byly objeveny v hrobech zlomky keramiky z 11. století a esovitá záušnice. Nedaleko města podél řeky Vltavy byl roku 1937 vybagrován depot obsahující stříbrnou čelenku s osmi stříbrnými kruhy z druhé poloviny 12. století (*Militký – Zavřel 1998, 417- 418*). Jižním směrem od města je zachyceno osídlení v Černém Dubu a Starých Hodějovicích z mladší doby hradištní (*Militký – Zavřel 1998, 404, 412*). Mladohradištní kostrové pohřebiště bylo odkryto v Nákří na návsi před kostelem sv. Petra a Pavla (*Militký – Zavřel 1998, 403*).

Táborsko a Bechyňsko bylo hojně osídlené území zvláště ve středohradištním období, které reprezentují desítky mohylových pohřebišť. V mladší a pozdní fázi doby hradištní se mocenským centrem stává hradiště Chýnov na východě táborského regionu. Na severovýchodě Táborska ústí Blanická brázda, která patrně sloužila jako komunikační spojnice jižních Čech s Posázavím, dále pak Kouřimskem a Kolínkem. Z těchto důvodů zde snad vyrostlo chýnovské hradiště (*Lutovský 2011, 110*).

Hradiště Chýnov stejně jako Netolice a Doudleby je připomínané Kosmou k roku 981 jako slavníkovské panství. Hradiště leží na ostrožném návrší nad pravým břehem Chýnovského potoka. Dnes se v areálu hradiště rozkládá chýnovský zámek. Viditelné pozůstatky po opevněném hradišti se do dnešních dnů nezachovaly. Nálezy keramiky, které lze zařadit do 11. a 12. století, spadají do období největšího rozkvětu hradiště jakožto provinčního přemyslovského správního centra. Další písemná zmínka se datuje k roku 1130, kdy je zmiňována chýnovská provincie. K počátku 13. století je znám správce chýnovského hradu jménem Oldřich (*Krajíc 2010, 156-157*). Hradiště nebylo dosud systematictěji zkoumáno, avšak v průběhu posledních desetiletí došlo k

několika záchranným odkryvům a stavebním dohledům, jež potvrdily intenzitu osídlení v 11. a 12. století (*Krajíc 2010, 158*).

Z 12. století pocházejí nálezy kostrových hrobů z Radkova a Šebřfova (*Lutovský 2011, 110*).

Bechyňsko mělo své mocensko-politické centrum v Bechyni na soutoku řeky Lužnice a říčky Smutné. Na ostrožně, nad těmito vodními toky, se nacházelo hradiště. Sídlní aktivity na ostrožně lze datovat již do pravěku, avšak s existencí výrazného mocensko-politického centra je možné počítat až v 9. století (*Militký 1993, 96*). Ostrožna, místo kde původně stála akropole hradiště, prošla za svou existenci řadou přestaveb. Ve druhé polovině 13. století zde byl vystavěn hrad, který se postupně proměnil v renesanční zámek rožmberského pána Petra Voka. Hradiště mělo pravděpodobně i rozsáhlé opevněné předhradí, které lze ztotožnit s dnešním centrem města Bechyně na základě nových archeologických poznatků (*Čtverák - Lutovský 2003, 31-32*). Ve 12. století stál již na hradišti kostel, snad zbořený kostel sv. Jiří, který dokládají listiny o bechyňských arcijáhnech. Také Kosmas ve své kronice zmiňuje bechyňskou provincii a hradiště (*Lutovský 2011, 113*). Bechyňské hradiště se vymyká z řady jihočeských raně středověkých hradišť tím, že bylo pravděpodobně kontinuálně osídleno až do vrcholného středověku (*Lutovský 2011, 113*).

Jindřichohradecko patří k nejvýchodnější části jihočeského osídlení v mladém a pozdním hradištním období a nevykazuje četné stopy po vyšší intenzitě osídlení, přesto i zde stálo přemyslovské správní centrum, hradiště v Jindřichově Hradci. Hradiště leželo na skalnatém ostrohu nad soutokem řeky Nežárky a Hamerského potoka. Ostrožna do dnešních dnů prodělala řadu stavebních úprav, které rozhodně neulehčují její archeologické poznání. Počátek přemyslovského správního centra je kladen do druhé poloviny 10. století či do 11. století (*Čtverák - Lutovský 2003, 118-196*). Ve 13. století zde byl vystavěn hrad Jindřichem z rodu Vítkovců a posléze byl hrad přestavěn na renesanční zámek. První výzkumy v okolí Jindřichova Hradce vedl Jindřich Rychlý v 70. letech 19. století (*Rychlý 1879*). Nové rozsáhlé archeologické výzkumy přinesly nový pohled na historii jindřichohradeckého hradiště. Podařilo se odkrýt opevnění v podobě dřevohlinité hradby s roštovou konstrukcí s čelní kamennou zdí, která byla nahrazena fortifikací, po které se dochoval mohutný příkop (*Lutovský 2011, 94*). Hradiště mělo pravděpodobně i předhradí, jež může být ztotožněno s areálem středověkého města. Z území dnešního města Jindřichova Hradce je známo mladohradištní sídliště v areálu kláštera minoritů

u sv. Jana Křtitele. S ním může být spjata existence raně středověkého hradiště, ke kterému by se osada vázala (*Lutovský 2011, 93-96*).

V okrese Jindřichův Hradec bylo detekováno rovinné sídliště z náhodných a povrchových nálezů ve Starém Hobzí, jehož existenci lze klást do 10. – 11. století (*Beranová – Lutovský 2009, 408*).

Třeboňsko se zatím jeví jako málo osídlené území. Tento stav může být zapříčiněn nedostatečným archeologickým poznáním nebo nevhodným přírodním prostředím k životu.

Podobně je na tom Českokrumlovsko, které díky hornatému terénu zatím nevykazuje výrazné osídlení v mladší a pozdní době hradištní. Z konce 10. a počátku 11. století pochází kostrový hrob ze Zubčic. V jeho blízkosti došlo k nálezům keramiky z 11. a počátku 12. století (*Lutovský 2011, 80*).

Prachaticko a Netolicko leží na samém konci pomezí přemyslovských Čech. Pomezním hvozdem prostupovala pouze síť Zlaté stezky, zásobující solí český trh. V 10. století vniká přemyslovské centrum v Netolicích. Netolické hradiště „Na Jánů“ je zmíněno již Kosmou k roku 981 (*Dubský 1949, 627*). Leží na východním okraji jihočeského městečka Netolice, kde se vypíná na ostrožně obtékané potokem Rapačov. Samotné hradiště je složeno z podkovovité akropole o rozloze asi půl hektaru a rozsáhlého předhradí. Z východní strany bylo hradiště chráněno mohutnou hradbou a trojitým příkopem (*Lutovský 2011, 121*). Na západní straně akropole se podařilo zachytit dvě fáze obvodové fortifikace s počátky již v 10. století. Nejmocnější souvrství v sondách S1 a S2 velmi bohatý keramický materiál z 12. a 13. století, jež je dokladem intenzivní sídlištní aktivity na netolickém hradišti (*Beneš – Parkman – Pták – Šálková 2010, 192*). Na akropoli stál kostel sv. Jana Křtitele, který byl josefínskou reformou zrušen a roku 1789 zbořen. Jeho poloha byla dosud neznámá, avšak po geofyzikálním průzkumu byl s velkou pravděpodobností zachycen jeho půdorys v jihozápadní části akropole (*Beneš – Parkman – Pták – Šálková 2010, 190*). První kastelán netolického hradiště známý z písemných pramenů k roku 1167 byl Nemoj, další zmiňovaní kasteláni byli: Oldřich (1177), Ratibor (1183), Jiří (1187 a 1195) a Bohuš (1222) (*Profous 1951, 216*). Hradiště si všimli badatelé již v 70. letech 19. století a ve 40. letech 20. století veškeré poznatky shrnul ve svém díle Bedřich Dubský (*Dubský 1949, 622-628*). Od roku 2000 je hradiště permanentně v zájmu jihočeských archeologů. Každoročně se zde koná letní archeologická škola studentů archeologie z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pod netolickým hradištěm vznikaly sídelní aglomerace, které se shlukovaly kolem kostela

sv. Václava a kostela Panny Marie. Dodnes je prostor mezi těmito kostely nazýván „Staré město“. Význam hradiště postupně upadá v druhé polovině 13. století, kdy byly Netolice věnovány klášteru ve Zlaté Koruně, který se zasadil o vybudování současného čtvercového náměstí (*Kašička – Nechvátal 1990, 82-85*).

Rovinná sídliště či sídelní aktivity známé z 10. a 11. století z povrchových sběrů byly detekovány v Dolních Chrášťanech, Babicích, Horoutech, Husinci, Mahouši, Mičovicích, Oboře Žitná (Ročovice), Strunkovicích, Svojnících, Vitějovicích a Starých Prachaticích (*Parkman 2003, 132-138*).

Strakonice patří mezi okres hojně osídlený v 9. století. V následujících stoletích osídlení polevilo, tento stav může být podmíněn archeologickým stavem poznání. Pohřební areál je znám na soutoku řeky Otavy a Volyňky v areálu pozdějšího hradu ve Strakonících. Odkryto zde bylo 56 kostrových hrobů a další v kostele sv. Prokopa. Hroby byly datovány díky nálezům denáru knížete Bořivoje II., bronzovým záušnicím a zlomkům keramiky. Pohřebiště fungovalo ve 12. století a jeho zánik lze spojovat s výstavbou strakonického hradu v první polovině 13. století (*Michálek – Fröhlich 1988, 95-98; Valkony 2008, 303-306*). V Radomyšli bylo objeveno přes 500 hrobů s dvojnásobným počtem nalezených kosterních pozůstatků, jež bylo způsobeno opakovaným pohřbíváním do stejných hrobových jam. Pohřebiště leželo kolem kostela, který byl na pohřebišti v Radomyšli postaven kolem poloviny 12. století (*Lutovský 2011, 169-170*). V Droužeticích bylo zkoumáno kostrové pohřebiště z 10. – 11. století (*Beranová - Lutovský 2009, 395*). Také ve Volyni bylo objeveno kostrové pohřebiště z 12. století (*Lutovský 2011, 169*.) Nálezy rovinných sídlišť byly detekovány v Jiníně, Litochovicích, Paračově, Třešovicích, Volyni a Strakonících. Datace sídlištních areálů je kladena do konce 11. a 12. století (*Lutovský 2011, 170*).

Na Vodňansku vcelku chybí mladohradištní a pozdněhradištní osídlení. Dokladů je poměrně málo. Zhruba kilometr západně od kostela Narození Panny Marie ve Vodňanech bylo situováno rovinné sídliště z 12. a 13. století (*Michálek 1983, 38-39*).

V Čimelicích došlo k nálezům dvou esovitých záušnic, jež můžou detekovat existenci hrobů z 11. století (*Lutovský 2011, 145*). Blatensko a severnější Březnicko představovalo v raném středověku spojnicí jižních a středních Čech. Stezka vedla údolím říčky Litavky, která si z Příbramska razila cestu průsmykem přes Brdy k severu (*Lutovský 2011, 148*).

Písecký okres patří mezi hojně osídlenou oblast. V severním okraji dnešního města Písku byla na konci 11. století osídlena ostrožna Nad Starou pazdernou. Sídelní

aktivity zde trvaly dlouho do vrcholného středověku (*Fröhlich – Lutovský – Parkman 2002, 117-118*). Osídleno bylo pravěké hradiště U Svaté Jana u Chřešřovic, o rozloze asi 2 hektary, ležící na ostrožně obtékané řekou Vltavou. Hradiště bylo intenzivně využito v 11. a 12. století. V jižní části stojí raně gotický kostel sv. Jana Křtitele, patrně založený již dříve. Okolo kostela se rozprostírá mladohradištní pohřebiště (*Fröhlich – Lutovský - Jiřík 2008, 220*). Nálezy několika sídlišť z 8. – 10. století pocházejí z Heřmaně (*Lutovský 2011, 125*). Osídlení zde trvalo pravděpodobně i v následujících stoletích, dokladem je nález denáru knížete Bedřicha. Nález sídliště v prostoru putimské fary a nálezy hrobů z konce 11. a 12. století dokládají osídlení Putimi v daném období (*Fröhlich – Lutovský - Parkman 2002, 120*). Sídlíště z 11. – 12. století bylo detekováno také v Chrásti (*Fröhlich – Lutovský - Jiřík 2008, 219-220*). Pravěké hradiště v poloze U Svaté Anny na ostrožně mezi Bohunickým potokem a Vltavou v Týně nad Vltavou poskytlo nálezy raně středověké keramiky z 8. – 12. století (*Fröhlich – Lutovský - Jiřík 2008, 222-223*). Mladohradištní nálezy poskytlo také pravěké hradiště v Albrechticích nad Vltavou, jež bylo v tomto období dočasně osídleno (*Fröhlich – Lutovský - Jiřík 2008, 219*). Bohatou historii má i osídlení Milevska, kde minimálně od 9. století stálo sídlíště, jehož vývoj kontinuálně pokračoval do 12. století. Na konci 12. století byl zde založen premonstrácký klášter. Milevsko pravděpodobně náleželo mezi raně středověké knížecí dvorce. Dodnes zde stojí tribunový kostel sv. Jiljí z druhé poloviny 12. století se sdruženými okny v západní věži a románským jádrem premonstrácké kanonie sv. Jiljí, jež je nejstarším klášteřem na jihu Čech. Vedle kostela sv. Jiljí stojí románská bazilika Navštívení Panny Marie, v místě chóru baziliky byl nalezen dětský hrob s mincí v ústech z doby knížete Vratislava II., což dokládá, že zde dříve stála kamenná sakrální stavba (*Břicháček 2009, 102, 105*).

Západně od okresu Strakonice leží okres Klatovy. Osídlení se zde soustředilo především do oblastí Sušicka a Horažďovicka. Správním přemyslovským centrem se stala Prácheň, ležící na hranici jižních a západních Čech. Prácheň, jak se hradiště nazývalo a dnes ležící v katastru obce Velké Hydčice, leží na ostrožně obtékané řekou Otavou. Rozloha hradiště činila přibližně 3 hektary. Akropole, tvořící centrální část hradiště, zaujímal severní prostor ostrožny chráněný hlubokým srázem. Z jihozápadu se k akropoli pojilo předhradí. Akropole v dalších stoletích prodělala řadu stavebních zásahů, které zničily řadu archeologických situací. Ve 13. století zde byl vystavěn hrad. Na předhradí se dochovaly zbytky raně středověkého opevnění v podobě obvodového valu, který v nejzranitelnějším místě hradiště dosahuje šíře až 15 metrů a výšky kolem 6 me-

trů (*Čtverák - Lutovský 2003, 336-337*). Archeologické výzkumy na hradišti prováděl ve 20. letech 20. století Bedřich Dubský (*Dubský 1949, 31*). V 70. letech proběhl menší záchranný archeologický výzkum, který odhalil podobu raně středověké hradby. Hradba v jihozápadní části předhradí měla dřevohlinitou roštovou konstrukci o mocnosti 5,5 metrů s čelní zdí z nasucho kladených kamenů o síle 1,5 metru. Před hradbou se nacházel příkop (*Lutovský 2011, 174*). Provincie Prácheň je zmiňována již k roku 1045, avšak bezpečná existence hradiště je známa v roce 1184 (*Kuča 1997, 139*). Na většině raně středověkých hradišť stál kostel jako politicko-kulturní odznak a nástroj přemyslovského státu, výjimkou nebyla ani Prácheň. Kostel stál v areálu předhradí, jež byl posléze nahrazen raně gotickým kostelem sv. Klimenta (*Čtverák - Lutovský 2003, 336-337*). Nálezy keramiky datují sídelní aktivity na Práchni do 11. a 12. století. Definitivní úpadek a konec prácheňského hradiště přišel ve 13. století, kdy jeho úlohu převzalo nově vzniklé město Horažďovice ležící zhruba 1,5 kilometru východním směrem (*Kuča 1997, 139*).

Malá ostrožna Hradce u Velkých Hydčic vykazuje na základě získané keramiky osídlení přibližně jako prácheňské hradiště. Je možné, že zde stálo opevněné sídlo některého z významných úředníků působících na prácheňském hradišti (*Lutovský 2011, 176*). Dalším hradištěm v horním Pootaví je malé hradiště u Ústalče. Zaujímá rozlohu zhruba 1,7 hektaru, nálezy je zařaditelné do mladohradištního období a může být také spojováno s existencí prácheňského hradiště (*Lutovský 2011, 176*). Mladohradištní keramika byla zaznamenána povrchovými sběry také v Horažďovicích, Hrádku, Hejně, Mířenicích a Svěradicích (*Lutovský 2011, 177*). Kostrové pohřebiště bylo zachyceno na úpatí Svatoboru v Sušici. Pohřebiště bylo objeveno roku 1881 a většina hrobů byla zničena. Z nálezových předmětů byly vyzvednuty esovité záušnice a denár knížete Vratislava II., jež byl uložen v pravé ruce pohřbeného dítěte. Pohřebiště existovalo v rozmezí od konce 10. století do první poloviny 12. století. Nedá se vyloučit i mladší pohřbívání (*Lutovský 2011, 177*).

V okrese Domažlice se nachází důležitý sídelní areál, který utvářel základní síť přemyslovské moci. Hradiště v Tasnovicích leží na ostrožně, jež je ze západu, jihu a jihovýchodu obtékána řekou Radbuzou. V literatuře je často hradiště označované jako hradiště Štítary, podle obce ležící na druhém břehu řeky Radbuzy. Akropole hradiště je situována v severovýchodní části ostrožny. Na akropoli stojí gotický kostel sv. Vavřince s hřbitovem. Na akropoli navazují celkem tři předhradí, první z nich zaujímá východní část hradiště, druhé obepíná akropoli a třetí leží na svazích ostrožny na jihozápadě. Celková rozloha hradiště byla 13 hektarů (*Čtverák - Lutovský 2003, 310-311*). Roku 1875

byly u kostela sv. Vavřince odkryty hroby obsahující esovité záušnice a denár knížete Vratislava II. (*Metlička 2008, 197*). V 80. letech 20. století bylo hradiště zkoumáno manželi Baštovými (*Bašta – Baštová 1988*). Nalezená keramika v areálu hradiště datuje dobu největšího rozkvětu hradiště do 9. až do poloviny 10. století (*Bašta – Baštová 1988, 19-20*). Vedle keramického materiálu byla nalezena část dlaždice s motivem pleťence, jíž je možné datovat do poloviny 12. století až počátku 13. století. Dlaždice pravděpodobně dokládá existenci románského kostela (*Bašta – Baštová 1992, 155*).

Na Domažlicku se nachází několik dalších výšinných areálů. V Bořicích leží hradiště o rozloze 2,75 hektaru, které je možné především z povrchových sběrů zařadit do 9. – 11. století (*Beranová - Lutovský 2009, 393*). Další výšinná osada, snad i opevněná, leží na vrchu Škarmach v Domažlicích, která je datována do 11. - 12. století (*Beranová - Lutovský 2009, 395*). Hradiště či výšinné sídliště z 10. – 11. století je známo z povrchových sběrů v Havlovicích (*Beranová - Lutovský 2009, 395*). V Horšovském Týně je opevněné výšinné sídlo z 12. století (*Beranová - Lutovský 2009, 396*). Malé hradiště Příkopy v Oprechticích je díky nálezům z opevněné plochy datováno do 11. – 13. století (*Beranová - Lutovský 2009, 403*). Ve Smolově se nachází jednoprostorové hradiště o rozloze 1,83 hektaru, jež bylo opevněno po celém svém obvodu valem. Dodnes val dosahuje místy až 7 metrů. Hradiště bylo zkoumáno v malé míře a je řazeno do druhé poloviny 10. – 12. století, kdy bylo zničeno požárem. Hradiště bývá někdy spojováno s přemyslovským správním centrem Tuhoš' (*Čtverák - Lutovský 2003, 287*). Kostrové pohřebiště z 10. – 11. století bylo odkryto v Srbech (*Beranová - Lutovský 2009, 408*).

Plzeňská pahorkatina byla v raném středověku významnou sídelní oikumenou, která ležela na důležité trase spojující přemyslovské Čechy s Bavorskem, jež byla ovládnána z hradiště ve Staré Plzni. Stará Plzeň neboli Hůrka, ležící dnes v katastru Starého Plzence, vznikla v druhé polovině 10. století jako významné správní centrum. První písemná zmínka o staroplzeňském hradišti je od Thietmara z Merseburku k roku 976 v souvislosti s tažením Oty II. do Čech. V roce 992 navštívil Starý Plzenec při své cestě z Říma do Čech biskup Vojtěch. V souvislosti se sv. Vojtěchem je zmiňováno i podhradní tržiště (*Beranová - Lutovský 2009, 216*). Hradiště se rozkládá na ostrožně, jež je chráněna řekou Úslavou a Tymákovským potokem. Rozloha hradiště činí přibližně 4,1 hektaru, avšak původní rozloha s předhradími byla větší. Západní a východní část hradiště je několikrát opevněna. Samotná akropole se nachází ve východní části a byla chráněna hradbou s roštovou konstrukcí, čelní kamennou zdí a příkopem (*Čtverák –*

Lutovský 2003, 191-192). Na hradišti se dosud nachází rotunda sv. Petra a Pavla z konce 10. století, dále zde stál kostel sv. Vavřince z 2. poloviny 11. století a kostel sv. Kříže z 12. století. Nalezený keramický materiál z hradiště klade jeho existenci již do 10. století. Vrcholným obdobím pro hradiště bylo 12. století a postupně došlo k jeho úpadku. (*Čtverák – Lutovský 2003, 191-192*). Stará Plzeň jako regionální centrum přemyslovských Čech měla po Praze mimořádné postavení, jednak ležela na křižovatce důležitých obchodních cest a v jejím podhradí se začala rozvíjet aglomerace protoměstského typu (*Široký 2007, 174; Žemlička 2007, 47*). První archeologické výkopové práce prováděl již ke konci 19. století Josef Strnad. Začátkem 20. století probíhaly terénní práce pod vedením Bohuslava Horáka (*Horák 1908, 1909*). Ve dvacátých letech 20. století vedl archeologický výzkum Antonín Friedl, jenž se zaměřil na sakrální stavby v centrální části hradiště Hůrka (*Friedl 1921*). Z jeho výzkumu pochází několik nálezů českých denárů. Antonín Friedl zkoumal základy kostelů sv. Vavřince a sv. Kříže. Dále prováděl archeologický výzkum rotundy sv. Petra a sondáže na akropoli. V 70. letech 20. století byl proveden archeologický výzkum rotundy sv. Petra (*Hejna 1976*). V průběhu 90. let proběhla řada menších akcí v různých částech města. Mezi lety 1999 – 2000 byl proveden předstihový výzkum ve Smetanově ulici, který přinesl překvapivé zjištění. Na základě rozboru středověkých diplomatických pramenů a archeologického výzkumu bylo zjištěno, že v prostoru levobřeží se rozkládala lokace královského města, jež byla v 90. letech 13. století přenesena o 10 km severněji, na místo Nové Plzně (*Široký 2007, 179*). Pramenná základna pro poznání počátků a vývoje hradiště ve Starém Plzenci je velice řídká a útržkovitá. Tento stav je způsoben tím, že zde v minulosti probíhala řada výzkumů, která nebyla zpracována. Současný výzkum je zaměřen na identifikaci a dokumentaci geomorfologických reliktních nedestruktivními metodami. Geofyzikálním měřením byly zachyceny nové informace o kostelech sv. Vavřince a sv. Kříže, které ukázaly velký potenciál (*Široký 2007, 181*).

Druhým důležitým opevněným centrem na Plzeňsku, ležícím jihozápadním směrem od Staré Plzně, bylo hradiště v Hradci u Stoda. Hradiště leží na soutoku Toušovského potoka a řeky Radbuzy. Ostrožna je z jihovýchodu chráněna strmými srázy a řekou Radbuzou, na severní straně je kryta méně výraznými srázy a Toušovským potokem. Jedná se o hradiště dvoudílné dispozice s akropolí na východní straně a předhradím na straně západní. Dnes je areál hradiště protnut po celé jeho jihovýchodní délce železniční tratí. Celková plocha hradiště zaujímala zhruba 6 hektarů. Akropole velice utrpěla stavbou železnice a zástavbou rodinných domků. Od předhradí je oddělena mo-

hutným valem až 20 širokým a příkopem. Na akropoli stál od konce 11. století kostel sv. Vavřince, avšak jeho první písemná zmínka je z roku 1298. Kostel byl zrušen josefínskými reformami a poté byl zbořen (*Justová 1979, 139*). Hradiště Hradec bylo poprvé archeologicky zkoumáno až v 70. letech 20. století, pokud se pominou informativní zprávy o samotné existenci hradiště (*Justová 1979*). Na základě archeologického výzkumu byla zjištěna podoba hradby, která měla dřevohlinitou konstrukci s dřevěnými rošty. Šířka hradby zaujímal 3,6 metru. Hradbě měla čelní kamennou plentu o šířce 1,5 – 1,6 metru a dochované výšce 70-80 centimetrů (*Justová 1979, 171-172*). Vznik hradiště je datován do 9. století. Mladší fáze opevnění vznikla v 10. století. Největší rozkvět zaznamenalo hradiště v průběhu 11. a 12. století. K zániku postupně došlo ke konci 12. století (*Čtverák – Lutovský – Slabina - Smejtek 2003, 91*). Hradiště hrálo důležitou roli opěrného bodu na zemské stezce do Řezna. Okolo hradiště se rozkládala dvě sídliště s existencí raně středověkého pohřebiště. Rozsáhlejší sídliště bylo situováno na svahu Toušovského potoka v okolí kostela sv. Vavřince. Vzniklo v 9. století a největšího rozkvětu dosáhlo ve 12. a 13. století. Menší sídliště leželo jihozápadně od předhradí. Jeho počátek je kladen do 10. století a konec do 12. století, stejně jako zánik celého hradiště (*Metlička 2008, 97*). Hradiště patří mezi nejvýznamnější raně středověká centra v západních Čechách, jež leželo na zemské stezce, spojující Prahu s bavorským Řeznem. Na ose, spojující Prahu s Řeznem, leží také hradiště ve Starém Plzenci. Dalším bodem na této stezce bylo právě hradiště v Hradci u Stoda, vzdálené 26 kilometrů od Starého Plzeňce, a dále hradiště v Tasnovicích vzdálené 26 kilometrů Hradce u Stoda. Hradiště jsou spojena ještě jednou zajímavostí a tou, že všechna tři hradiště měla kostel zasvěcený sv. Vavřinci (*Metlička 2008, 98*).

V Plzeňském kraji se dále nachází výšinné hradiště Ústaleč, jež je svými velice řídkými nálezy keramiky řazeno do 10. či 11. století. Nelze vyloučit ani jeho pravěký původ. Hypoteticky lze hradiště spojit s existencí prácheňského hradiště (*Čtverák - Lutovský 2003, 231-232*). Severněji se nachází hradiště Šipín, které bylo osídleno od 9. do 13. století, jak dokládají nálezy keramiky. Jednalo se o hradiště ostrožného typu obtékané Úterským potokem. Akropole byla v nejužším místě chráněna příkopem a dvěma valy (*Čtverák - Lutovský 2003, 308*). V Tachově se nacházelo hradiště s předhradím. Z písemných pramenů je tachovské hradiště známo až z 12. století. Areál hradiště byl kompletně zničen stavbou hradu a později zámku (*Čtverák - Lutovský 2003, 312*). Pravěké hradiště Lipno bylo osídleno v intervalech 9. – 10. a 11. – 12. století. Podobným

případem je hradiště v Plané a Žinkovech z 9. a 10. století (*Beranová - Lutovský 2009, 401, 403, 411*).

Rovinné sídliště z 9. – 12. století bylo zjištěno v Soběkurech na místě středověké vsi Tuřany (*Beranová - Lutovský 2009, 408*).

Rozsáhlá kostrová pohřebiště z 10. – 11. století jsou známa z Dobřan, Chezovic, Plzně – Radčice, Plzně – Slovany a Vodokrt (*Beranová - Lutovský 2009, 394, 397, 403*).

Historické jádro města Chebu leží na ostrožně, která je ze západní a severní strany obtékána řekou Ohře a kryta příkrými skalnatými srázy. Ze severovýchodní a východní strany střeží ostrožnu mírnější svahy. Modelace terénu předurčila strategický význam celého areálu. Nejstarší, i když ne zcela přesné, písemné zmínky o Chebu a Chebsku spadají do 9. století. Přesnější písemné prameny hovoří o Chebu k roku 1061, kdy je zmiňována cesta z Chebu do míst mezi Horními Franky a Horní Falcí (*Hejna 1967, 246*). První výzkumy v areálu chebského hradu byly učiněny v roce 1911, jež měly za cíl objevit zbytky staršího sídla Vohburgů (*Hejna 1967, 170*). Další výzkumy probíhaly ve 30. letech 20. století a navázaly na předchozí cíle (*Hejna 1967, 177*). V 60. letech prováděl výzkumy A. Hejna, jež zachytily zbytky slovanského dřevohlinitého valu (*Hejna 1967, 186*). Z výzkumů vyplynulo, že hradiště bylo založeno již v 9. století, pravděpodobně v jeho druhé polovině, a konec sídelní aktivity nastal na konci 10. století. Mladší fáze slovanského osídlení je prokázána v celém průběhu 11. století a počátku 12. století (*Hejna 1967, 256*). Na akropoli stála pravděpodobně sakrální stavba, kolem které se rozkládalo kostrové pohřebiště (*Hejna 1967, 226*). Na přelomu 11. a 12. století byl Cheb a Chebsko kolonizováno lidmi přicházejících z německého prostředí. Slovan-ské hradiště s největší pravděpodobností zaniklo s výstavbou prvního hradu vystavěného v první polovině 12. století. Děpoltem II. z Vohburgu. Archeologické výkopy odhalily poměrně dobře jeho čelo s hradbou a dvěma věžemi (*Durdík 2008, 29*). Roku 1165 připadl hrad římskému císaři Fridrichu Barbarossovi, který hrad velkolepě rozšířil a proměnil ho v císařskou falc (*Hejna 1967, 260*). Cheb byl povýšen roku 1179 do městského stavu. K zemím Koruny české se definitivně připojil k roku 1322, kdy ho zástavou získal král Jan Lucemburský.

Na Chebsku jsou známa kostrová pohřebiště z konce 10. a 11. století v Horních Lomanech a Třebeni (*Beranová - Lutovský 2009, 396, 409*).

Na Karlovarsku leží pravěké hradiště Velichov o rozloze 1 hektaru, které bylo osídleno také v 10. až 11. století. (*Beranová - Lutovský 2009, 410*).

VIII. Hlavní stezky raného středověku v jižních a západních Čech a jejich průchod krajinou

Rekonstrukce historických stezek je všeobecně velmi složitým projektem, na kterém se podílí několik vědních oborů. Zájem o stezky je u nás dlouhodobý, avšak obtížnost a náročnost jejich výzkumu je staví do role nedostatečně prozkoumaných památek. Jižní a západní Čechy v raném středověku neležely stranou historického dění, proto skrz ně procházelo několik důležitých zemských stezek, které je spojovaly se západními a jižními zeměmi. Cílem této kapitoly je přiblížit hlavní zemské stezky, jež procházely zkoumaným územím. Na průchody těchto stezek je zapotřebí nahlížet vždy kriticky, jelikož se každé z nich dostalo rozdílné úrovně výzkumu. Některé byly zkoumány pouze na základě písemných pramenů, další prošly komplexním moderním výzkumem.

VIII. 1 Gmúndská stezka

Historie Gmúndské stezky či její jižní části podél řeky Lužnice sahá pravděpodobně již do pravěku, avšak toto tvrzení dokládá jen malé množství nálezů (*Chvojka – Jiráň 2004, 165*).

Gmúndská stezka vedla z Prahy přes Jesenici a odtud k Nespekům, Benešovu, Bystřici, Oticům, Miličínu, Sodoměřicím, Táboru a Strkovu. Ve Strkově se ke Gmúndské stezce připojila Vitorazská stezka. Ze Strkova pokračovala Gmúndská stezka k Bradlínu, Tučapům, Dírné a Jindřichovu Hradci. Z Jindřichova Hradce dále pokračovala podél řeky Nežárky ke Stráži nad Nežárkou, odkud zamířila směrem na Starou Hlínu a podél levého břehu řeky Lužnice do rakouského Gmúndu (*Hraše 1885, 41*).

Vedlejší větev se od hlavní větve Gmúndské stezky oddělila v Jindřichově Hradci, odkud vedla východním směrem k Dluhošti, Hospřizi, Lomům a Kunžaku. Z Kunžaku dále směřovala východním směrem do Dačic a poté jihovýchodním směrem do Znojma. Ze Stráže vedla odbočka do Třeboně a dále přes Štěpánovice, Lišov, Rudolfov do Českých Budějovic (*Hraše 1885, 41*).

VIII. 2 Vitorazská neboli Česká stezka

Vitorazská neboli Česká stezka měla stejný průběh trasy jako Gmúndská stezka – z Prahy do Strkova (Planá nad Lužnicí). Ze Strkova vedla stezka podél pravého břehu řeky Lužnice do Soběslavi, ze které zamířila na jih k Veselí nad Lužnicí a po západní straně Horusického rybníka dále do Horusic a Bošilce. Z Bošilce pokračovala stezka po

západní straně Bošileckého rybníka ke Lhotě, Ševětínu, Vitínu, Chotýčanům, Hrdějovicím a Kněžským Dvorům do Českých Budějovic. Z Českých Budějovic pokračovala jihovýchodním směrem do Starých Hodějovic a Strážkovic, kde se stezka stáčela jihozápadním směrem a procházela v okolí Lomce a Střížova. Dále se stočila jihozápadním směrem na Komařice a pokračovala do Trhových Svinů, odkud vedla na jihozápad do Nových Hradů, kde překračovala hranici (*Hraše 1885, 44*).

Z Českých Budějovic vedla vedlejší větev směrem na Plzeň. Tato větev vedla přes Vodňany a Drahonice do Strakonice, odkud sledovala západní směr do Katovic a Horažďovic. V Horažďovicích se stezka uhnula na severozápad k Jetenovicím a Pačejovu a dále západním směrem vedla do Strážovic a Žďáru. Ve Žďáru se stočila na sever ke Kovčínu, ze kterého pokračovala severním směrem na Žalvice, Mohelnice a Třebčice, Srby a podél řeky Úslavy do Žďáru, Hradiště a Blovic. Z Blovic se linula stezka podél Úslavy k Nezvěsticím a Štáhlavům do Starého Plzeňce a Plzně (*Hraše 1885, 44*).

VIII. 3 Linecká stezka

Linecká stezka patřila mezi nejstarší stezky na jihu Čech. Její průběh je předpokládán již v pravěku v době popelnicových polí (*Chvojka – Jiráň 2004, 163-165*).

Linecká stezka začínala v Praze a vedla k jihu směrem přes Zbraslav podél řeky Vltavy do Mníšku pod Brdy a jihozápadním směrem do Dobříše, k Příbrami, Březnici, Mirovicím, Miroticím, Strážovicím a Písku. Z Písku pokračovala do Protivína, Vodňan a Netolic (*Hraše 1885, 45-46*).

Od Mirovic vedla odbočka východním směrem k pozdějšímu Orlíku, kde překonala přívozem řeku Vltavu. Dále vedla stezka na východ do Milevska a podél říčky Smutné do Sepekova, Srlína, Ratají a Bechyně. Z Bechyně směřovala na východ do Soběslavi, kde se napojila Vitorazskou stezku (*Hraše 1885, 46*).

V roce 2013 – 2014 proběhl výzkum středověké obchodní komunikace spojující rakouský Linec s jižními Čechami (*Vondrovský – Pták – Kovář – John – Hojerová 2015, 81-99*). Cílem výzkumu bylo vytvoření naučné turistické trasy a prezentace archeologických památek veřejnosti. Výzkum byl veden moderním způsobem. Vedle rešerše o historii regionu byla stezka zkoumána prospekční metodou leteckého laserového skenování (LLS, LiDAR). Veškeré nemovité památky byly v terénu zaměřeny pomocí GPS stanice. Dále byl proveden průzkum detektorem kovů. Na vybraných úsecích byl aplikován archeologický výzkum odkryvem v podobě zajišťovacích sond či řezů. Stez-

ka byla zkoumána v krajinném transektu ve směru Netolice – Lhenice – Chvalšiny – Kájov – Malšín – Vyšší Brod – státní hranice.

Autoři se nepokusili o rekonstrukci přesného průchodu Linecké stezky krajinou. Zaměřili se na archeologické a historické památky, jež se pokusili propojit v krajině a rekonstruovat tak možný směr průchodu stezky v terénu.

Průběh Linecké stezky z Lince do Vyššího Brodu je doložen již z konce 12. století, avšak většina ostatních tras je datována do pozdního středověku. Zemská hranice byla překračována v okolí Horní Plané, Dolní Vltavice, Vítkova Kamene, Vyššího Brodu a Dolního Dvořiště. Pod pojmem Linecká stezka si nelze představit jednotnou stezku, ale spletitou síť větví, jež dodržovaly základní směr průběhu: tj. Linec – Netolice (České Budějovice) a které se měnily v závislosti na počasí, ročním období, osídlení apod. Cílovým bodem Linecké stezky bylo raně středověké hradiště v Netolicích. V poslední třetině 13. století došlo k úpravě trasy ve směru k nově vzniklému královskému městu České Budějovice (*Vondrovský – Pták – Kovář – John – Hojerová 2015, 96*).

VIII. 4 Zlatá stezka

Zájem o historii Zlaté stezky započal již v první polovině 19. století, avšak moderně zkoumána je teprve od počátku devadesátých let 20. století týmem skládajícím se z historika – Františka Kubů a archeologa – Petra Zavřela (*Kubů – Zavřel 2007a; tíž 2007b; tíž 2009*). Pojetí jejich výzkumu je velice novátorské a v průběhu času lze pozorovat postupné začleňování nejmodernějších metod užívaných v průzkumu komunikací. Jejich výzkum se zaměřil na dokumentaci dochovaných reliktních Zlaté stezky v krajině a na rekonstrukci jejího průchodu krajinou. Zlatá stezka patří k nejlépe zdokumentované dálkové stezce v celé České republice.

Historie Zlaté stezky sahá snad již do pravěku. V historických písemných pramenech vystupuje Zlatá stezka až v 11. století, kdy v listině z 19. dubna 1010 římský král Jindřich II. daroval pasovskému ženskému klášteru Niedernburg mýtní poplatky na cestě do Čech. Mýtní poplatky na cestě z Prachatic do Pasova věnoval ve zfalšované listině z roku 1088 český král Vratislav II. vyšehradské kapitule v Praze. Zlatá stezka byla těmito institucemi spravována až do vrcholného středověku (*Kubů – Zavřel 2007a, 19*). Názvy „Zlatá stezka“ a „Zlatá cesta“ označovaly od počátku 16. století tři staré komunikace vedoucí ze sousedního Německa do Čech. První z nich vedla z Norimberka přes Weiden, Tachov a Plzeň do Prahy. Druhá vedla z Vilshofenu do Kašperských Hor,

Sušice a Klatov. Do podvědomí se pod tímto názvem nejvíce zapsala stezka vedoucí z Pasova do Prachatic. Označení „zlatá“ pravděpodobně značí bohatství, které plynulo z obchodu se solí (*Kubů – Zavřel 2007a, 9*).

Zlatá stezka již od počátku byla vymezena městem Pasov na Dunaji a osadou vyšehradské kapituly v Prachaticích - dnešní vesnice Staré Prachatice (*Kubů – Zavřel 2007a, 19-20*). Význam Zlaté stezky do poloviny 13. století neustále stoupal, dokladem jsou konkrétní údaje o tomto obchodu. Hlavním obchodním artiklem převáženým po Zlaté stezce byla od počátku pravděpodobně sůl. Sůl hrála nezastupitelnou roli nejen jako potravinářský doplněk, ale své zastoupení měla i v řadě výrobních procesů, např. v koželužství, hrnčířství, sklářství apod. Pro české země vedle řady jiných solných ložisek bylo nejvýznamnější solné ložisko od roku 1220 v Halleinu. Odtud se sůl transportovala po Dunaji do Pasova a odtud po Zlaté stezce na soumarských koních do Čech. Zlatá stezka pokryla poptávku soli v českých zemích během celého raného i vrcholného středověku (*Kubů – Zavřel 2007a, 21*). Vedle obchodu se solí sloužila Zlatá stezka k dovozu exotického ovoce, drahých látek, vína, koření... Naopak z českých zemí se vyváželo obilí, slad, pivo, med, kůže, chmel... Obchod byl fyzicky prováděn soumary, lidmi, kteří za určitý poplatek přepravovali sůl na svých koních. Jednalo se o sedláky, kteří se vedle své práce živili touto službou. Z bezpečnostních důvodů se soumaři shluchovali do karavan, které po Zlaté stezce putovaly celoročně s největší intenzitou na podzim a v zimě z důvodů lepší sjízdnosti stezky a ukončených pracích na polích (*Kubů – Zavřel 2007a, 22*) Stezky byly úzké, takže soumaři museli jít po jednom za sebou. Denní normou bylo ujít 20-25 kilometrů. V těchto vzdálenostech vznikaly podél celé stezky největší soumarská sídliště, příkladem jsou české Volary z počátku 14. století (*Kubů – Zavřel 2007a, 22*). V průběhu středověku byly v její délce budovány strážní hrady. Na přelomu 13. a 14. století se od hlavní „prachatické“ větve, vedoucí z Pasova do Prachatic, oddělily dvě nové větve. Jedna zamířila do Vimperku a druhá do Kašperských Hor (*Kubů – Zavřel 2007a, 23*) Cestování na Zlaté stezce bylo ve středověku nebezpečným podnikem. V nepřehledných úsecích docházelo k častým loupežným přepadením, proto v roce 1312 došlo ke společné smlouvě o ochraně Zlaté stezky od Pasova do Prachatic (*Kubů – Zavřel 2007a, 25*). Zlatá stezka nabyla mezinárodního charakteru. Ve 14. století se stala jednou z nejvýznamnějších obchodních cest jihoněmecké části tehdejší Říše (*Kubů – Zavřel 2007a, 23*). V 15. století dosáhla Zlatá stezka svého prvního vrcholu. Největší dobou rozkvětu a druhého vrcholu bylo však 16. století. Do Prachatic v té době přicházelo až 1200 soumarských koní týdně. Do města přinesly více

než 3 miliony litrů soli (*Kubů – Zavřel 2007a, 27*) Na sklonku 16. století došlo k úpadku obchodu z důvodů konkurenčního obchodu se solí. Situace se nezlepšila ani v průběhu třicetileté války, ba naopak. Pasovská sůl byla vytlačena solí rakouskou, která se vozila z Gmundenu přes Linec do Českých Budějovic a dále po řece Vltavě do Prahy. Posledním hřebíčkem byl patent Josefa I. z roku 1706, jež zakázal dovoz jiné než rakouské soli do Čech (*Kubů – Zavřel 2007a, 28-29*).

Překračování Šumavy dokládá řada pravěkých archeologických nálezů. V raném středověku hrála Zlatá stezka důležitou roli v komunikaci s Bavorskem. Ve Starých Prachaticích existovala v 9. - 10. století tržní a celní osada, jež plnila ochrannou funkci na důležité komunikaci. O jejím významu nasvědčuje stavba kamenného kostela sv. Petra a Pavla z přelomu 11. a 12. století. Ve 13. století došlo k přenesení osady do dnešního města Prachatice (*Kašička – Nechvátal 1990, 110-112; Parkman 2003, 134, 149*).

Prachatická větev Zlaté stezky měla více názvů, původně se nazývala „prachatická“ (Pragaticich via) již v roce 1088. K roku 1256 je doložen název „česká“ (via Boemorum) a v roce 1359 se uvádí pod názvem „solná“ (solna crista). Zlatá stezka je název až z počátku 16. století (*Kubů – Zavřel 2007a, 9*).

VIII. 4. 1 Průchod prachatické větve Zlaté stezky v raném středověku

Prachatická větev Zlaté stezky dodržovala od svého vzniku základní směr průchodu na trase Pasov – Prachatice. V nejstarších dobách, kam spadá i raný středověk, vedla tato větev východním směrem, a to údolím Studené Vltavy, Pěknou, Zbytinami a Libínským sedlem do Starých Prachatic. Pozdější přesunutí Zlaté stezky ve vrcholném středověku západním směrem bylo pravděpodobně způsobeno zhoršenými klimatickými podmínkami v celé Evropě. Původní trasa Zlaté stezky pokračovala zemskou hranicí v okolí Nového Údolí, kde se nachází přirozená brána nitra Čech. Dále stezka směřovala po pásmu kopců podél levého břehu Studené Vltavy (*Kubů – Zavřel 2007a, 39*). Relikty po původní trase byly nalezeny v hustém lese začínajícím za státní hranicí, kde procházela cesta z Haidmühle. Dále stezka směřovala po levém břehu Studené Vltavy severozápadním směrem. Poté se stočila severovýchodním směrem a směřovala k osadě Krásná Hora. Z Krásné Hory pokračovala severovýchodním směrem do Stožce. V úseku od hranic do Stožce se stezka držela ve vzdálenosti 500 – 1000 metrů od břehu řeky. U Stožce dominovala krajině hora Stožec, stezka ji obešla sníženinou podél levého břehu Studené Vltavy. Zhruba po 400 metrech je dokumentována do terénu zaříznutá cesta, která se po 800 metrech mění v úvozovou cestu (*Kubů – Zavřel 2007a, 41*) Poté se stez-

ka ubírala západním směrem do přírodní rezervace Mrtvý luh. Z Mrtvého luhu se stezka táhla do osady Pěkná podél řeky Studená Vltava. Na soutoku Studené a Teplé Vltavy stezka pravděpodobně překračovala vodní překážku v podobě brodu. Z osady Pěkná se stezka ubírala na sever po svahu Hůrka a mezi vrcholky Křemenná a Korunáček přes horský hřeben do Horní a Dolní Sněžné. Z Horní Sněžné přes zalesněný horský hřeben se severně nacházel další záchytný bod Svatá Magdalena. Ze Svaté Magdaleny klesala stezka dolů do údolí Blanice ve směru na Zbytiny (*Kubů – Zavřel 2007a, 42*). Zbytek úvozové cesty je zachycen za kostelem ve Svaté Magdaleně. Další zbytky úvozových cest se objevují severně mezi železniční tratí a brodem přes řeku Blanici. Ze Zbytin šla stezka podél kostela a stoupala dále na sever do Sviňovic, před kterými se dochovala téměř 700 metrů dlouhá úvozová cesta. Ze Sviňovic pokračoval průběh Zlaté stezky severovýchodním směrem ke kótě 936 a přešel do úvozové cesty. Nejsložitější nalezený pozůstatek původní trasy Zlaté stezky byl zachycen na západním svahu kóty 959 hned za kótou 936, kde je skoro 200 metrů dlouhá úvozová cesta. V nejvyšším svém bodě se dělí do tří kolejí (*Kubů – Zavřel 2007a, 43*). Následně stezka pokračovala do soumarské osady Libínské Sedlo, ze které vedla přímo do cílové stanice ve Starých Prachaticích (*Kubů – Zavřel 2007a, 44*).

Zlatá stezka se v průběhu staletí proměňovala a v době svého největšího vrcholu se skládala ze tří hlavních větví. Hlavní a nejstarší větev tvořila tzv. „dolní“ Zlatou stezku doloženou od počátku 11. století, jež spojovala město Pasov s Prachaticemi (*Kubů – Zavřel 2007a*). Druhá větev, „střední“ Zlatá stezka, propojovala město Pasov s Vimperkem a je doložená od počátku 14. století (*Kubů – Zavřel 2007b*). Poslední větví Zlaté stezky se stala tzv. „horní“ Zlatá stezka, která vznikla v polovině 14. století a propojovala město Pasov s Kašperskými Horami v západních Čechách (*Kubů – Zavřel 2009*).

VIII. 4. 2 Průchod vimperské větve Zlaté stezky

Vimperská větev Zlaté stezky vznikla na přelomu 13. a 14. století, přestože již v druhé polovině 13. století existoval hrad Vimperk, který vzniknul na křižovatce dálkových cest u menší tržní osady (*Kašička – Nechvátal 1990, 126*). Jednalo se pouze o předsunutý ostrov v neosídleném pohraničním hvozdu. Důvodem vzniku vimperské větve bylo přetížení nejstarší větve – prachatické (*Kubů – Zavřel 2007b, 22*). Vimperská větev vedla z Pasova přes Ernsting, Wotzmannreut, Reut, Winkelbrunn, Hinterschmidin, Herzogsreut, Phillipsreut, Strážný, Žlíbky, Havranku, Horní Vltavici, Kubovu

Huť, Arnoštku, Korkusovu Huť, Solnou Huť do Vimperku (*Kubů – Zavřel 2007b, 9*). Tato větev mohla teoreticky existovat již v 9. století, jež mohla spojoval Čechy s Podunajím prostřednictvím řeky Volyňky (*Kubů – Zavřel 2007b, 42*). Zatím tato hypotéza nebyla nikým vědecky ověřována.

VIII. 4. 3 Průchod kašperskohorské větve Zlaté stezky

Kašperskohorská větev Zlaté stezky vznikla jako poslední z větví Zlaté stezky až v polovině 14. století. Pro stále se rozvíjející obchod na Zlaté stezce rozhodl král Karel IV. o jejím rozšíření a založení další větve spojující německé město Pasov s horním Pootavím (*Kubů – Zavřel 2009, 25*). Kašperskohorská větev vycházela z Pasova přes Salzgatten u Vendelsbergu, Röhrnbach, Harsdorf, Freyung, Kreuzberg, Mauth, Finsterau, Bučinu, Kvildu, Horskou Kvildu, Zhůří, Červenou a Kozí Hřbety do Kašperských Hor (*Kubů – Zavřel 2009, 9*). Stejně jako vimperská větev Zlaté stezky tak i kašperskohorská větev mohla být využívána v raném středověku. Indicie, které tomu nasvědčují, jsou nálezy ze Sedla u Sušice, Čeňkovy pily, Kašperských Hor a Svaté Kateřiny (*Kubů – Zavřel 2009, 58-59*). Také v tomto případě se jedná o hypotetickou myšlenku, jež nebyla nadále zkoumána.

VIII. 5 Vintířova neboli Březnická stezka

Vintířova stezka dostala název podle poustevníka jménem Vintíř, který stezku mýtil a udržoval v polovině 11. století. Vintířova stezka překročila pomezí hvozdu mezi Bavorskem a Čechami u Březnice u Hartmanic a dále vedla do Hartmanic a Sušice (*Hraše 1885, 56*).

VIII. 6 Řezenská stezka

Řezenská stezka byla v zájmu badatelů již od 19. století. Jejich zájem se zaměřil pouze na teoretický průchod komunikace. Řezenské stezce se podrobněji věnoval až J. K. Hraše, jež se pokusil nastínit celý její průběh krajinou. Podle něho stezka začínala v Praze a následovala jihozápadním směrem k Berounu, Zdicím, Žebráku, Mýtu a do Rokycan. Z Rokycan přímo do Staré Plzně (Starého Plzeňce) a poté do Stodu podél řeky Radbuzy do Horšovského Týna a do Domažlic. V Domažlicích došlo k rozdělení stezky na dvě větve. První větev zamířila ke Stráži, Mrákovu, Klíčovu a Brůdku. Druhá, vedlejší, větev procházela oklikou přes Klenčí a Chodov a napojila se v Klíčově. (*Hraše 1885, 58-59*).

Nověji se na Řezenskou stezku zaměřil Pavel Břicháček s Milanem Metličkou (*Břicháček – Metlička 1999, 259-282*). Po rešerši písemných a archeologických pramenů došli k závěru, že stezka měla jednu hlavní větev a dvě větve vedlejší. Hlavní větev překračovala hranici Bavorska a Čech v místech potoka Chamb, který se vlévá do Myslívkého rybníku. Odtud vedla Řezenská stezka podél Rybničního potoka až k jeho pramenu a tam navázala na Smolovský potok, v jehož blízké vzdálenosti pokračovala přímo do Domažlic. Na základě archeologických poznatků vytyčili pravděpodobný pravěký průběh stezky, jež kopíruje dnešní hlavní tah na Domažlice přes Všeruby, Kdyni a Kout na Šumavě. Vedle hlavní větve existovaly větve vedlejší. První z nich se linula přes Folmavu, Pec a Chodov. Druhá sledovala trasu ve směru České Kubice, Pasečnice, Havlovice a Domažlice nebo se z Pasečnice vyhnula na Stráž a Nevolice do Domažlic. Druhá větev začínala u Valtířova a zamířila do Postřekova, Pařezova, Otova a podél Černého potoka do Horšovského Týna. Uplatnila se také její varianta v podobě průchodu ve směru Starý Herštejn, Pivoň, a podél vodního toku Pivoňky a Černého potoka do Horšovského Týna a dále podél řeky Radbuzy přes Staňkov do Stoda, Chotěšova a do Plzně. Hlavní větev z Domažlic směřovala na sever v okolí vodního toku Zubřiny do Staňkova, kde se spojovala s větví vedlejší (*Břicháček – Metlička 1999, 269-270*).

Ve své práci se stezkami zabýval také Eduard Maur (*Maur 2001, 5-40*). Podle jeho názoru vedla řezenská stezka ze Starého Plzeňce směrem na Dobřany, Dnešice, Otěšice a Srbice. Ze Srbic se stáčela k jihu do Koloveče a jihozápadním směrem do Domažlic (*Maur 2001, 36-38*). Z Domažlic pokračovala stezka jihozápadním směrem do Stáže. Ze Stráže jihozápadním směrem do Pasečnice a dále do České Kubice a Folmavy, kde došlo k překročení hranice (*Maur 2001, 23-26*).

V neposlední řadě se Řezenské stezce věnovala ve své diplomové práci Michaela Bendová (*Bendová 2012*). Autorka se zaměřila na úsek stezky s výchozím bodem ve Starém Plzenci a konečnou linií na státní hranici. Na základě publikovaných poznatků vynesla do mapy jednotlivé směry průchodu stezky. Jednotlivé úseky byly následně zkoumány v terénu. Ve výzkumu bylo využito satelitních a leteckých snímků. Povrchový průzkum antropogenních reliktních prvků proběhl v polygonu Plzeň, řeka Radbuza, řeka Úslava, Švihovská pahorkatina, Všerubská vrchovina, Podčeskoleská pahorkatina a Český les (*Bendová 2012, 20-23*). Řezenskou stezku dělí na hlavní větev, jež se dále dělí na dva směry – severní a severovýchodní, a na větve vedlejší. Hlavní větev je nejprůkaznější z důvodů zachycení úvozových reliktních prvků (*Bendová 2012, 25*).

Hlavní větev překročila státní hranici v okolí Folmavy při pravém břehu Teplé Bystřice. Druhou možností bylo, že obcházela Ovčí vrch podél levého břehu Teplé Bystřice až k levobřeží Dolní Folmavy, kde došlo k přechodu přes řeku, odtud zamířila stezka na severovýchod mezi Novou a Českou Kubici k osadě Spáleneček, kde jsou viditelné reliktu úvozových cest. Stezka obešla po východní straně Spálený vrch, kde vyústila ve Šnorech a dále pokračovala do Pasečnice (*Bendová 2012, 27-30*). Z Pasečnice vedla stezka do Nové Pasečnice a severovýchodním směrem do Stráže, kde pravděpodobně bylo strážní místo, jež kontrolovalo přechod přes hranici. Ze Stráže stezka dále sledovala severní směr až do Domažlic. Druhá větev stezky šla ze Stráže na Nevolice a poté do Domažlic, což dokládají zachovalé úvozy ve směru sever-jih za Nevolicemi, jež ústí do Bezděkovského předměstí (*Bendová 2012, 31-33*). Z Domažlic zamířila stezka severovýchodním směrem do Chrastavic a dále do Milavče, odkud pokračovala podél řeky Zubřiny do Nahošic a Blížejova, kde stezka překročila řeku Zubřinu. Dále Řezenská stezka zamířila na východ k obci Přívozec a odtud do Chotiměři (*Bendová 2012, 38-40*). Z Chotiměři stezka vedla na severovýchod, kde překročila soutok Zubřiny a Hradišského potoka a podél vodního toku zamířila do Osvračína. U Osvračína stezka přešla přes Dravý potok a dále pokračovala severně podél Zubřiny do Staňkova. Ze Staňkova vedla Řezenská stezka směrem do Dolní Kamenice a mezi řekou Radbuzou a Makovým vrchem přímo do Holýšova, odkud stezka sledovala řeku Radbuzu. U Nového Dvora bylo zapotřebí přebrodit řeku a dále pokračovat lesem Hořina podél dnešní železniční tratě až k údolí potoku Hořina do Hradce u Stoda, kde se do dnešních dnů nachází svazek přibližně patnácti úvozů (*Bendová 2012, 41-44*). Z těchto úvozů už nic nebránilo tomu postupovat přímo do Stoda po levém břehu řeky Radbuzy. Ze Stoda se Řezenská stezka linula po staré poštovní cestě až do Chotěšova. Stezka prošla Chotěšovem a zamířila východním směrem do Dobřan dvěma směry, a to přes obec Vodní Újezd a odtud západně do Dobřan. Pravděpodobněji však vedla středověká trasa přes Mantov, Vtiš a jihovýchodně do Dobřan (*Bendová 2012, 45-48*). V Dobřanech pravděpodobně stála ves s románským kostelem a panským sídlem. Vedle toho zde bylo odkryto slovanské pohřebiště z 10. – 11. století, a proto se Dobřany staly důležitým bodem na Řezenské stezce. Téměř východním směrem od Dobřan leží vesnice Robčice a Štěnovice, které se staly dalšími průchozími zastávkami na stezce. Ve Štěnovicích stezka přebrodiva řeku Úhlavu a pokračovala ve směru do polohy V Černém lese a Městský les. Poslední zastávkou Řezenské stezky ve sledovaném polygonu bylo hradiště ve

Starém Plzenci, které bylo dominantou celé plzeňské aglomerace v přemyslovských Čechách (*Bendová 2012, 49-51*).

Vedlejší větev autorka zasadila do města Domažlice, jejichž půdorys nasvědčuje, že by vedla do Horšovského Týna. Stezka pravděpodobně opustila město Horní bránou a směřovala do polohy U Cihelny, kde kopírovala dnešní silnici číslo 193 východně podél vrchu Na Kole. Následující zastávkou vedlejší větve byla poloha Vlčí hrdlo, odkud stezka směřovala do Týnského háje k vrcholu Chlum a polohy Čihadlo. Následně zamířila k levému břehu Lazeckého potoka, podél kterého směřovala přímo do Horšovského Týna k brodu přes řeku Radbuzu a dále k areálu zdejšího zámku. Z Horšovského Týna následně vedla ve směru k Semošicím, kde se nachází soustava úvozů, přes obec Puclice do Staňkova, kde se napojila na hlavní větev Řezenské stezky (*Bendová 2012, 53-56*).

VIII. 7 Norimberská stezka

Zájem o Norimberskou stezku započal již v 19. století. Moderním způsobem byla stezka zkoumána v devadesátých letech 20. století Radkem Širokým a Karlem Nováčkem v úseku Kladruby – státní hranice (*Široký – Nováček 1998, 59-71*). Autoři se zaměřili na Norimberskou stezku v období od nejstarších historicko-archeologických pramenů do poloviny 13. století, před vznikem městských aglomerací. Jako pramennou základnu použili nejstarší písemné zmínky o cestě, dále datovatelné stavebně historické a archeologické nálezy a v neposlední řadě samotnou prospekci zaniklých úvozů v krajině.

Pro počátek Norimberské stezky a kolonizace českého hvozdu bylo důležité založení kláštera benediktinů v Kladrubech knížetem Vladislavem roku 1115 a vznik hradů Tachov a Přimda. Tyto tři body položily základ dvou hlavních větví Norimberské stezky. Výchozím bodem se stala Praha, následovaly Rokycany, Starý Plzenec a Kladruby. V Kladrubech došlo k rozdělení stezky na dvě větve, severní tachovskou a jižní přimdskou větev (*Široký – Nováček 1998, 59*).

Přimdská větev Norimberské stezky je historicky doložena zmínkou k roku 1124, kdy ji užil k cestě do Polska biskup Ota Bamberský, který cestoval z Vohenstrau-ssu do Prahy přes kladrubský klášter. Hrad Přimda je doložen Kosmou k roku 1121, ale nesporná zmínka o hradu je datována až k roku 1126. Podhradní sídliště se rozprostíralo kolem kostela sv. Jiří, jež je zatím datován do první poloviny 13. století (*Široký – Nováček 1998, 64*). Přimdská větev Norimberské stezky začínala v Kladrubech, odtud se

linula jihozápadním směrem v okolí říčky Úhlávky a Brodu, Strého Sedla a Bonětic. Dále pravděpodobně prošla sídlištěm Stráž u Tachova a zamířila na západ k Novému hradu u Stráži, kde leží valové opevnění datované keramikou do 12. – 13. století. Odtud cesta šla přes Kunderatice k hradu Přimda. Přimda byla obcházena jižním a snad i severním směrem, poté cesta zamířila západně do Svaté Kateřiny, kde přecházela přes Kateřinský potok. Hranice byla přecházena v oblasti Rozvadova a dále mířila na německý Weidhaus (*Široký – Nováček 1998, 64-65*).

Tachovská větev Norimberské stezky začínala v místě tržiště s kostelem sv. Petra. Dále vedla na západ do Lázu a Benešovic, což dokládá zachycený úvoz severně od Kladrub. Z Benešovic zamířila do Lomu u Stříbra a dále severozápadně do Plezomi a Damnova. Z Damnova vedla cesta na západ přímo do Tachova, kde je doloženo osídlení v okolí hradu k roku 1131. Za Tachovem stezka již zamířila do hustého hvozdu přes Mýto a Lučinu (*Široký – Nováček 1998, 66*).

Autoři vyhodnotili průběh stezky a zjištěné úvozové svazky Norimberské stezky za velice pravděpodobné, avšak nelze vše vztahovat pouze na období raného a počátku vrcholného středověku z důvodů dlouhodobého užívání cesty do novověku či současnosti.

VIII. 8 Chebská stezka

Chebská stezka patřila k nejdůležitějším zemským stezkám. O Chebské stezce se zmiňuje J. K. Hraše ve svém díle o stezkách (*Hraše 1885*). Podle něho vedl hlavní směr této stezky z Prahy do Chebu. Z Prahy vedla stezka na Zbraslav, ze které stezka sledovala tok řeky Berounky do Královic a Manětína. Z Manětína stezka mířila na západ do Teplé a Malé a Velké Hled'sebe u Mariánských Lázní. Dále stezka zamířila na severozápad ke Kynžvartu, Žandovu a Chebu, ze kterého pokračovala podél toku řeky Ohře na západ za hranice (*Hraše 1885, 63-64*).

Stezka nebyla dosud výrazněji zkoumána. J. K. Hraše vycházel z prací historiků H. Jirečka, V. V. Tomka, F. Palackého a dalších písemných pramenů. Naznačil tak základní směry průchodů historických stezek, jež mohou být považovány za relevantní, avšak bez bližšího průzkumu v krajině je nelze brát za zcela přesné.

VIII. 9 Sedlecká neboli Erfurtská stezka

Sedlecká nebo také Erfurtská stezka spojovala Prahu s německým městem Erfurt. Z Prahy stezka vedla na západ k Hostivicím do Tuchlovců u Kladna, kde se stezka

rozdvojovala. Hlavní stezka šla ke Strašecí, Kounovu, Kadani a dále podél levého břehu řeky Ohře do Vojkovic a Radošova. Odtud stezka zamířila mezi Ostrov a Chodov. Z Chodova směřovala severozápadně na Kraslice a u Klingenthalu překročila hranice mezi Čechami a Saskem (*Hraše 1885, 67-68*).

Vedlejší větev stezky se oddělila v Tuchlovcích a zamířila západně k Rakovníku, Jesenici, Žluticím a Loktu. V Jindřichovicích se vedlejší větev napojila na hlavní stezku (*Hraše 1885, 68*). Spojnice byla také mezi Ostrovem a Žluticemi (*Hraše 1885, 68*).

Také Sedlecká stezka nebyla dosud zkoumána v terénu, takže platí závěr jako v případě Chebské stezky.

IX. Zhodnocení nálezů mincí ze zkoumaného území

Pro potřebu zhodnocení nálezů mincí bylo zapotřebí předem stanovit určitá kritéria, podle kterých bylo dále postupováno při zpracovávání nálezů.

V první fázi byly nálezy rozděleny do dvou skupin podle oblasti nálezu, a to na oblast jižních (Jihočeský kraj) a západních (Plzeňský a Karlovarský kraj) Čech.

Dále byly nálezy tříděny podle počtu obsažených mincí či podle své charakteristiky. V tomto bodě byly nálezy rozřazeny do skupin: jednotlivé nálezy, hromadné nálezy a obol mrtvých. Oboly mrtvých by sice mohly být většinou včleněny do skupiny jednotlivých nálezů, ale přes svůj rozdílný charakter, bylo přistoupeno k jejich vyčlenění do další skupiny.

Nálezy mincí byly dále rozděleny do skupin podle doby jejich ukrytí. Zde bylo přistoupeno ke členění na nálezy ukryté do první poloviny 11. století, respektive do roku 1055, kdy proběhla měnová reforma českého knížete Břetislava I. K tomuto kroku bylo přistoupeno z důvodů možnosti sledování nálezů velkých denárů, které byly předně určeny pro zahraniční trhy, a jejich nálezy na území Čech jsou velmi řídké a významné. Reformou z roku 1055 se přešlo z velkých denárů na malé denáry, které začaly sloužit potřebám vnitřního monetárního systému. Následující skupiny tvoří nálezy z druhé poloviny 11. století, z 12. století a 13. století, kdy došlo k přechodu z malých denárů na velké a střední brakteáty.

U zkoumaných nálezů bylo sledováno také prostředí, ve kterém se nálezy našly. Desáté až třinácté století dovolilo sledovat kategorie: město, hradiště, osada, hrad, volné prostranství a neznámé nálezové okolnosti. Tyto kategorie byly determinovány následujícími kritérii. Kategorie město zahrnuje nálezy mincí, jež byly nalezeny ve městě - v jeho intravilánu či jeho blízkém okolí - extravilánu a je možno je s městským prostředím spojovat. Města byla hojně zakládána v českém prostředí ve 13. století a plnila roli obchodního a správního centra. V řadě měst pracovala také mincovna, která svou produkcí zabezpečovala distribuci platebních prostředků, mincí, v jejich okolí. Do kategorie hradiště byly zařazeny nálezy mincí, jež byly nalezeny přímo na akropoli či předhradí hradiště, ale i nálezy, které lze vztáhnout k sídelní aglomeraci kolem hradiště a jejímu blízkému okolí. Vedle sídelního typu hradiště byly pro raný středověk příznačné osady, které tvoří další sledovanou kategorii. Nálezy přiřazené do kategorie osada se našly uvnitř osady či v jejím bezprostředně blízkém okolí. Kategorie hrad byla zvolena pro nálezy vyzvednuté v hradním komplexu či jeho blízkém okolí a je možno předpokládat

spojitost nálezů s takto významným typem sídla. Pro nálezy nalezené mimo osídlení byla přiřčena kategorie volné prostranství. Poslední sledovanou kategorií je kategorie neznámé nálezové okolnosti. Tato kategorie většinou eviduje nálezy mincí ze starších období, u kterých nelze přesně zjistit přibližné místo nálezů. V úvahu by připadala kategorie pohřebiště, ale ta je suplována výše zmíněnou skupinou obol mrtvého. Pohřebiště byla situována jak ve městech, tak na hradištích či v blízkosti osad, proto byly nálezy z funerálního prostředí rozřazeny do výše popsaných kategorií.

Je zapotřebí podotknout, že nálezy byly tříděny do kategorií nálezových prostředí, jež byly autentické pro dané období. Přesto se musí na rozdělení pohlížet vždy kriticky, jelikož u některých sídelních areálů neznáme přesnou dobu jejich založení. Písemné prameny sice zaznamenávají první zmínku, ale ta bývá většinou spojena s majetkovou držbou a jejím transferem k jinému majiteli daleko později, než je samotný její vlastní vznik.

U nálezů mincí z vytyčeného území bylo sledováno také jejich nominální složení. Pro období desátého až třináctého století bylo možno sledovat následující nominály: český velký denár, český malý denár, český velký brakteát, český střední brakteát, chebský fenik, velký německý denár, velký německý brakteát, německý fenik, rakouský fenik a neznámý nominál.

Dále byla u nálezů mincí sledována jejich domácí a cizí složka. Nálezy byly rozděleny do kategorií: české nálezy, cizí nálezy, smíšené nálezy a nálezy s neznámým obsahem. U českých nálezů bylo jejich složení ryze české. U cizích nálezů se jejich obsah skládal pouze z cizích ražeb. Smíšené nálezy obsahovaly mince české a cizí. Nálezy s neznámým obsahem nelze přesněji přiřadit ke konkrétní kategorii z důvodů neznalosti jejich obsahu.

IX. 1 Celkové zhodnocení nálezů mincí

Celkem bylo v jižních a západních Čechách (Jihočeský, Plzeňský a Karlovarský kraj) učiněno 138 nálezů mincí, které jsou autorovi práce známé z literatury, ze sdělení muzejních pracovníků a ze soukromých sbírek. V jižních Čechách bylo nalezeno celkem 75 nálezů a v západních Čechách 62 nálezů. Jeden nález nelze přesněji přiřadit. Z toho je 50 jednotlivých nálezů mincí, 80 nálezů hromadných a 8 obolů mrtvých. Celkově převažují hromadné nálezy nad jednotlivými. Jednotlivé nálezy lze vysvětlit jako ztrátové mince, jež byly deponovány pod povrch země nedobrovolně a bez vědomého uvážení. Hromadné nálezy představují vědomě deponované oběživo, jež bylo ukryto ze

zištných důvodů, které nám nejsou dosud dobře známy. Země pravděpodobně sloužila v období raného středověku jako „bankovní“ médium, které chránilo majetek vlastníka nálezu před nekalými úmysly druhých osob. Tak lze částečně vysvětlit ukládání mincí do země. Jejich nevyzvednutí je věcí jinou.

Podle doby ukrytí spadá 13 nálezů do první poloviny 11. století (do roku 1055). Druhá polovina 11. století zaznamenala 12 nálezů. Dvanácté století je již na nálezy bohatší, podchyceno bylo 44 nálezů. Nejlépe je na tom 13. století, do kterého bylo zařazeno 69 nálezů. Na výše představených počtech nálezů lze vypožorovat postupnou monetarizaci na zkoumaném území. Počty nálezů kopírují všeobecně známé závěry. Zatímco v 11. století se nálezy vztahují k hradištím, ve dvanáctém století dochází k monetarizaci širšího vesnického prostředí. Samotnou kapitolou je 13. století, kde lze sledovat dvojnásobný nárůst nálezů v porovnání s nálezy 11. a 12. století, jež souvisí s rozvinutým městským obchodem a potřebou mince pro širší spektrum uživatelů.

Dělení nálezů podle prostředí, kde byly ukryty, ukázalo následující čísla. V městském prostředí a jeho okolí bylo ukryto 19 nálezů, což je přibližně 27 % z celkového počtu nálezů ze 13. století. Na hradištích a jejich okolí bylo nalezeno celkem 39 nálezů a v osadách 67 nálezů. Ojedinele se vyskytly nálezy u hradů, ve 4 případech. Ve volném prostranství bylo ukryto pouze 8 nálezů. Jeden nález se nepodařilo přiřadit. Z přehledu vyplývá, že nálezy mincí, pokud byly ukryty, se soustřeďovaly ve své většině do prostoru lidského obydlí či do jeho blízkého okolí.

Celkový nominální rozbor nálezů zaznamenal 11 nálezů českých velkých denárů, nálezů německých velkých denárů bylo o trochu méně, pouze čtyři. Nálezů malých denárů bylo zaznamenáno 49. Nálezů českých velkých brakteátů se našlo celkem pět a německých pouze tři. České střední brakteáty se nacházely v 15 nálezech. Chebské feniky obsahovalo pouze osm nálezů. Početnou skupinou jsou německé feniky, které byly obsaženy ve 33 nálezech. Rakouské feniky tvořily málo početnou skupinu, jež byla obsažena v osmi nálezech. U devatenácti nálezů se nedá přesně identifikovat nominální hodnota, jedná se zejména o staré nálezy, které dnes už fyzicky neexistují.

Sledování domácích a cizích složek ve složení nálezů identifikovalo 70 nálezů obsahujících pouze české mince. Nálezy, jež obsahovaly pouze cizí mince, tvořily skupinu o počtu třicet sedm. Smíšených nálezů bylo podchyceno devět a u dvaceti dvou nálezů nelze přesně určit jejich složení. Při celkovém zhodnocení převládla skupina českých (domácích) ražeb, což je zcela logické a očekávané. Druhou významnou skupinou se staly nálezy cizích mincí, jež jsou reprezentovány německými a popřípadě rakouskými

mincemi. Celkem početná skupina cizích nálezů ukazuje na čilý obchod se sousedním územím a na oblibu užívání cizí mince v českém prostředí.

IX. 2 Zhodnocení nálezů ukrytých v první polovině 11. století

V tomto období bylo celkem uloženo 13 nálezů mincí. Z toho čtyři nálezy byly hromadné a devět nálezů bylo jednotlivých. V jedenácti případech mají nálezy přímou spojitost mocensko-politickými centry v podobě hradišť. Ve zbývajících dvou případech lze snad spojovat nálezy s významnými sídlištními centry v podobě trhových vsí apod. (nálezy Zliv a Domažlice). Obol mrtvých se v tomto období nevyskytl, což plně potvrzuje výsledky J. Klápštěho (*srov. Klápště 1999*). Převážily nálezy českých denárů, v devíti případech. Dva nálezy obsahovaly německé denáry a dva smíšené mince.

Mince ražené do první poloviny 11. století představují málo početnou skupinu. Sloužily především pro obchod se zahraničím a pro reprezentaci knížecího dvora, proto jsou jejich nálezy vcelku vzácné. Většina nálezů českých velkých denárů byla proto odkryta v Pobaltí a Skandinávii (*srov. Cach 1970*). V českém prostředí se nalézají u přemyslovských center, jež měla přímou spojitost s vládnoucí vrstvou.

IX. 3 Zhodnocení nálezů ukrytých v druhé polovině 11. století

Pro druhou polovinu 11. století bylo zaregistrováno celkem 12 nálezů, devět ze západních Čech a tři v jižních Čechách. Jednotlivé a hromadné nálezy a oboly mrtvých zaznamenaly po čtyřech nálezech. Ve všech případech se jednalo čistě o nálezy českých malých denárů, pouze v jednom případě nelze s určitostí identifikovat. Denáry označené jako oboly mrtvých jsou z vlády knížete Vratislava II. a spadají do let 1061-1086 (*srov. Cach 1972*), což se shoduje s výsledky J. Klápštěho (*srov. Klápště 1999, 776*), a dokládají jednu z nejstarších fází ukládání mincí do hrobů. Složení nálezů pouze z českých mincí a chybějící složka cizích ražeb může vypovídat o lokálnosti českých denárů a možné ochabnutí zahraničních kontaktů. Stejně jako v předchozím období se nálezy soustřeďují do blízkosti hradišť, potažmo k prvním sídlům šlechty (nález Přimda), ale také se dostávají do venkovského prostředí, jež naznačují nálezy v hrobech či na možných osadách.

IX. 4 Zhodnocení nálezů ukrytých ve 12. století

Ve dvanáctém století nálezů významně přibývalo. Bylo podchyceno celkem 44 nálezů, z toho 23 jednotlivých, 17 hromadných a 4 nálezy obolu mrtvého. Zvýšil se po-

čet nálezů v jižních Čechách (28 nálezů) oproti západním (16 nálezů), což může být dáno částečně zkresleným poznáním nálezů z daného období. Ve 12. století se ukazují široká monetarizace vesnického prostředí, kam lze přiřknout 24 nálezů a potažmo i 3 hromadné nálezy uložené mimo sídelní aglomeraci. Nadále se nálezy mincí kumulují poblíž či uvnitř hradišť (17 nálezů). Český trh zcela zahltily malé české denáry (celkem 37 nálezů), které se staly domácím platidlem. Zvláštní postavení zaujalo Chebsko, které spadalo pod správu Říše a razilo feniky podle německého vzoru. Nálezy chebských feniků jsou ojedinělé (4 nálezy) a soustřeďují se do oblasti Chebska a sasko-bavorského prostoru (*srov. Hásková 1972*), výjimkou jsou nálezy z jižních a západních Čech - Sušice, Blatná a Dožice. Jedná se o hromadné nálezy, které byly nejspíše dokladem kupeckých transakcí, jež směřovaly od Chebska do vnitrozemí. Celkem pět nálezů obsahovalo německé feniky a z toho tři nálezy byly čistě německé. Nejstarší německé nálezy spadají do 20. let 12. století a německý fenik se tímto vrací téměř po sto letech do oběhu v jižních a západních Čechách. Nelze říci, že by zde neplatil, ale chybějí jejich nálezy.

IX. 5 Zhodnocení nálezů ukrytých ve 13. století

Třinácté století přineslo celou řadu sociokulturních změn, které se promítly i do oběhu mincí. Se vznikem městských sídel došlo k rozvoji obchodu a potřebě navýšení oběhového množství mincí. V jižních a západních Čechách bylo celkem odkryto 69 nálezů. Při porovnání předcházejících období se navýšil počet nálezů ve 13. století hned dvakrát, oproti 12. století došlo k navýšení zhruba o 63 %. Nástup měst jako nového životního prostoru potvrzuje i 19 nálezů, které se vztahují k městskému prostředí, naopak nálezů z hradišť výrazně ubylo (pouze 9). Obchod se přesunul do městského prostředí a hradiště postupně ztratila svůj význam. Stoupl i počet nálezů ve venkovském prostředí, 34 nálezů. Pouze tři nálezy mají přímou souvislost s hradem.

Změnu lze vysledovat i ve způsobu ukládání mincí, kde jednoznačně dominují hromadné nálezy (55) nad jednotlivými (14). V oběhu bylo větší množství oběživa, ve městech pracovaly mincovny a s objevem nových ložisek stříbra došlo i ke snížení jeho ceny, proto byly mince dostupnější širšímu spektru obyvatelstva a proto snad mohly být deponovány ve větším množství.

Oboly mrtvých nebyly již ve 13. století na sledovaném území odkryty, což může být způsobeno nedostatečným poznáním pramenné základny, ale všeobecně od 12. století z výbavy hrobů mizí (*srov. Klápště 1999*).

Nadále přetrvává zvýšená intenzita nálezů v jižních Čechách (39) oproti západním (29), jeden nález nelze zařadit. Tento jev lze snad vysvětlit větší kompaktností jihočeského území a snad i větší osídleností, rozloha obou celků je totožná.

Nominálové složení nálezů zřetelně ukázalo, že v prostoru jižních a západních Čech se hojně uplatnily německé feniky (28 nálezů), chebské feniky (4 nálezy), popřípadě rakouské feniky (5 nálezů) nad českým oběživem, které zaznamenalo 1 nález denáru, 6 nálezů velkých a 12 nálezů středních brakteátů. Nálezy velkých brakteátů byly soustředěny do prostoru Chebska a do centrálních částí jižních a západních Čech v zásadě nepronikly. Nálezy středních brakteátů byly soustředěny především ke královským městům, kde lze předpokládat i jejich produkci. Nejstarší německé feniky se objevují již na přelomu 12. a 13. století. Masivnější vlna nálezů německých feniků přichází až ve druhé polovině 13. století.

V jižních a západních Čechách převážily cizí nálezy (29) nad domácími (15). Smíšených nálezů bylo podchyceno šest. V devatenácti případech nelze bezpečně určit složení.

IX. 6 Monetární situace v jižních a západních Čechách v 10. – 13. století

Celkové zhodnocení nálezů z jižních a západních Čech ukázalo následující výsledky. V jedenáctém století došlo v českých zemích k ražbě prvních mincí, které vstupovaly do platebního styku pouze ve velice omezeném množství. Jejich nálezy spadají do prostoru hradišť, jež byla v přímém kontaktu s knížecím prostředím. Zlom nastal ve druhé polovině 11. století, kdy došlo k mincovní reformě a rozšíření oběživa do širšího sociálního okruhu. Ve druhé polovině 11. století se na sledovaném území zatím průkazně nenalezly cizí ražby. Dvanácté století přineslo masivnější nástup denárové měny do vesnického prostředí a až na výjimky zde platila domácí měna. Naprosto odlišná situace nastala o století později. Ve 13. století rapidně vzrostl počet nálezů, dvakrát, oproti předešlým stoletím. V západních a jižních Čechách převládla cizí měna v podobě „německých“ feniků, jež si držely stálou kvalitu. České brakteáty platily spíše v prostředí královských měst, kde lze ve většině z nich předpokládat královskou mincovnu. Vývoj v jižních a západních Čechách nijak výrazně nevybočoval od celkové situace v přemyslovských Čechách. Rozdílnost lze spatřit ve zvýšeném ní „německých“ feniků ve 13. století. Tohoto faktoru si již dříve všiml P. Radoměřský a V. Klíma (*srov. Radoměřský 1955; Klíma 1983*). Roku 1300 byla zavedena grošová měna, která odstartovala zcela odlišnou platební situaci.

X. Komparace nálezů mincí a historických stezek

Tato kapitola se pokusí o komparaci historických stezek z jižních a západních Čech s nálezy raně středověkých mincí. Výsledky, které z komparace vyplynou, lze považovat za možnou hypotézu, která by však v následujícím kroku musela být prověřena v terénu.

Východní částí jižních Čech procházela jedna z nejstarších stezek na našem území. Gmúndská stezka, jak byla nazvána, spojovala pražskou sídelní oikumenu s jihočeským sídelním prostředím a dále se zahraničím, rakouským Gmúndem a Podunajím. Pro zkoumané území je nejdůležitější její průchod v Jihočeském kraji. Její význam, trvajícím pravděpodobně od pravěku (*Chvojka – Jiráň 2004, 165*), tkvěl částečně z geomorfologického útvaru Blanické brázdy, jež je zlomovým systémem, rázu příkopové propadliny, probíhajícího z východního okolí Prahy přes Tábor, České Budějovice až do Rakouska (<http://www.geology.cz>).

Pro průběh Gmúndské stezky v raném středověku představovala přemyslovská hradiště, jako hlavní správní centra moci a obchodu, nesporně důležité body v krajině, které mezi sebou musely zákonitě komunikovat, alespoň na vojenské (obraně) úrovni. Bez komunikace by nemohlo dojít k rozvoji a udržitelnosti raně středověkého přemyslovského státu.

Na sledovaném území ležela dvě přemyslovská hradiště, Chýnov, připomínaný již Kosmou k roku 981 (*Krajíc 2010, 156-157*), a hradiště v Jindřichově Hradci. Základním předpokladem pro cestování ve středověku byla dobrá průchodnost krajinou a dostupnost. Při vytyčení hradeckého obvodu kolem zmíněných hradišť, zhruba o poloměru 15 kilometrů (*Žemlička 2007, 46*), jež zabezpečoval praktickou dostupnost, kterou mohl ujít člověk za jeden den tam a zpět, lze pozorovat bezprostřední sousedství kastelání či jejich prolnutí. J. Hraše naznačil průchod Gmúndské stezky ve směru Miličín, Sudoměřice, Tábor, Strkov (Planá nad Lužnicí), Brádlín a Tučapy (*Hraše 1885, 41*). Pro raný středověk lze pravděpodobně průchod Gmúndské stezky posunout východnějším směrem. Nasvědčují tomu následující indicie.

Spojení mezi hradišti muselo zajisté fungovat alespoň ze základních principů, které spadaly do sféry vlivu kastelání. Ke knížecím správním hradům se vázaly daně, výnosy z celních a trhových poplatků. Nejdůležitějším činitelem rozvoje byla však síť trhů a trhových míst, která podléhala jejich dohledu (*Žemlička 2007, 46*). Lze se tedy domnívat, že muselo existovat přímé spojení mezi hradištěm v Chýnově a Jindřichově

Hradci. V raně středověké krajině východní části jižních Čech se jednalo o dvě centra, která dominovala těmto sídelním komorám. Jižním směrem od hradiště Chýnov se nachází obec Choustník se stejnojmenným hradem. Hrad byl založen po roce 1262 Benešem z Choustníka a představuje celkem vzácný typ hradu tzv. Ganerbenburg, do českého jazyka možno přeložit jako dvojhrad, který měl dvě samostatná jádra (*Durdík 2008, 99; Sedláček 2000, IV/78*). V blízkosti tohoto hradu, zhruba tři kilometry východním směrem, byl v lese „Sítník“ objeven v březnu roku 1923 hromadný nález denárů v nádobce. Nálež byl učiněn dělníkem Janem Pavlovským v místním lomu. Ukryt byl pravděpodobně okolo roku 1010 a obsahoval v rozmezí 530 až 550 velkých denárů knížat Boleslava I., Boleslava II., Jaromíra, Jindřicha II. a Oty (*Cach 1970, 52-53; Radoměřský 1956a, 16, č. 1448*). Velký časový odstup mezi ukrytím pokladu a založením hradu vypovídá o jejich nespojitosti. Nálež ukrytý v lese, v místě, bez doložených sídelních aktivit, měl pravděpodobně přímou spojitost se soudobým hradištěm v Chýnově. Částka, již nálež obsahoval, představovala na svou dobu velice nebývale vysoký obnos. V desátém století se hodnota jednoho denáru rovnala, dle zprávy arabsko-židovského obchodníka Ibrahíma ibn Jáckuba, množství pšenice pro člověka na jeden měsíc či deseti slepicím (*Hásková 1978, 22-23*). Z výše nastíněné situace lze usuzovat o přímé spojitosti nálezu s hradištěm a komunikací, která obě dvě místa spojovala. Choustnický nálež lze interpretovat jako obnos, který mohl představovat majetek kupce, jež utržil za část svého zboží a putoval dále k Chýnovu nebo se mohl naopak vracet na jih, možná do rakouského prostoru. Obnos mohl ukryt při přenocování apod. V nálezu lze spatřit také vojenskou hotovost, která byla ukryta z neznámých okolností. Vše je jen otázkou spekulací.

V Müllerově mapě Čech lze pozorovat průběh Gmündské stezky stejným směrem, jak ji nastínil ve svém díle J. Hraše (*Hraše 1885, 41*). Při srovnání s podrobnější mapou II. vojenského mapování se nabízí jako spojnice dvou hradišť následující trasa. Z hradiště Chýnov směřovala stezka k obci Hroby, poprvé zmiňována roku 1358, ale už zde stál kostel Nanebevzetí Panny Marie. Samotný název Hroby lze vysvětlit jako valy či násypy. Obec leží na ostrožně a stála zde tvrz (*Sedláček 2000, IV/330*). Stezka zde přebrodila Turovecký potok a pokračovala na jih k Radenínu, zmiňovanému k roku 1300 (*Profous 1951, 514-515*), kde obešla vrch Blaník (659 m n. m.). Dále směřovala k jihu do Chrbonína a do soutěsky mezi vrch Choustník (669 m n. m.) a Hájek (554 m n. m.). U vrchu Hájek se nachází les Sítník, kde byl nalezen výše zmiňovaný choustnický nálež mincí. Stezka vyšla v obci Mlýny, jejichž půdorys nasvědčuje, že pokračovala

k jihu, kde přebrodila Černovický potok, okolo vrchu Strážiště (605 m n. m.), jež ve svém názvu evokuje, že zde docházelo ke střežení. Vrch Strážiště mohl stezku rozdvojit do dvou větví. Jedna vedla do Tříklasovic a druhá do Psárova. U Psárova se nachází vrch jménem Strážka (568 m n. m.), který opět svým názvem evokuje ochranou funkci. V této soutěsce mohlo docházet k dohledu nad procházející stezkou a snad i k výběru poplatků? Prostor mezi Psárovem a Tříklasovicemi je pojmenován Hranička. Jižně za Psárovem je pomístní název U Hranic. Dále stezka vedla k jihu do Březiny a Deštné. Deštná leží v mírném údolí a je poprvé zmiňována k roku 1294 jako trhová ves (*Sedláček 2000, IV/273*). V obci se nachází kostel svatého Ottona, který má románské jádro. V Deštné stezka překročila Dírenský potok. Za potokem se nachází soutěska několika vrchů, z nichž dva proti sobě ležící se jmenují Strážka (604 m n. m.) a Najdecké čihadlo (692 m n. m.). Názvy vrchů opět evokují dohled nad něčím. Je důležité zmínit, že v prostoru mezi Psárovem a Deštnou, kde leží vrchy evokující střežení a pomístní názvy obsahující kořen slova hranice, dochází ke střetu hranic kastelání o poloměru 15 kilometrů. Deštná mohla z této polohy profitovat, a proto mohla snad být označena za trhovou ves. Z Deštné stezka pravděpodobně již klesala jižně k Lodhérovu, jehož půdorys je orientovaný ve směru Deštná – Jindřichův Hradec, a dále pak ke hradišti do Jindřichova Hradce. Průběh stezky se zdá být pravděpodobný, avšak bylo by zapotřebí ho ověřit přímo v terénu. Je nutností podotknout, že navrhovaný průběh stezky nebyl lineární a mohlo docházet k jeho větvení ve sledovaném směru, jelikož cestování ve středověku probíhalo formou vyptávání se na cestu (*Klimek 2014, 106-107*). Možnou neznalostí krajiny a snahou se vyhnout celnícím a poplatkům vznikaly další vedlejší větve a odbočky (*Klimek 2014, 108*). Z Jindřichova Hradce je znám hromadný nález mincí objevený roku 1852, jež obsahoval asi 300 českých středních brakteátů krále Přemysla Otakara II. Nálež byl ukryt přibližně v 70. letech 13. století (*Cach 1974, 68; Radoměrský 1956b, 87, č. 1796*). Nálež brakteátů nelze s pravděpodobností vztahovat již k přemyslovskému hradišti nýbrž ke středověkému městu s hradem.

Z Jindřichova Hradce vedla vedlejší větev Gmúndské stezky do Dačic přes Otín, Hospříz, Člunek, Lomy, Kunžak, Mosty, Valtínov, Markvarec, Lipolec a Hostkovice (*Hraše 1885, 41*). Stezka vedla přes Kunžak, jenž byl založen králem Přemyslem Otakarem II. jako protiváha proti rozpínavosti rodu Vítkovců. Původní česká osada, stojící v místě dnešního města, se však jmenovala Podolí. Kunžak byl budován německými kolonizátory, jeho původní název zněl Königsech (Královský újezd), a připadal k moravskému královskému městu Telči (*Profous 1949, 451*). Čtyři kilometry severně

od Kunžaku leží obec Strmilov, jenž se rozkládá na historické hranici Čech a Moravy. Na stezce z Kunžaku do Strmilova byl nalezen roku 1898 hromadný nález mincí v nádobce, jenž byl ukryt okolo roku 1230. Obsahoval zhruba tři až čtyři tisíce moravských denárů, rakouských a bavorských feniků a dva slezské brakteáty. V nálezu převládala cizí složka. (*Radoměrský 1956b*, 78, č. 1741, *Brádle 2013*, 126-128). Strmilov byl v té době trhovou vsí s kostelem sv. Ondřeje, zbudovaném v románském slohu (*Smolík 1898-1899*, 363). Složení nálezu nasvědčuje, že se jednalo o nález, který lze pravděpodobně interpretovat jako jmění cizího kupce, snad z rakouského prostředí, který nález ukryl z neznámých důvodů. Nález lze vztáhnout k vedlejší větvi Gmúndské stezky vedoucí z Jindřichova Hradce do Dačic. Tuto stezku pravděpodobně křížovala další stezka vedoucí z Rakouska přes Novou Bystřici do Kunžaku a dále na sever. Nasvědčuje tomu i půdorys Kunžaku, jehož osa je orientována v severojižním směru. Novobystřicko a Landštejnsko nabylo na ekonomické důležitosti až ke konci 12. století, do stejného období spadá i tento nález (*Marková 2009*, 489). K této stezce lze přiřknout i nález z České Olešné, kde okolo roku 1930 došlo k vyorání mincí na poli traktoristou Stanislavem Capůrkem, jež byly ukryty v nádobce. Nález obsahoval výhradně rakouské vídeňské feniky v počtu 715 kusů. Doba jeho ukrytí byla stanovena zhruba do počátku poloviny 13. století (*Radoměrský 1968*, 111-115). Vzhledem k jeho plně cizímu složení je možné v nálezu spatřovat majetek např. cizího kupce. Nález má pravděpodobně vztah ke Kunžaku, který ležel na důležité křižovatce vedlejší větve Gmúndské stezky a stezky směřující z Rakous do Čech. V Dačicích byl nalezen jednotlivý denár knížete Svatopluka. Mince byla pravděpodobně ztracena kolem roku 1126 v okolí města (*Radoměrský 1956a*, 67, č. 1724). První písemná zmínka o Dačicích pochází k roku 1187 (*Novotný 1986*, 61). Stezka z Jindřichova Hradce do Dačic přes Kunžak se jeví z výše popsaných okolností jako reálná.

Gmúndská stezka podle J. Hrašeho vedla z Jindřichova Hradce jihozápadním směrem podél řeky Nežárky do Stráže nad Nežárkou a dále do Staré Hlíny, kde se stezka stočila na jih a pokračovala podél levého břehu řeky Lužnice do rakouského Gmündu (*Hraše 1885*, 41). Stráž nad Nežárkou je poprvé zmiňována sice až roku 1284 při stavbě hradu, ale předtím zde už stála vesnice se strážišťem (*Sedláček 2000*, III/267). V srpnu roku 1931 se v okolí Stráže nad Nežárkou našel hromadný nález mincí obsahující malé denáry knížete Bořivoje II. Ukryt byl pravděpodobně před rokem 1120 (*Radoměrský 1956a*, 37, č. 1557). Kolik mincí depot ukrýval, není dodnes známo. Další stanicí na Gmúndské stezce byla Stará Hlína. I zde byl nalezen depot mincí. Na podzim roku 1894

ho v nádobce na své louce při kopání stružky našel F. Soukup. Jednalo se o hromadný nález obsahující okolo 2000 německých či rakouských feniků. Uložen byl ve druhé polovině 13. století (*Radoměrský 1956b, 91, č. 1822*). Přestože časové rozmezí mezi nálezem ze Stráže nad Nežárkou a ze Staré Hlíny je více než sto let, tak lze vyslovit domněnku, že spolu oba dva nálezy souvisejí. Obě místa byla ve své době velmi exponovanými body na stezce. Ve Stráži nad Nežárkou navíc snad docházelo k brodění přes řeku a ke kontrole nad procházející stezkou. V širokém okolí nebyl zaznamenán jiný nález, mimo Třeboně. Obsah nálezu ze Staré Hlíny, skládající se z cizích mincí, nasvědčuje spojitost se stezkou spojující Rakousy s Čechami.

Ze Stráže nad Nežárkou vedla odbočka do Třeboně a dále přes Štěpánovice, Lišov a Rudolfov do Českých Budějovic (*Hraše 1885, 41*). I zde lze vidět spojitost nálezu se stezkou. Na jaře roku 1895 byl u města Třeboně nalezen hromadný nález bavorských a rakouských feniků, jež byl ukryt v druhé polovině 13. století (*Radoměrský 1956b, 92, č. 1828*). Třeboň má bohatou historii sahající do 12. století a ve 13. století zde byl vystavěn hrad (*Sedláček 2000, III/125*). Třeboňský nález svým složením nasvědčuje o dálkovém kontaktu s Rakousy, proto ho lze spojovat s místní komunikací. Třeboň pravděpodobně ležela na spojnici mezi Jindřichovým Hradcem a Českobudějovickou kotlinou, která byla hojně osídlená již v mladohradištním období (*srov. Militký – Zavřel 1998*). Po založení královského města Českých Budějovic roku 1265 na soutoku řeky Vltavy a Malše musela tato komunikace existovat. K Českým Budějovicím se vztahují dva hromadné nálezy, jež mají spojitost s nově založeným městem. Nalezeny byly roku 1881 a 1936 v okolí města a obsahovaly české střední brakteáty (*Radoměrský 1956b, 84, č. 1783; 84-85, č. 1784*). Také Nález z Ortvinovic (Zvíkova), ležících 4 kilometry jižně od Lišova, byl ukryt v druhé polovině 13. století a souvislost se stezkou je nasnadě. Nález z Lhoty u Borovan, ukrytý snad ve 13. století, nemá bližší spojitost se stezkou, ale může naznačovat kontakt mezi Třeboní a Borovany (*Radoměrský 1956b, 95, č. 1850*).

Celkové zhodnocení komparace nálezů mincí s průběhem Gmündské stezky, II. vojenským mapováním a doloženým osídlením pro dané období nasvědčuje, že průchod Gmündské stezky mohl být v 10. – 12. století poněkud jiný, než jak předpokládal J. Hraše (*Hraše 1885, 41*). Gmündská stezka vedla z Pražské kotliny do jižních Čech, pravděpodobně k Táboru. Tábor sice nepředstavoval mocensko-politické centrum, ale mohl ležet na důležité křižovatce Gmündské a Vitorazské stezky a snad i na spojnici hradišť Bechyně a Chýnov. Osídlení města Tábora je sice doloženo v pravěku, ale pro

10. – 12. století písemné prameny a archeologické nálezy mlčí (*Šmahel a kol. 1988, 92*). Z 11. století pochází hromadný nález, jenž byl nalezen v rozmezí let 1858-1860 poblíž města. Ukryt byl okolo roku 1092 a obsahoval malé denáry krále Vratislava II. v počtu možná několika set denárů, avšak zachytit se podařilo pouze 154 kusů (*Radoměský 1956a, 31, č. 1524*). Takto rozsáhlý nález představoval ve své době nemalé jmění, které mohlo být ukryto v blízkosti dopravního uzlu, kterým Tábor pravděpodobně byl. Nález naznačuje důležitost Tábora a jeho okolí. Gmúndská stezka tak mohla vést následně z Tábora do Chýnova a odtud již výše popsanou trasou do Jindřichova Hradce. Následný průchod stezky přes Stráž nad Nežárkou a Starou Hlínu je vcelku přesvědčivý snad již pro 12. století. Pokračování vedlejší větve Gmúndské stezky ze Staré Hlíny do Třeboně a přes Lišov do Českých Budějovic lze na základě nálezů mincí klást až do 13. století, avšak nelze vyloučit i starší dataci s ohledem na možné spojení s hradištěm v Doudlebech. Také spojnice Jindřichův Hradec – Dačice se jeví jako reálná, minimálně pro 13. století.

Vitorazská neboli Česká stezka, vedoucí v ose Praha, Tábor, Sezimovo Ústí, Soběslav, Veselí nad Lužnicí, Ševětín a České Budějovice, se ve světle nálezů mincí ve sledovaném úseku nijak neprojevila. Nálezy jsou známy pouze z Tábora a Sezimova Ústí, které spadají do 13. století a jeho konce a lze je proto vztáhnout již k městskému prostředí. Nálezy nejsou známy ani z celé bechyňské kastelánie. Prostor ve výseči Tábor, České Budějovice, Písek a Milevsko je zcela bez nálezů. Z Milevska a Sepekova jsou sice známy nálezy z hrobů, oboly mrtvého, které dokládají významnost místa, avšak nelze je konkrétněji vztahovat ke stezkám.

Zlatá stezka a její tři větve se zatím pro sledované období nepromítly ve světle nálezů mincí. Určitě se jedná o prozatímní situaci, vždyť Prachatická větev Zlaté stezky je doložena již na počátku 11. století (*Kubů – Zavřel 2007a, 19*). Ve Starých Prachaticích ale i v nově vzniklých Prachaticích došlo k odkryvu jednotlivých nálezů (*Militký, – Parkman 2005, 161-162; Militký – Parkman – Zavřel 2005, 162-163*). Nálezy pocházejí z přelomu 13. a 14. století a jedná se výlučně o pasovské feniky. Je nasnadě je přiřknout proudícímu obchodu a s ním i mincím z bavorského Pasova, jež dokládají kontakt mezi těmito místy.

Po vynesení nálezů do mapy se zajímavě vyprofilovala Linecká stezka spojující Prahu s Březnicí, Pískem, Protivínem, Vodňanami, Netolicemi či Českými Budějovicemi, Vyšším Brodem a Lincem. Ve Vyšším Brodu se roku 1852 našel hromadný nález obsahující pravděpodobně německé feniky ze 13. století (*Radoměský 1956b, 98, č.*

1852). Průchod stezky Vyším Brodem je doložen již ve 12. století (*Vondrovský – Pták – Kovář – John – Hojerová 2015, 96*). Druhý hromadný nález byl učiněn v Českém Krumlově roku 1839, kdy bylo na poli nalezeno 622 (+ 9 zlomků) českých středních brakteátů, jenž byly zavedeny po roce 1260 (*Radoměský 1956b, 85, č. 1786*). V té době byl již Český Krumlov zmiňován v písemných pramenech k roku 1253, snad již i dříve k roku 1240. Stál zde šlechtický hrad a několik vsí kolem (*Profous 1949, 423; Sedláček 2000, III/21*). Zmíněné nálezy lze vztahovat k obchodním aktivitám, které byly prováděny v exponovaných místech ležících na důležité komunikaci, avšak nelze je využít k bližšímu vytyčení jižní části Linecké stezky. Snad již pro 13. století na základě II. vojenského mapování lze počítat s průchodem Linecké stezky či její větve ve směru Vyší Brod, Hrudkov, Rožmberk nad Vltavou a po obou stranách řeky Vltavy, která tvořila páteř v zalesněném pohraničí, do Českého Krumlova, odkud následně vedla přes Zlatou Korunu a Kamenný Újezd do Českých Budějovic.

Pro starší období 11. a 12. století lze počítat se spojením dvou jihočeských hradištních celků, Doudleb a Netolic. Z Doudleb směřovala stezka do Českobudějovické pánve, což snad dokládá mladohradištní osídlení Starých Hodějovic a Českých Budějovic, jež leží na strategickém místě soutoku Vltavy s Malší (*Militký – Zavřel 1998, 412, 417- 418*). České Budějovice se staly jakýmsi rozcestníkem. Na základě promítnutí nálezů mincí a doloženého osídlení, lze vcelku dobře sledovat možný průchod z Českých Budějovic do Hrdějovic či Borku, kde je doloženo mladohradištní osídlení (*Militký – Zavřel 1998, 404*), a následně do Hosína, kde bylo mladohradištní sídliště a sakrální stavba z poloviny 12. století (*Militký – Zavřel 1998, 408, 418*). Z Hosína vedla stezka do Hluboké nad Vltavou, kde došlo k přebrodění řeky. V Hluboké nad Vltavou se našel jednotlivý denár z druhé poloviny 11. až první poloviny 12. století (*Radoměský 1956a, 36, č. 1551*). Dále stezka pokračovala přes Munice, kde je doloženo mladohradištní osídlení, do Zlivi. Ve Zlivi je též doloženo mladohradištní sídliště (*Militký – Zavřel 1998, 408, 417*). Ze Zlivi pochází vcelku unikátní nález velkých denárů knížete Oldřicha, jenž byl ukryt v první polovině 11. století. Nález obsahoval možná několik set denárů, ale do muzea se dostala část o 129 kusech. Zlivský nález ze sídlištního prostředí dokládá výjimečné postavení tohoto sídliště a lze zde předpokládat i trhovou ves (*Beneš - Hásková – Pavlů - Weiss 1979; 141-179; Cach 1982, 15*). Druhý nález ze Zlivi pochází až z druhé poloviny 13. století, jenž obsahoval neznámý počet bavorských a rakouských feniků (*Radoměský 1956b, 93, č. 1832*). Dále stezka pokračovala severozápadním směrem do Nákří s doloženým mladohradištním kostrovým pohřebištěm (*Militký – Za-*

vřel 1998, 403). V obci Nákří lze spatřovat místo ležící na přímé spojnici mezi hradišti v Netolicích a Bechyni. Z Nákří stezka pokračovala do okolí Vodňan. Ve Vodňanech je doloženo předlokační sídliště z 12. – 13. století (*Michálek 1983, 38-39*), které se později přetransformovalo v královské město. Z Vodňan zatím nálezy mincí známy nejsou, ale poloha města ukazuje na významné místo, kde docházelo ke křížení několika důležitých komunikací. Křížila se zde Linecká stezka s pokračování Zlaté stezky jdoucí z Prachatic a stezkou spojující Českobudějovicko se Strakonickem a Plzeňskem.

Další spojnici lze vidět ve směru České Budějovice – Vodňany, přes Čtyři Dvory, Haklovy Dvory, Čejkovice, Češnovice, Pištín, Sedlec, Lékařovu Lhotu a Újezd, jež je zachycena již na Müllerově mapě Čech z roku 1720. Mladohradištní osídlení je známé z povrchových sběrů z Češnovic a Sedlece (*Militký – Zavřel 1998, 404, 410*). Právě v Češnovicích lze spatřovat možnou odbočku k hradišti v Netolicích. Z Češnovic stezka směřovala na západ k Němčicím, kde je doloženo mladohradištní osídlení (*Parkman 2003, 133*). Němčice jsou v písemných pramenech zmiňovány již k roku 1220 a roku 1240 zde došlo k výstavbě kostela sv. Václava (dnes sv. Mikuláše) a s ním spojená pravděpodobná existence kurie románského velmože (*Kašička – Nechvátal 1990, 85*). Půdorys Němčic leží v ose Češnovice – Netolice, což nasvědčuje průběhu stezky. Dále stezka vedla přes Babice a Mahouš s mladohradištním osídlením (*Parkman 2003, 132, 133*). V blízkosti Babic, v Babickém lese, došlo roku 1881 při kopání pařezů k hromadnému nálezu mincí ze 13. století. Nálezcem se stal nádeník Vališ, který nalezené mince prodal „Židu“ Frantlovi. Dodnes se dochovala pouze nádobka s lístkem, který o nálezu informuje. Dobu ukrytí a obsah nálezu je možné rekonstruovat pouze na základě dochované nádoby, která je datovatelná do průběhu 13. století. S přihlédnutím k oběživu ve 13. století v jihozápadních Čechách se lze domnívat o obsahu nálezu složeného z německých feniků, případně z českých brakteátů. Cílovou stanicí se stalo hradiště v Netolicích. V okolí Netolic bylo nalezeno hned několik významných nálezů, které dokládají důležitost této jihočeské metropole v 11. a 12. století. Celkem je dosud známo 22 nálezů z netolického hradiště a přilehlého okolí Netolic. Nejstarším nálezem je francký denár Ludvíka Pobožného z let 822-840, jenž je dokladem kontaktů české elity se Západem – Podunajím a Franckou říší. Zatím není znám podobný nález z jihozápadních Čech. Podobný nález pochází z hradiště Hradec u Hudčic, kde byly nalezeny denáry Karla Velikého z konce 8. století. Poznání hradiště u Hudčic není zatím zcela jasné. Jedná se o mocenské centrum 9. století, které však zaniklo na počátku 10. století (*Lutovský 2011, 147*). Otázkou zůstává, zda tyto nálezy spolu souvisejí či nikoli.

Obě hradiště ležela na ose pomyslné Linecké stezky. Archeologické nálezy na hradišti v Netolicích zatím nenasvědčují tomu, že by netolické hradiště existovalo v 9. století (srov. Beneš – Parkman – Pták – Šálková 2010). Slovanské osídlení Netolicka je však známé z mohylového pohřebiště na Lomci u Nestanic, jež je datované do 7. až 10. století, a nebylo podrobněji zkoumáno (srov. Dubský 1949, 628-630). Výzkum netolického hradiště stále trvá a není vyloučeno, že přinese zcela nový pohled na místní sídelní oikumenu. Zatím také stále chybí doklady o sídlištním areálu příslušejícím k lomeckým mohylám. Zda tuto funkci plnilo netolické hradiště či jiné rovinné sídliště v okolí není zatím jasné. Pouze velice hypotetickou myšlenkou je spojitost nálezu franckého denáru s poutí čtrnácti předních českých knížat za křtem do Řezna roku 845 (srov. Třeštík 2006, 74-96). Druhým velice zajímavým nálezem z okolí hradiště v Netolicích je velký denár z druhé poloviny 10. století. Zatím není zcela jasné jeho určení. S velkou pravděpodobností se jedná o imitativní ražbu denáru s devíti kuličkami v úhlech ramen kříže na lící straně. Mince může být nápodobou bavorských denárů téhož typu vévody Jindřicha II. (955-976), ražených v Řezně a Nabburku, nebo biskupa Oldřicha (923-973), ražených v Augsburku v letech 955-973. Stejně tak ovšem může být nápodobou denárů staršího bavorsko-švábského typu, ražených v Praze v posledních letech vlády knížete Boleslava I. (935-972), nebo v prvních letech vlády knížete Boleslava II. (972-999). Rubní strana denáru se sestavou znaků .N. pod kaplicí je zároveň velmi podobná denárům mladšího bavorsko-švábského, ražených snad až na počátku 80. let 10. století.¹ Pro netolické hradiště je zcela určitě tento nález průlomový a dokládá tak jeho existenci již v 10. století, stejně jako dílčí výsledky z archeologického výzkumu (srov. Beneš – Parkman – Pták – Šálková 2010). Bohužel oba zmíněné nálezy pocházejí ze soukromého majetku, a tak přesnější nálezové okolnosti zůstanou navždy nezodpovězeny, přesto jsou velice významným pramenem pro poznání raného středověku na Netolicku. Z Netolic stezka pravděpodobně pokračovala v severozápadním směru do Strunkovic nad Blanicí. Směr stezky naznačuje půdorys města Netolice a hromadný lez „brakteátů“ z okolí Petrova Dvora (Radoměřský 1956b, 96, č. 1854). Strunkovice nad Blanicí ležely na významném místě, kde docházelo ke křížení pokračování Zlaté stezky, vedoucí z Prachatic do Vodňan, a také stezky jdoucí z Netolic do Volyně. Byl zde také pravděpodobně brod přes řeku Blanici. Strunkovice nad Blanicí jsou poprvé zmiňovány k roku 1227 a od roku 1233 náležely k Netolicím, na konci 13. století zde

¹ Za podrobnější určení denáru velice děkuji panu PhDr. Jiřímu Lukasovi.

byl vystavěn hrádek, takže komunikační spojení s Netolicemi je nasnadě (*Kašička - Nechvátal 1990, 115*). Jejich významnost dokládají i nálezy malých denárů knížat Konráda II. Oty a Bedřicha spadajících do 80. let 12. století. Dále zde byly nalezeny dva pasovské feniky spadající do poslední čtvrtiny 12. a první čtvrtiny 13. století (*Kudrnáč 1998, 51-54*), které dokládají kontakt s Prachaticemi a Pasovem po Zlaté stezce. Nálezy svědčí o diferenciované sociální struktuře Strunkovic nad Blanicí v raném středověku. Ze Strunkovic nad Blanicí vedla stezka dále do Volyně v přirozené ose tvořené Dubským potokem, pravděpodobně přes Dvorec, Dubskou Lhotu, Dub, Tvrzice, Předslavice a Marčovice, Račí a do Volyně, která leží na řece Volyňce a Zlaté stezce, jež spojovala Vimperk se Strakonice. V Marčovicích se našel hromadný nález z druhé poloviny 13. století, jenž obsahoval pravděpodobně německé a rakouské feniky (*Radoměský 1956b, 88, č. 1803*). Osídlení Volyně je známo z archeologických poznatků již z druhé poloviny 11. a 12. století a na počátku 13. století vznikaly ve Volyni osady, jež patřily do netolické správy (*Kašička - Nechvátal 2014, 375*), proto spojení Volyně s Netolicemi se zdá být více než možnou hypotézou. Z Volyně poté stezka zamířila do strakonické oikumeny podél řeky Volyňky, jež je pokračováním Zlaté stezky a přirozenou spojnicí Vimperku a Strakonice. Strakonice ležely na důležité křižovatce Zlaté stezky a stezky, která spojovala České Budějovice či Doudleby a Netolice s hradištěm Prácheň ve Velkých Hydčicích a pravděpodobně i ve Starém Plzenci. Linoucí se stezku z Doudleb či Českých Budějovic přes Čejkovice, Češnovice, Němčice, Netolice, Strunkovice nad Blanicí do Volyně a Strakonice lze pravděpodobně předpokládat již od 13. století, nelze však vyloučit její průchod i ve starším období 11. či 12. století.

Jak bylo výše popsáno, vedla Linecká stezka či její větve z Českých Budějovic do Vodňan. Vodňany ležely na křižovatce prachatické větve Zlaté stezky a Linecké stezky. Z Vodňan pokračovala Linecká stezka severním směrem do Protivína. Na této spojnicí se nachází obec Radčice. V Radčicích došlo k objevu hromadného nálezu pasovských feniků z přelomu 12. a 13. století (*Militký 2006, 220-222*). Radčice jsou poprvé zmiňovány roku 1227 a o rok později připadly k majetku kláštera sv. Jiří na Pražském hradě (*Profous 1951, 512; Kašička - Nechvátal 2014, 245*). Německé feniky v jihozápadních Čechách sice hojně obíhaly, ale v hromadném nálezu lze spatřovat spojitost se Zlatou stezkou, jež se ve Vodňanech spojovala s Lineckou stezkou. Protivín, další důležité bod na Linecké stezce, je prvně zmíněn roku 1282 (*Profous 1951, 494*), avšak předtím zde již stál královský hrad založený králem Přemyslem Otakarem II. (*Sedláček 2000, VII/235*). Z okolí Protivína je znám hromadný nález ukrytý okolo roku

1060 obsahující malé denáry knížat Břetislava I. a Svytlahněva II. (*Radoměrský 1956a*, 23, č. 1485). Hromadný nález ukazuje na důležitost Protivína již okolo poloviny 11. století. Dále stezka sledovala severní směr k Myšenci, kde musela přebrodit řeku. V Myšenci stál hrad založený Přemyslem Otakarem II. Hrad s podivem neplnil téměř žádnou obrannou funkci a sloužil zřejmě k reprezentativním účelům (*Durdík 2008*, 81-82). Jakou roli hrál na důležité zemske stezce je nasnadě. Mohl dohlížet spolu s hradem v Protivíně na průběh stezky u důležitého brodu. Linecká stezka z Myšence zamířila k Písku pravděpodobně přes Selibov a Semice. Mezi Smrkovicemi a Semicemi byl objeven hromadný nález středních brakteátů, v počtu čtyř kusů, uložených ve svitku volně v zemi. Nalezené brakteáty spadají do vlády krále Václava II. (*Schneider – Smělý - Císařovský 2014*, 131-132). Z Písku jsou známé tři nálezy, které mají vztah již k městu, které bylo založeno Přemyslem Otakarem II. v roce 1254 i s městským hradem (*Profous 1951*, 362). Jedná se o nálezy brakteátů z vlády Přemysla Otakara II. a jeho syna krále Václava II. (*Radoměrský 1956b*, 80-81, č. 1758, 96, č. 1856; *Fröhlich 1997*, 153; *Kolář 1981*, 8). V Písku pracovala v té době královská mincovna, jež brakteáty razila (*Šebánek 1966*, 90), proto nálezy z jeho okolí nejsou nahodilé, a jak ukázal rozbor nálezů v předchozí kapitole, že nálezy brakteátů jsou spjaty právě s městským prostředím. V blízkosti Linecké stezky se severně od Písku zatím žádný nález nenalezl, pouze nález velkých brakteátů krále Václava I. v Tuklekách (*Kolář 1982*, 1), které leží na spojnici Písek – hrad Zvíkov. Nález velkých brakteátů je v jižních Čechách ojedinělý a lze ho spojovat s královským prostředím, kterým byl nepochybně zvíkovský hrad založený snad již Přemyslem Otakarem I. (*Žemlička 2002*, 373).

Na základě nálezů mincí a doloženého osídlení se výrazně jeví komunikace spojující Protivín se Strakonice. Z Protivína zamířila stezka na severozápad, kde řeka Blanice tvoří přírodní hranici. Stezka prošla přes Skály do Heřmaně, kde je doložené osídlení z 8. až 10. století (*Lutovský 2011*, 125). Osídlení Heřmaně patrně přetrvalo i v dalších dobách, jak tomu nasvědčuje jednotlivý nález malého denáru knížete Bedřicha, jenž mohl být ukryt do země v 80. letech 12. století, pravděpodobně však po roce 1182.² Dále stezka prošla Ražicemi, jež jsou poprvé zmíněny až k roku 1496 (*Profous 1951*, 547). V jejich blízkosti byl nalezen hromadný nález ve dvou nádobách na poli, které v sobě ukrývaly německé feniky. Doba jejich ukrytí se odhaduje do druhé poloviny 13. století (*Radoměrský 1956b*, 90-91, č. 820). Osídlení Ražic bylo pravděpodobně

² Za sdělení velice děkuji Mgr. Martinu Ptákovi.

staršího data, jak tomu nasvědčuje datace nálezů. Z Ražic komunikace pokračovala severovýchodním směrem podél toku řeky Otavy do Sudoměře a Čejetic, kde se mohla stezka rozdělit do dvou větví. Jedna větev mohla směřovat přes Modlešovice a Podsrp a druhá šla do Štěkně, která byla osídlena pravděpodobně v 11. a 12. století, nejpozději však ve 13. století, a ležela u významného brodu přes Otavu (*Kašička - Nechvátal 2014, 346-347*). Severně nad Štěkní leží obec Přešťovice, kde byl na poli nalezen malý denár Vladislava I., jenž byl ukryt po roce 1120.³ Ze Štěkně stezka pokračovala rovnou do Strakonice. Strakonice ležely na důležité křižovatce vimperské větve Zlaté stezky a komunikaci spojující Českobudějovicko s plzeňskou oikumenou. Významnost Strakonice umocňuje navíc stavba rozlehlého hradu, který vznikl ve 20. až 30. letech 13. století na soutoku řeky Otavy s Volyňkou (*Kašička - Nechvátal 2014, 274*). Z areálu strakonického hradu pochází nález denáru knížete Bořivoje II. z hrobu, který byl užit jako obol mrtvého (*Fröhlich 1985, 319-320*). Na místě dnešního hradu lze ve starším období také předpokládat vlastnický románský kostelík a existenci kurie románského velmože s vlastním zázemím (*Kašička - Nechvátal 2014, 302*). Strakonice byly bezesporu důležitým centrem, které v zásadě muselo být v kontaktu se stejně významnými místy. Místní komunikace spojující Protivín se Strakonice se zdá být více než hypotetická. Její existenci na základě nálezů mincí a osídlení je možné klást na přelom 12. a 13. století, není však vyloučena její starší existence.

Ze Strakonice vedla s největší pravděpodobností i místní komunikace severním směrem, jež je spojovala s Blatnou přes Podolí, Domanice, Radomyšl, Rojice, Sedlice a Němčice. V obci Radomyšl se nacházelo románské sídlo s tribunovým kostelem z doby kolem poloviny 12. století (*Kašička - Nechvátal 2014, 245*). Z Radomyšle také pochází malý denár knížete Soběslava I. z 20. – 40. let 12. století nalezený při archeologickém výzkumu v hrobu (*Nechvátal - Radoměřský 1964, 683*). Blatná ležela na důležité komunikaci směřující ze Sušice přes Horažďovice a Blatnou do Prahy (*Kašička - Nechvátal 2014, 29*). První písemná zmínka pochází až z roku 1235, kdy zde už stál blatný hrad s románskou kaplí, jež je datována do poslední třetiny 12. století (*Kašička - Nechvátal 2014, 29-33*). Není proto náhodou, že se v Blatné našel hromadný nález mincí ukrytých na konci 12. století (*Radoměřský 1956a, 50, č. 1626*). Jednalo se o chebské feniky, které jsou na jihu Čech ojedinělým a vcelku vzácným nálezem. Na starobyloou komunikaci ve směru Sušice – Horažďovice – Blatná a dále ku Praze nasvědčuje také hromadný nález

³ Za sdělení velice děkuji PhDr. Janu Johnovi Ph.D.

450 malých denárů ukrytých v nádobce okolo roku 1125 (*Radoměský 1956a, 39, č. 1566*). Odbočka ze Strakonice do Blatné přes Heřmaň se jeví jako velice pravděpodobná a možná snad již od 12. století.

Strakonice ležely na významném tahu ve směru České Budějovice – Vodňany – Strakonice - Horažďovice a dále do plzeňské oikumeny. Této trasy si již všiml ve svém díle J. K. Hraše (*Hraše 1885, 41*). Ze Strakonice pokračovala komunikace k Horažďovicím podél řeky Otavy, která tvoří přirozenou přírodní hranici. Přímo na této spojnici leží Katovice, kde byl odkryt hromadný nález denárů knížete Břetislava II. a Bořivoje II. Doba ukrytí je odhadována před rok 1107 (*Radoměský 1956a, 34, č. 1543*). Katovice jsou velice starobyrou osadou, která byla poprvé zmíněna již k roku 1045, kdy ji kníže Břetislav I. daroval břevnovskému klášteru (*Profous 1949, 214*). Spojitost katovického nálezu s komunikací a místním osídlením není nahodilá, jelikož tato komunikace s největší pravděpodobností fungovala již v době přemyslovských hradeckých center, která vzájemně mezi sebou propojovala. Z Horažďovic (Práchně) stezka pokračovala podle J. K. Hrašeho do Jetenovic, Pačejova, Strážovic, Žďáru a Kovčína (*Hraše 1885, 41*). Mezi Žďárem a Kovčínem leží obec Nehodiv, v jejíž blízkosti mohla stezka procházet, jelikož zde byl nalezen hromadný nález brakteátů a německých feniků v počtu přes 1000 kusů. Nález byl ukryt ve třetí čtvrtině 13. století (*Radoměský 1956b, 88, č. 1805*), ale první písemná zmínka o obci pochází až z roku 1558 (*Profous 1951, 193-194*). Náležitost takto rozsáhlého nálezu ke stezce je více než pravděpodobná. V blízkém okolí se nenachází žádné historicky významné ani soudobé písemně zmíněné místo. Stezka z Kovčína zamířila podle J. K. Hrašeho do Želvic a Mohelnice (*Hraše 1885, 41*). V těsné blízkosti Želvic a Mohelnice byl objeven hromadný nález mincí v lese u osady Podhůří. Nález byl ukryt ve 13. století a obsahoval asi 60 brakteátů (*Radoměský 1956b, 96, č. 1858*). Také v tomto případě je nasnadě nález přiřadit k možné spojitosti se stezkou. Poté stezka zamířila severozápadně ke Třebčicím (*Hraše 1885, 41*). Je možné, že na této stezce docházelo k její větvení. Hrašeho průchod stezky se po srovnání s II. vojenským mapováním a doloženým osídlením zdá být poněkud nepřesný. Stezka by se tak zcela nelogicky vyhnula Nepomuku, který byl ve 12. století velice významným místem. Nejstarší písemná zmínka o Nepomuku souvisí se založením nedalekého cisterciáckého kláštera v roce 1144 (*Profous 1951, 205-206*). Proto je možné předpokládat, že stezka či její odbočka procházela Nepomukem. Z Nepomuku je znám pravděpodobný hromadný nález brakteátů a německých feniků z druhé poloviny 13. století (*Radoměský 1956b, 88, č. 1806*). Známé jsou i jednotlivé nálezy z okolí Nepo-

muku (Vojovice, Žinkovy) (*Cach 1972, 79-80*), které dokládají významnost Nepomuku ve 12. a počátku 13. století. Ještě je důležité zmínit, že Nepomuk leží na stezce spojující hradská centra Prácheň a Starý Plzenec a nachází se na pomezí jejich kastelání. Z této polohy zcela určitě Nepomuk těžil a postupně se z trhové vsi přetvořil v městečko. Stezka z Nepomuku či jeho okolí zamířila severoseverozápadním směrem podél řeky Úslavy, která tvoří přirozenou orientační linii vedoucí až do Staré Plzně (Starého Plzence). Ještě předtím než došla do Starého Plzence, prošla přes Srby, Žďár, Blovice a Nezvěstice. V těsné blízkosti Nezvěstic leží obec Želčany, v jejichž intravilánu se našel unikátní hromadný nález mincí z první poloviny 11. století. Želčanský nález pravděpodobně obsahoval v rozmezí 3 – 4 kilogramů (cca 3 – 4 tisíce kusů) velkých denárů. Obsahem byly velké denáry knížat Jaromíra, Oldřicha, Břetislava I. a také augsburské a řezenské velké denáry. Spolu s mincemi nález obsahoval stříbrné záušnice v počtu deseti kusů (*Radoměřský 1956a, 22, č. 1478, Smolík 1884, 481-512*). Jedná se o unikátní nález, který ve své době představoval neuvěřitelně veliké bohatství. Není proto divu, že byl uschován do půdy před případným nebezpečím. V nálezů lze spatřovat nejpravděpodobněji velké kupecké jmění či vojenskou hotovost. Spojitost stezky vedoucí k hradišti ve Starém Plzenci s želčanským nálezem je více než pouhá hypotéza. Proč nebyl nález z úkrytu vyzvednut, se už dnes bohužel nelze dozvědět. Samostatnou kapitolou je plzeňská oikumena, které vévodilo přemyslovské hradiště ve Starém Plzenci. Zatím je z hradiště a jeho okolí známo osmnáct nálezů převážně z 11. a 12. století. (*Radoměřský 1956a, 14, č. 1441, 16, č. 1451, 21, č. 1476, 23, č. 1483-1484, 31, č. 1528, 41, č. 1577, 43-44, č. 1587-1598, 1591-1592; týž 1956b, 92, č. 1825; Kaiser – Militký 2006, 234-241*). Stezku vedoucí z Horažďovic (Práchně) do Starého Plzence je podle veškerých indicií možné předpokládat již ve 12. století. Nelze vyloučit ani její starší dataci, která se zdá být velice pravděpodobná.

Průchod výše zmíněné stezky podporuje i Vintířova stezka, jež vedla z Hartmanic přes Sušici do Horažďovic (Práchně), kde se k ní připojila. Vzniklo tak možné spojení Starého Plzence s Bavorskem. Důležitost Sušice dokládá existence kostrového pohřebiště, jež bylo zachyceno na úpatí Svatoboru v Sušici a existovalo od konce 10. století do poloviny 12. století (*Lutovský 2011, 177*). Na pohřebišti byl nalezen denár knížete Vratislava II. jako obol mrtvých. Doba jeho ukrytí je kladena okolo roku 1086 (*Radoměřský 1956a, 28, č. 1508*). Ze Sušice pochází i neověřený hromadný nález chebských feniků z konce 12. století (*Radoměřský 1956a, 50, č. 1630*). Vintířova stezka

se ve světle nálezů mincí zatím výrazněji neprojevila, avšak její existence je písemně doložena již v 11. století (*Hraše 1885, 56*).

O trochu výrazněji se vyprofilovala Řezenská stezka s průchodem ve směru Praha – Beroun – Zdice – Žebrák – Mýto – Rokycany – Starý Plzenec – Stod – Horšovský Týn či Domažlice. Ve sledovaném území západních Čech se v lese nedaleko Zbirohu našel v nádobě hromadný nález denárů knížete Spytihněva II., který byl ukryt okolo roku 1061 (*Radoměřský 1956a, 23, č. 1488*). Zbiroh ležel na důležité zemské stezce a hromadný nález většího množství denárů lze s velkou pravděpodobností přiřknout ke spojitosti se zmíněnou stezkou. Nálezy ze Starého Plzněce, který byl další zastávkou Řezenské stezky, byly již výše zmíněny. Na Řezenské stezce ležela i ves Chotěšov nedaleko Stoda, kde stávalo významné přemyslovské hradiště. Chotěšov byl písemně zmíněn již k roku 1115 a na významu nabyl až po založení zdejšího ženského premonstrátského kláštera Hroznatou Tepelským. Po smrti krále Přemysla Otakara II. roku 1278 byl klášter vypleněn i s kostelem (*Klápště 2005, 71-74; Profous 1949, 40*). S touto událostí lze pravděpodobně spojit i chotěšovský hromadný nález středních a dvou velkých brakteátů z klášterní zahrady (*Cach 1974, 67; Radoměřský 1956b, 83, č. 1772*). Mince byly s největší pravděpodobností ukryty v zahradě před strachem z hrozícího nebezpečí a následného plenění, které jejich majitel zřejmě nepřežil. Obnos 71 kusů mincí uložených v nádobce mohl být menším vlastnictvím kláštera, ale to je jen pouhá domněnka. Na konci Řezenské stezky v pomezním hvozdu ležely Domažlice. Okolo Domažlic je dnes z archeologických nálezů známo několik výšinných osad a sídlišť z 10. – 12. století (*Beranová – Lutovský 2009, 393-408*). V blízkosti Domažlic leželo přemyslovské hradské správní sídlo z 10. – 12. století ve Smolově, někdy spojované s Tuhoští (*Čtverák – Lutovský 2003, 287*). Na základě získaných informací mělo údajně dojít v Domažlicích k hromadnému nálezu velkých denárů knížat Oldřicha a Břetislava I., z kterého se dodnes zachovaly pouze tři denáry, které byly věnovány zdejšímu muzeu s poznámkou, že pocházejí z nálezů z Domažlic.⁴ Nález z domažlického prostředí by nebyl něčím neobvyklý vzhledem k existenci významné zemské stezky a správního hradiště. Z Domažlic je také znám jednotlivý nález řezenského feniku z kostela sv. Jakuba, jenž byl ukryt ve 20. letech 12. století.⁵ S Řezenskou stezkou může souviset i nález z Nového Herštejna, který leží severně od Kdyně, kterou stezka procházela. V „lese

⁴ Za sdělení děkuji kurátoru numismatické sbírky panu Aleši Šmejkalovi z Muzea Chodska v Domažlicích

⁵ Opětovně děkuji za sdělení panu Aleši Šmejkalovi.

Jedlovka“ byl nalezen hromadný nález v počtu asi 600 kusů malých denárů knížete Bořivoje II. a Svatopluka, jenž byl ukryt okolo roku 1106 (*Radoměrský 1956a, 35, č. 1548*). Řezenská stezka patřila v Čechách k nejdůležitější zemské stezce, podél které se ne náhodou kumulují hromadné nálezy mincí, které lze se stezkou právem spojovat.

Ke Starému Plzenci vedla z jihojihozápadu takzvaná Německá stezka, která sledovala po celé své délce tok řeky Úhlavy, jež tvořila páteř stezky a přírodní orientační linii v lesnatém šumavském hvozdu. Německá stezka vedla z bavorského Neukirchenu a na české území vstupovala u Svaté Kateřiny, ze které směřovala severovýchodním směrem do Nýrska. Z Nýrska vedla přímo do Klatov a odtud do Starého Plzně (*Radoměrský 1992, 247*). S touto stezkou zcela určitě souvisí tři hromadné nálezy, které byly v její blízkosti objeveny. První nález byl odkryt ve Vřeskovicích, ležících mezi Přešticemi a Švihovem, asi roku 1894 a obsahoval pravděpodobně 96 kusů bavorských feniků z 12. století (*Radoměrský 1956a, 53, č. 1548*). Druhý nález byl učiněn v Běhařově u Nýrska, kde bylo navíc zachyceno i slovanské mladohradištní sídliště archeologickým výzkumem (*Radoměrský 1992, 246*). Unikátní hromadný nález obsahoval 1100 kusů širokých jihněmeckých feniků z první a druhé čtvrtiny 12. století (*Radoměrský 1992, 246*). Třetím nálezem na Německé stezce je hodousický nález, jenž obsahoval 564 mincí, převážně malé denáry a široké německé feniky z počátku 12. století (*Radoměrský 1956a, 38, č. 1561*). Tyto tři hromadné nálezy spadající do 12. století dokumentují průběh Německé stezky a dokazují její existenci v daném století. Výskyt širokých německých feniků vysvětluje P. Radoměrský v oblasti Sušicka jako přirozené platidlo přicházející s bavorskými kolonisty z jejich domoviny, nikoliv tedy jako importní platidla vmíšená do českého prostředí (*Radoměrský 1992, 248*).

Nálezy mincí spjaté s Norimberskou stezkou, mající společnou část trasy se stezkou jdoucí do Řezna, zatím výrazně nezasáhly do jejího průběhu. Je možné s ní spojit pouze částečně hromadné nálezy z poslední čtvrtiny 13. století ze Stříbra (*Radoměrský 1956b, 83-84, č. 1776, 1777*), jako důležitého obchodního místa ležícího v jejím průběhu, avšak nikoliv jako nálezy bezpečně ukryté podél jejího průběhu, jelikož stříbrské mincovní nálezy byly odkryty v zástavbě města a je možné je ztotožnit s konkrétním majetkem měšťanské osoby, jež je historii zatím neznáma. Další nálezy byly učiněny na hradě Přimda, která představovala důležité strážní místo na zmíněné stezce. Velice zajímavým nálezem je malý denár s otvorem knížete Oty I., jenž spadá zhruba do roku 1087 (*Radoměrský 1956a, 29, č. 1513*). Tento denár byl nalezen přímo v areálu hradu. Otvor v minci naznačuje, že byl druhotně užit, snad jako přívěsek. Při

spojitosti se vznikem hradu v roce 1121 a možnou dobou ukrytí mince, lze vyslovit odvážnou myšlenku, zda mohl být denár osobním vlastnictvím jedné z osob přínaležející k hradu. Z Přimdy pochází ještě hromadný nález ze 13. století (*Radoměrský 1956b, 97, č. 1859*). Přítmou sounáležitost se stezkou má hromadný nález z Vysočan u Boru obsahující chebské a německé feniky z konce 12. století (*Radoměrský 1956b, 51, č. 1632*). Nálezy odkryté v blízkosti Norimberské stezky přibližují její existenci minimálně do 12. století, avšak lze předpokládat i její starší využití.

Závažnější výsledky nepřinesla ani Chebská stezka. Z celého jejího průběhu na zkoumaném území došlo k nálezu pouze dvakrát. Poprvé v Hrádku u Vysočan, jenž leží dva kilometry od Manětína, kudy stezka procházela, byl odkryt před rokem 1927 hromadný nález bavorských feniků z druhé poloviny 13. století. Z nálezu se zachovala pouze část čítající 439 kusů (*Radoměrský 1956b, 86, č. 1792*). Hrádecký nález je tak možné klást do souvislosti s probíhající stezkou. Druhý nález respektive nálezy odkryté v prostoru Chebu dokládají frekventovanost v onom místě až ve 13. století, přestože existence Chebu je doložena písemně již v 9. století (*Hejna 1967, 246*). V Chebu a jeho bezprostředním okolí byly nalezeny tři hromadné a jeden jednotlivý nález mincí (*Radoměrský 1956b, 50, č. 1628, 86, č. 1793, 95, č. 1847, 1848*). Obsahová náplň nálezů skládající se z českých a německých mincí ukazuje Cheb jako důležitou obchodní křižovátku na pomezí českého a německého světa. Přestože byla držba Chebu střídavá a k českému státu byl definitivně připojen až Janem Lucemburským, zachoval si své neutrální obchodní postavení, kde se střetávala česká a německá měna, jak dokládají nálezy středních brakteátů Václava II. a německých feniků. Od Chebu jako centra zdejší oikumeny se paprčitě rozbíhala síť lokálních komunikací. To lze vyzorovat u hromadného nálezu z poloviny 13. století z Františkových Lázní (*Radoměrský 1956b, 79, č. 1748*), u kterých je doloženo i kostrové pohřebiště z konce 10. a 11. století (*Beranová – Lutovský 2009, 396*). Stezka pravděpodobně vedla z Chebu severním směrem k Františkovým Lázním a dále severně do Říše. V blízkosti stezky leží hrad Vildštej, poblíž kterého došlo k hromadnému nálezu německých denárů a brakteátů z první poloviny 13. století (*Radoměrský 1956b, 82, č. 1765*). Z Chebu vedla další lokální komunikace i jihojihozápadním směrem přes Svatý Kříž do Říše, kde byl objeven hromadný nález z přelomu 13. a 14. století obsahující hallské feniky (*Militký 2014, 16-23*). Další hromadné nálezy ze 13. století pocházejí z Horních Lažan a Kozlů (*Radoměrský 1956b, 78-80, č. 1751, 95, č. 1843*), ke kterým šla pravděpodobně také místní komunikace. Chebskou stezku z nedostatku většího počtu nálezů nelze přesněji vytyčit a datovat.

Nalezené nálezy pocházejí ze 13. století, ve kterém stezka již musela existovat vzhledem ke stáří a důležitosti Chebu. Předpokladem zůstává její starší využití. Širší závěry zatím nelze stanovit.

V podobné situaci jako Chebská stezka je po vyhodnocení i Sedlecká neboli Erfurtská stezka, ke které náležejí tři nálezy potvrzující její průběh v daných místech průchodu. Jedná se o hromadný nález z Verušiček obsahující čtverhranné chebské feniky z konce 12. století (*Radoměrský 1956a, 50-51, č. 1631*). Nález potvrzuje spojnici hlavní a vedlejší větve Sedlecké stezky mezi Žluticemi a Ostrovem, kterou již zmínil J. K. Hraše (*Hraše 1885, 68*). Sounáležitost s průběhem vedlejší větve Sedlecké stezky má i hromadný nález z Horního Slavkova, v jehož blízkosti stezka procházela. Obsahem nálezu se staly pravděpodobně německé feniky ze 13. století typické pro danou oblast (*Radoměrský 1956b, 95, č. 1844*). Posledním nálezem, jenž má přímou spojitost se stezkou, je hromadný nález chebských feniků ukrytých okolo roku 1260 v Kraslicích ležících na hraničním přechodu (*Radoměrský 1956a, 50, č. 1629*). Nálezy z prostoru Sedlecké stezky spadají převážně do 13. století, pouze verušičský nález je o století starší, proto lze na jeho základě stezku posunout již do 12. století, avšak s největší pravděpodobností existovala už dříve.

X. Závěr

Předkládaná práce měla za cíl porovnat nálezy mincí z 10. – 13. století s průběhy známých historických komunikací na zkoumaném území jihozápadních Čech. Dalším vytyčeným cílem práce bylo shromáždit a podat přehled veškerých dosud známých nálezů ze zájmové oblasti. Jak již bylo napsáno v úvodu, práce si od samého začátku nekladla za cíl zdokumentovat a přesně vytyčit průchod stezek v terénu, a to z důvodů velkého územního rozsahu zkoumaného území.

Po vynesení nálezů mincí do mapy ale také historických komunikací, doloženého dobového osídlení a s komparací písemných pramenů a map, především II. vojenského mapování, práce dospěla k následujícím výsledkům, které jsou především možnou hypotézou, na kterou je zapotřebí nahlížet vždy kriticky a která by musela být v následujícím kroku ověřena v terénu.

Práce navrhla a popsala možný průchod části Gmúndské stezky východnějším směrem, jenž se jeví jako reálný. Dále se podařilo zrekonstruovat pravděpodobné průchody lokálních komunikací v několika větvích ve směru České Budějovice – Strakonice, které nebyly předtím popsány a mohou být velice pravděpodobné. U některých komunikací se na základě nálezů mincí částečně dokázal jejich předpokládaný průběh či průběh jejich vedlejších větví a odboček. Ne vždy se však komparace nálezů mincí a stezek setkala s úspěchem. To lze hlavně pozorovat v severní části západních Čech. Důvody jsou prosté, je zde minimum nálezů indikujících možné průchody komunikací a také se jedná o území, které nebylo výrazněji osídleno a patřilo spíše k okrajové oblasti tvořící pohraniční hvozd ve zkoumaném období. Některé komunikace, u kterých byl předpoklad hojného výskytu nálezů mincí a které byly a jsou moderně zkoumány, nebyly skoro vůbec podchyceny ve světle nálezů mincí. Jako příklad lze uvést Zlatou stezku se svými třemi větvemi.

Práce podchytila 19 nových a dosud nepopsaných nálezů z období 9. – 13. století. Mezi zcela zásadní nálezy, které vrhají nový pohled na netolickou sídlištní oikumenu v raném středověku, patří nálezy velkých denárů z 9. a 10. století, jež si zaslouží v následujícím kroku publikaci v odborném periodiku.

Na závěr je potřeba zmínit, že u většiny nově podchycených nálezů byla autorem provedena jejich dokumentace a konzervace. Konzervace proběhla na základě dlouhodobých zkušeností s numismatickým materiálem.

XI. Literatura

- Adam, D. 1999: Rekonstrukce průběhu starých komunikací – návrh postupu práce a metodiky, *Staré stezky* 4, 77-82.
- Adam, D. 2004: *Staré stezky na Ivančicku*. (Doktorská disertační práce). Brno.
- Bašta, J. – Baštová, D. 1988: K Problematice počátků a vývoje slovanských hradišť v západních Čechách, *Studia mediaevalia Pragensia* I, 9-31.
- Bašta, J. – Baštová, D. 1992: Tasnovice, o. Štítary, okr. Domažlice, *Výzkumy v Čechách 1988-1989*, 155.
- Bendová, M. 2012: Archeologický průzkum řezenské cesty. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta.
- Beneš, A. – Hásková, J. – Pavlů, I. – Weiss, O. 1979: Denárový nález ze Zlivi, *Numismatický sborník* 15, 141-179.
- Beneš, J. – Parkman, M. – Pták, M. – Šálková, T. 2010: Archeologický výzkum raně středověkého hradiště Na Jánu v Netolicích a objev zaniklé církevní architektury, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 23, 191-204.
- Beranová, M. – Lutovský, M. 2009: *Slované v Čechách. Archeologie 6. - 12. století*. Praha.
- Bobek, J. 1986: *Mincovníctví olomouckých biskupů ve středověku*. Brno.
- Böhmová-Palkosková, O. 2015: *Jazyk českých denárů*. Kolín.
- Brádle, V. 2013: Doplněk k nálezu ze Strmilova (okr. Jindřichův Hradec), *Numismatický sborník* 27/1, 126-128
- Břicháček, P. – Metlička, M. 1999: Domažlická sídelní aglomerace v raném středověku, *Archeologie ve středních Čechách* 3/2, 259-282.
- Cach, F. 1970: *Nejstarší české mince I. České a moravské mince do mincovní reformy Břetislava I*. Praha.
- Cach, F. 1972: *Nejstarší české mince II. České a moravské mince od mincovní reformy Břetislava I*. Praha.
- Cach, F. 1974: *Nejstarší české mince III. České a moravské mince doby brakteátové*. Praha.
- Cach, F. 1982: *Nejstarší české mince IV. Dodatky*. Praha.
- Cendelín, D. 1998: Pokus o rekonstrukci starých komunikací na Blanensku, *Staré stezky* 3, 4-6.
- Cendelín, D. 1999: *Staré komunikace. Vizovice*.

- Cendelín, D. 2000: Staré stezky na Moravě – historická geografie a terénní výzkum, *Vlastivědný věstník moravský* 52, 254-263.
- Cendelín, D. 2003: Polensko a staré pozemní komunikace. Polná.
- Černá, E. – Velímský, T. 1990: Výsledky rekognoskace středověké cesty z Mostu do Freibergu, *Archaeologia historica* 15, 477-487.
- Černá, E. – Velímský, T. 1993: Česko-saské kontakty a problematika středověkých cest přes Krušné hory a Děčínské stěny. In: *Acta Universitatis Purkynianae, Philosophicaet Historica* 1., Čechy a Sasko v proměnách dějin, Ústí nad Labem, 359-372.
- Červinka, L. I. 1897: Mince a mincovnictví Markrabství moravského. Brno.
- Červinka, L. I. 1932: Nálezy mincí z Moravy, *Časopis vlastivědného spolku muzejního* 45, 1-36.
- Čtverák, V. – Lutovský, M. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.
- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.
- Dubský, B. 1949: Pravěk jižních Čech. Blatná.
- Durdík, T. 2008: České hrady. Praha.
- Emmerig, H. 1993: Der Regensburger Pfennig. Die Münzprägung in Regensburg vom 12. Jahrhundert bis 1409. *Berliner Numismatische Forschungen, Neue Folge, Band 3*. Berlin.
- Fiala, E. 1895: České denáry. Praha.
- Friedl, A. 1921: Archeologické bádání na Hůrce u Plzně a klášterního kostela v Plasech, *Památky archeologické* 32, 262-269.
- Frölich 1985: Nález denáru na pohřebišti ve Strakoncích, *Výběr* 22, 319-320.
- Frölich, J. 1997: Písecko v zrcadle archeologie. Písek.
- Frölich, J. – Lutovský, M. – Jiřík, J. 2008: Raně středověké osídlení podél středního toku Vltavy, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 21, 219-246.
- Frölich, J. – Lutovský, M. – Parkman, M. 2002: Raně středověké osídlení v Písku a jeho okolí, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 15, 117-138.
- Gojda, M. 1997: Letecká archeologie v Čechách – Aerial Archaeology in Bohemia. Praha.
- Gojda, M. 2009: Česká raně středověká hradiště. In: Sommer, P. – Třeštík, D. - Žemlička, J. (eds.), *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha, 64-68.

- Hanka, V. 1855: Popsání a vyobrazení českých mincí, Památky archeologické 1, 234 – 236, 282 - 283, 328 - 329, 369, tab. 1 – 4.
- Hanka, V. 1856: Popsání a vyobrazení českých mincí, Památky archeologické 2, 42, 88 – 89, 141 – 143, 177, 229 – 230, 281, 324, 366, tab. 5 – 12.
- Hanka, V. 1858: Popsání a vyobrazení českých mincí, Památky archeologické 3, 41, 87 – 88, 135 – 136, 186 – 187, 323 – 324, 369 – 370, tab. 13 – 20.
- Hanka, V. 1860: Popsání a vyobrazení českých mincí, Památky archeologické 4, 85 – 87, 138 – 139, 184 – 186, tab. 21 – 24.
- Hásková, J. 1972: Chebské mince z 12. a 13. století. Cheb.
- Hásková, J. 1975: Česká mince v době románské. K ikonografii českých denárů 10. až 12. století. Cheb.
- Hásková, J. 1978: Úvod do problematiky českého denárového období. Praha.
- Hejna, A. 1967: Archeologický výzkum a počátky sídlištního vývoje Chebu a Chebska, památky archeologické 58, 169-271.
- Hejna, A. 1976: Výzkum na hradišti Stará Plzeň v roce 1972, Sborník západočeského muzea v Plzni – Historie 1, 49-60.
- Horák, B. 1908: Hradiště Plzenecké, Památky archeologické a místopisné 22, 437-448.
- Horák, B. 1909: Hradiště Plzenecké, Památky archeologické a místopisné 23, 161-166.
- Horák, F. - Chramosta, E. 1923: Cesta liběcká v dějinných proměnách se stezkami vedlejšími s strážnicemi. Praha.
- Hosák, L. 1957: Zásady při určování směru středověkých cest, Časopis společnosti přátel starožitností 65, 147-148.
- Hraše, J. K. 1885: Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách. Nové město nad Metují.
- Chaura, K. 1936: Denáry Vratislava II. z nálezů dnespeckého. Praha.
- Chaura, K. 1938: Nález z Choustníku. Praha.
- Choc, P. 1965: Vývoj cest a dopravy v Čechách do 13. století, Sborník Československé společnosti zeměpisné 70/1, 16 – 33.
- Chvojka, O. – Jiráň, L. 2004: Kontakty jižních Čech a rakouského Podunají v době popelnicových polí, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 163-173.
- Chvojka, O. – Krajíc, R. 2014: Poklady, depoty, obětiny... Jihočeské depoty od doby bronzové do novověku. České Budějovice.
- Jireček, H. 1856a: O starých cestách z Čech a Moravy do zemí sousedních, Časopis Muzea Království českého 30/II, 114 – 129.

- Jireček, H. 1856b: Stezky přes pomezí české a moravské v ohledu válečném a obchodním, *Časopis Muzea Království českého* 30/III, 90 – 107.
- Justová, J. 1979: Slovanské hradiště v Hradci u Stoda a Stodsko v raném středověku, *Památky archeologické* 70, 131-212.
- Kaiser, L. – Militký, J. 2006: Hromadný nález mincí 2. poloviny 13. století ze Starého Plzeňce (okr. Plzeň – jih), *Numismatický sborník* 21, 234 – 241.
- Kašička, F. – Nechvátal, B. 1990: Tvrze a hrádky na Prachaticku. Prachatice.
- Kašička, F. – Nechvátal, B. 2014: Hrady, hrádky a tvrze na Strakonicku, Blatensku a Vodňansku. Strakonice.
- Katz, V. 1935: O chronologii denárů Boleslava I. a Boleslava II. Praha.
- Katz, V. 1937: Úvahy o chronologii českých denárů na počátku XI. století. Praha.
- Kellner, H. J. 1997: Die Münzgeschichte des Hochstift Passau. Ein Katalog der Münzen und Medaillen. *Suddentsche Münzkataloge, Band 6*. Stuttgart.
- Klápště, J. 1999: Příspěvek k archeologickému poznávání úlohy mince v přemyslovských Čechách, *Archeologické rozhledy* 51, 715-725.
- Klíma, V. 1983: Plzeňská mincovna ve 13. století, *Numismatické listy* 38, 1-12.
- Klimek, T. 2014: Krajina českého středověku. Vimperk.
- Kolář, O. 1981: Nálezy mincí na okrese Písek. Písek.
- Kolář, O. 1982: Nálezy mincí na okrese Písek (dodatek). Písek.
- Krajíc, R. 2010: Hradiště Chýnov u Tábora, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 23, 155-190.
- Kubů, F. – Zavřel, P. 1997: Radvanovický systém Zlaté stezky, *Zlatá stezka* 4, 17-40.
- Kubů, F. – Zavřel, P. 2007a: Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty 1. Úsek Prachatice – státní hranice. České Budějovice.
- Kubů, F. – Zavřel, P. 2007b: Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty 2. Úsek Vimperk – státní hranice. České Budějovice
- Kubů, F. – Zavřel, P. 2009: Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty 3. Úsek Kašperské Hory – státní hranice. České Budějovice.
- Kuča, K. 1997: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. Praha.
- Kudrnáč, J. 1998: Strunkovice nad Blanicí. Od pravěku do novověku. Strunkovice nad Blanicí.
- Kuna, M. a kol. 2004: *Nedestruktivní archeologie*. Praha.

- Lutovský, M. 2011: Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Práchní a Chýnovem. České Budějovice.
- Mader, J. 1797: Versuch über die Brakteaten, insbesondere über die Böhmischen. Praha.
- Mader, J. 1808: Zweiter Versuch über die Brakteaten. Praha.
- Marková, M. 2009: Hranice přemyslovského státu. In: Sommer, P. – Třeštík, D. - Žemlička, J. (eds.), Přemyslovci. Budování českého státu. Praha, 479-496.
- Maur, E. 2001: Řezenská cesta a zemské stezky na Domažlicku, Západočeský historický sborník 7, 5-40.
- Metlička, M. 2008: Pravěká a raně středověká hradiště v západních Čechách, Magisterská práce (Mgr.), Univerzita Karlova v Praze, filozofická fakulta.
- Michálek, J. 1983: Záchranný výzkum ve Vodňanech, okres Strakonice, část 1 - výzkum v roce 1979, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 1, 29-53.
- Michálek, J. - Frölich, J. 1988: Mladohradištní pohřebiště ve Strakonících, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5, 95-108.
- Militký, J. 1993: Pravěké a raně středověké hradiště Bechyně, okr. Tábor, Výběr - Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 30, 95-98.
- Militký, J. 2006: Nález pasovských feniků z přelomu 12. a 13. století z Radčic (okr.Strakonice), Numismatický sborník 21, 220-222.
- Militký, J. 2014: Depot obchodních halěrů města Hall am Kocher (Švábský Hall) ze Svatého Kříže (okr. Cheb), Numismatické listy 69, 1-2, 16-23.
- Militký, J. – Parkman, M. 2005: Nález středověkého pasovského feniku ze Starých Prachatic (okr.Prachatice), Numismatický sborník 20, 161-162.
- Militký, J – Parkman, M. - Zavřel P. 2005:Mince nalezené při archeologickém výzkumu Velkého náměstí v Prachaticích, Numismatický sborník 20, 162-163.
- Militký, J. – Zavřel, P. 1998: Raně středověké osídlení v okolí Českých Budějovic, Archeologické rozhledy 50, 397-432.
- Nechvátal, B. – Radoměřský, P. 1964: Mladohradištní pohřebiště v Radomyšli u Strakonice, Archeologické rozhledy 15, 655-685.
- Nohejlová-Prátová, E. 1986: Základy numismatiky. Praha.
- Nový, P. 2008: K metodice výzkumu a datace starých komunikací, Staré stezky 12, 9-15.

- Novotný, B. 1986 : Staré obchodní cesty v Čechách a na Moravě ve světle nálezů mincí z 10. až 13. století a jejich vazby k archeologickým a písemným pramenům. Denárová měna na Moravě, Sborník prací z III. numismatického symposia, 52 – 85.
- Parkman, M. 2003: Osídlení Prachaticka v raném středověku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 16, 129-194.
- Petráň, Z. 1998: První české mince. Praha.
- Profous, A. 1947-1960: Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. I-V. Praha.
- Radoměský, P. 1952: Peníze Kosmova věku, Numismatický časopis československý 21, 7-138.
- Radoměský, P. 1955: Bavorský fenik na českém jihozápadě ve 13. století. Nález mincí ve Stříbře 1953, Numismatický sborník 2, 27 – 56.
- Radoměský, P. 1956a: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí denárového. In: Nohejlová-Prátová, E. 1956: Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., 7 – 73. Praha.
- Radoměský, P. 1956b: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí brakteátového. In: Nohejlová-Prátová, E. 1956: Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., 77 – 114. Praha.
- Radoměský, P. 1968: Nález rakouských feniků 13. století v České Olešné u Jindřichova Hradce, Numismatický sborník 10, 111-121.
- Radoměský, P. – Richter, M. 1974: Korpus české keramiky datované mincemi, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A – Historie 28, č. 2-4. (1976), s. 57-171.
- Rychlý, J. 1879: Archeologický výzkum v Jindřichově Hradci, Památky archeologické a místopisné 11, 161-166.
- Sedláček, A. 2000: Hrady, zámky a tvrze Království českého: Tábořsko. Svazek IV. Praha.
- Severin, K. 2001: Metodika hledání středověkých cest, Staré stezky 6, 7-21.
- Schneider, P. – Smělý, T. – Císařovský, L. 2014: Nález brakteátového svitku ze Smrkovic (okr. Písek), Numismatický sborník 28/1, 131-133.
- Skalský, G. 1927: O denárech vyšehradských, Numismatický časopis československý 3, číslo 3. – 4., 172–189.
- Skalský, G. 1929: Denáry biskupa Vojtěcha Slavníkovce, Numismatický časopis československý 5, 26–46.

- Smolík, J. 1884: Nález českých denárů a jejich rozbor, Památky archeologické a místopisné 12, 481-512.
- Smolík, J. 1896: Denáry údělných knížat na Moravě (XI. a XII. století). Praha.
- Smolík, J. 1898-1899: Nález mincí z XIII. století v Strmilově, Památky archeologické a místopisné 18, 363-374.
- Smolík, J. 1899: Denáry Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III. a Vladivoje. Praha.
- Svoboda, L a kol. 1974: Encyklopedie antiky. Praha.
- Šebánek, J. 1966: Několik zpráv o mincovních a měnových poměrech v českých zemích ve 13. století ve světle diplomatickém, Sborník II. numismatického symposia 1964, 84 – 91. Brno
- Šmahel, F. a kol. 1988: Dějiny Tábora I.-1 (do roku 1421). České Budějovice.
- Šmerda, J. 1996: České a moravské denáry. Katalog mincí českého státu od X. do počátku XIII. století. Brno.
- Široký, R. 2007: Stav a perspektiva výzkumu Staré Plzně. In: Křišťuf, P. – Šmejda, L. – Vařeka, P. 2007: Opomíjená archeologie 2005-2006, 174-190.
- Široký, R. – Nováček, K. 1998: K počátku Norimberské cesty na Tachovsku, Archaeologia historica 23, 59-71.
- Štěpánek, M. 1968: Patrocinia a středověké cesty, Československý časopis historický 16, 551 – 584.
- Thoma, J. 1999: Doudleby, okr. České Budějovice. Záchranný archeologický výzkum u kostela sv. Vincence, Archeologie ve středních Čechách 3, 465-468.
- Thurnvald, K. 1949: České a moravské denáry a brakteáty. Praha.
- Tomek, V. V. 1855: Něco o pomezí země české za nejstarších časů až do prostředka 13. století, Časopis Muzea Království českého 29, 461 – 475.
- Třeštík, D. 2006: Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530-935). Praha.
- Valkony, J. 2008: Nová zjištění k vývoji ostrožny strakonického hradu ve středověku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21, 303-316.
- Vávra, I. 1982: Osecká cesta – hrobská cesta, Historická geografie 20, 187 – 201.
- Velímský, T. 2006: K nejstarším dokladům středověkého spojení Čech s Budyšínskem, Historická geografie – Supplementum I., 59-77.
- Vermouzek, R. 1990: Znojemská cesta, západní větev. Jižní Morava, Vlastivědný sborník, 26, sv. 29, 19 – 39.
- Videman, J. – Paukert, J. 2009: Moravské denáry 11. – 12. století. Kroměříž.

- Voigt, M. A. 1771 – 1787: Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Münzen I – IV. Praha.
- Vondrovský, V. – Pták, M. – Kovář, D. – John, J. – Hojerová, H. 2015: Zpráva o výsledcích terénní prospekce v rámci projektu Linecká stezka, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, 81-99.
- Žemlička, J. 2007: Čechy v době knížecí (1034-1198). Praha.

XII. Internetové zdroje:

<http://www.cns-tabor.cz>

<http://www.geology.cz>

<https://mapy.cz>

<https://mapy.vugtk.cz>

<http://oldmaps.geolab.cz>

XII. Seznam příloh

Soupis nálezů mincí z jižních a západních Čech

Nové nálezy mincí z jižních a západních Čech

Soupis nálezů mincí z jižních a západních Čech

Čís.	Lokalita	Ulkytí	Typ nálezů	Počet mincí	Místo nálezů	Odkrytý rok	Odk. den/měs.	Uloženo	Obsah	Vydavatel	Citace
1	Babice	13. st.	hromadný	?	Babický les, pod pařezem	1881	zima	nádobka	feníky? brakteaty?		nepublikováno
2	Běhaňov	asi 1135	hromadný	1100	při orbě na poli	1967		nádobka	široké jhonněmecké feníky		Radoměří 1992, 243-257
3	Blatná	kon.12. st.	hromadný	?	?	kon.19.st.			chebské feníky		Radoměří 1956a, 50, č. 1626
4	Čejkov	13. st.?	hromadný	?	v lese v zemi	1781			plecháče (brakteaty)		Radoměří 1956b, 94, č. 1841
5	Čes.-bav. Hranice	1/2 13. st.	hromadný	?	?	1928	př.21.10.		velké brakteaty		Radoměří 1956b, 78, č. 1744
6	Česká Olešná	2/2 13. st.	hromadný	715	při orbě trakt. na poli za zahradou dvora parc.č. 729	asi 1930		nádobka	videňské feníky		Radoměří 1956b, 93, č. 1833
7	České Budějovice	3/4 13. st.	hromadný	?	okolí města	1881			české stř. brakteaty		Radoměří 1956b, 84, č. 1783
8	České Budějovice	kolem 1280	hromadný	několik set	u města při regulaci Vltavy	1936	6.10.		české stř. brakteaty		Radoměří 1956b, 84-85, č. 1784
9	Český Krumlov	2/2 13. st.	hromadný	622 + 9 zlom.	na poli „Pastouška“	1839			české stř. brakteaty		Radoměří 1956b, 85, č. 1786
10	Dačice	ok. r. 1126	jednotlivý	1	u města	1895			malý denár C-436	Svatopluk	Radoměří 1956b, 67, č. 1724
11	Domažlice	40.-50. léta 11. st.	hromadný	3 a více	Domažlice?	?			velké denáry C-288, C-317	Oldřich, Břetislav I. Hartwig či Konrád	sdělení Aleše Šmejkal
12	Domažlice	20. léta 12. st.	jednotlivý	1	v hrobu kostela sv. Jakuba	?			řezenský feník	Hartwig či Konrád (biskup)	sdělení Aleše Šmejkal
13	Dořice	kon. 12. st.	hromadný	13	les mezi Budislavcemi a Dořicemi	1892			čverhhrané chebské feníky		Radoměří 1956a, 50, č. 1627
14	Františkov Lázně	ok. pol. 13. st.	hromadný	?	při orbě u města	1859			velké brakteaty C-724	Václav I.	Radoměří 1956b, 79, č. 1748
15	Heřman										
16	Hluboká n. Vlt.	2/2 11.-1/1 12. st.	jednotlivý	1	?	1868			malý denár	Ota I., Ota II.	Radoměří 1956a, 36, č. 1551
17	Hodoušice	po r. 1120	hromadný	564	kopání základů domu	1931 květen		nádobka	malé denáry, široký něm. feník	Vr-II, Bř.II., Boř.II., Sv., VI. II., Jindř.II.	Radoměří 1956a, 38, č. 1561
18	Horní Lažany	2/2 13. st.	hromadný	?	(94+7 ks část) ?	1903			chebské feníky		Radoměří 1956b, 95, č. 1843
19	Horní Radouň	2/2 13. st.	hromadný	142	při kopání jihu na místě staré kolny v usedlosti rolníka F. Vlčka	1838	20.11.	nádobka	videňské feníky		Radoměří 1956b, 85-86, č. 1790
20	Horní Slavkov	13. st.?	hromadný	?	chebská str. Slavkovského						
21	Hrádek u Vysočan	2/2 13. st.	hromadný	?	Čechu (Zechtal) ?	před r. 1927			německé feníky		Radoměří 1956b, 95, č. 1844
22	Hradčité u Netolic	13. st.	hromadný	?	?	před 1927			bavorské feníky		Radoměří 1956b, 86, č. 1792
23	Cheb	13. st.	hromadný	?	?	?			brakteaty		Radoměří 1956b, 95, č. 1845
24	Cheb	90. léta 13. st.	hromadný	větší množství	okolí města	kon. 19. st.			chebské a nor.feníky		Radoměří 1956a, 50, č. 1628
25	Cheb	13. st.	hromadný	2	na poli u města	před r. 1895			české střední brakteaty C-873	Václav II.	Radoměří 1956b, 86, č. 1793
26	Cheb	13. st.	hromadný	1	?	ok.r.1820			brakteaty		Radoměří 1956b, 95, č. 1847
27	Chotěšov (okr. Píseň-jih)	3/4 13. st.	hromadný	71	v klášteru zahradě při dobývání pavezů v nádobě	před r. 1900			brakteát		Radoměří 1956b, 95, č. 1848
28	Choustník	ok.r.1010	hromadný	530-550	les „Sřtník“	1893	květen	nádobka	69 středních brakteátů C-844, 2 velké brakteaty	Přemysl Ot. II. Boř.II., Jarom., Jindř.II., Ota	Radoměří 1956b, 83, č.1772, Cech 1974, 67, č.398
29	Jindřichův Hradec	70. léta 13. st.	hromadný	300	?	1923 březen		nádobka	velké denáry		Radoměří 1956a 16, č.1448, Cech 1970, 52-53, č.12
30	Katovice	př.r.1107	hromadný	?	šachta Valerie	1852			české střední brakteaty C-840, C-842	Přemysl Ot. II.	Radoměří 1956b, 87, č. 1796
31	Kolváň	2/2 13. st.	hromadný	816 + 7 zlom.	při kopání na zahradě J.Koláře	1911?		nádobka	malé denáry	Břet. II., Boř. II.	Radoměří 1956a, 34, č. 1543
			hromadný			1939	20.1.	nádobka	bavorské (řezenské) feníky		Radoměří 1956b, 87, č. 1799

Čís.	Lokalita	Ukrytí	Typ nálezů	Počet mincí	Místo nálezů	Odkrytý rok	Odk. den/měs.	Uloženo	Obsah	Vydávatel	Citace
32	Krukanice	konec 13.st.	hromadný	?	již svah vrchu Skupsch	1916	říj.-list.		stř. brakteáty, C-859, C-874, bav feniky	Váciav II.	Radoměřský 1956b, 87, č. 1800
33	Lažánky	ok.r. 1125	hromadný	cca 450	při orbě za Čp.5	1911 červenec		nádobka	malé denáry	Boř. II., Vlad.I.	Radoměřský 1956a, 39, č. 1566
34	Lhota	13. st.?	hromadný	?	ve starém pařezu	1676			, bílé groše a plecháčce"		Radoměřský 1956b, 95, č. 1850
35	Liboňné	pol.13. st.	jednotlivý	1	v obci	2005	1.5.		řezenský fenik, Emmenig 1993, 189, č.227, Taf.25:227	Otto II. - Siegfried - Albert I.	Militký - Parkman 2005, 157-158
36	Malé Nepodřice	13. st.	hromadný	?	v lomu západně od Kocourova	1856		nádobka	brakteáty	Kolář 1981, 4, č.33	
37	Marčovice	2/2 13.st.?	hromadný	5	Kopání v mezi u obce	1900			bav.čír rak. feniky	Radoměřský 1956b, 88, č. 1803	
38	Milevsko	60.-80.léta 11.st.	obol mrt.?	1	v hrobu dívky v ústech	2004-2005			malý denár C-353	Břicháček 2009, 102	
39	Nehodiv	3/4 13.st.	hromadný	přes 1000	při orbě v sadě	1903			malé a stř. čes. brakteáty, a bav.(řez)feniky		Radoměřský 1956b, 88, č. 1805
40	Němčice u Volyně	po.r. 1120	hromadný	cca 300	?	1877		nádobka	malé denáry	Boř. II., Vlad.I.,	Radoměřský 1956a, 38, č. 1562
41	Nepomuk	2/2 13. st.	hromadný	15+ zlomek	?	1906	18.12.		bav.solidy a malé brakteáty		Radoměřský 1956b, 88, č. 1806
42	Netolice	2/2 10. st.	jednotlivý	1	na předhradí hraditě				velký denár bavorský	Boř. II. (limitat.?)	nepublikováno
43	Netolice	1/2 9. st. (9.st.?)	jednotlivý	1	okolí Netolic				velký denár	Ludvík Pobožný	nepublikováno
44					Nálež číslo 44 je zatím nepublikován z důvodů ochrany, avšak je zanesen do statistických údajů pouze jako jednotka.						
45	Netolice	1/1 12.stol.	hromadný	?	u Červeného Dvora	před r.1860			malé denáry, feniky	Bořivoj II., Svatopluk, mnichov. f.	Radoměřský 1956a, 35-36, č. 1550
46											
47											
48											
49											
50											
51	Netolice	ok.r. 1125	hromadný	6	?	1900	2.9.		malé denáry	Vlad.I.	Radoměřský 1956a, 39, č. 1567
52	Netolice	po.r.1125	hromadný	154	u města na poli	1850		nádobka	malé denáry	Boř. II., Svat., Vlad.I., Sob. I.	Radoměřský 1956a, 41-42, č. 1581
53											
54											
55											
56											
57	Netolice	přelom 12/13 st. (po 1215)	jednotlivý		předhradí hraditě				pasovský fenik	Wolkervon Eria - Mangold von Berg	nepublikováno
58	Netolice	přelom 12/13 st. (po 1215)	jednotlivý		předhradí hraditě				pasovský fenik	Wolkervon Eria - Mangold von Berg	nepublikováno
59					Nálež číslo 59-60 jsou zatím nepublikovány z důvodů ochrany, avšak jsou zanesené do statistických údajů pouze jako jednotka.						
60											
61	Netolice	13.stol.	hromadný	164	při stavbě škol	1862			brakteáty		Radoměřský 1956b, 96, č. 1855
62	Nový Heřtejn	ok.r.1109	hromadný	cca 600	řes „Jedlovka“	1888	30.4.		malé denáry	Bořivoj II., Svatopluk	Radoměřský 1956a, 35, č. 1548
63	Opatov u Lubů	3/3 13.stol. - poč. 14.	hromadný	1195		2014			haláře	Hall am Kocher	Militký 2014, 16-23
64	Orlík	1/2 13.st.	hromadný	?	mezi Orlíkem a Pískem	80.léta 19.st.			velký brakteát měšenský		Radoměřský 1956b, 80, č. 1757
65	Ortvinovice	2/2 13.st.	hromadný	?	při planyřce pastviny	1841(1833)	prosinec	nádobka	vidénské feniky		Radoměřský 1956b, 88-89, č. 1808

Nálež číslo 46-50 jsou zatím nepublikovány z důvodů ochrany, avšak jsou zanesené do statistických údajů pouze jako jednotka.

Nálež číslo 53-56 jsou zatím nepublikovány z důvodů ochrany, avšak jsou zanesené do statistických údajů pouze jako jednotka.

Čís.	Lokalita	Ukrytí	Typ nálezu	Počet mincí	Místo nálezu	Odkrytý rok	Odk. den/měs.	Uloženo	Obsah	Vydavatel	Citace
66	Petrův Dvůr - Netolice	13.st.	hromadný	?	na „stříbrném vrchu“	1897			„brakteáty“		Radoměřský 1956b, 96, č. 1854
67	Písek	1/2 13.st.	hromadný	3?	?	před r.1886			solidy (feniky)	Přemysl Ot. I.	Radoměřský 1956b, 80-81, č. 1758
68	Písek	13.st.	jednotlivý	1	?	před a v 1889			brakteát C-857	Václav II.	Radoměřský 1956b, 96, č. 1856
69	Písek	3/4 13.st.	hromadný	?	na zahradě domu č.p. 319 (dnes Komenského ul.)	1881		nádobka	stř. brakteáty C-843	Přemysl Ot. II.	Kolář 1981, 8, č. 73
70	Pízeň	13.st.	hromadný	?	při bourání Malé brány na svrchní části zdi	1836			brakteáty		Radoměřský 1956b, 96, č. 1857
71	Pízeň	3/4 13.st.	hromadný	?	ve městě	asi 1870			stř. brakteáty C-831, C-842	Přemysl Ot. II.	Radoměřský 1956b, 81, č. 1759
72	Pízeň okolí	ok.r.1055	hromadný	1200	skalní skulina	1853/1854			malé denáry	Břetislav I.	Radoměřský 1956a, 22, č. 1481
73	Podhůří	13.st.	hromadný	cca 60	v lese u osady	1901			brakteáty		Radoměřský 1956b, 96, č. 1858
74	Prachatice	2/2 13.st. - 1/2 14.st.	jednotlivý	1	Velké náměstí obj. 9/2000, severozápadní roh náměstí	2000	26.6.		pasovský fenik, Keller 1997, 113, č.36	Otto von Lonsdorf	Militký - Parkman - Zavřel 2005, 162
75	Protivín	ok.r.1060	hromadný	?	okolí města	před r.1892			malé denáry	Břetislav I., Spytihněv II.	Radoměřský 1956a, 23, č. 1485
76	Prešovice				Nález číslo 76 je zatím nepublikován z důvodů ochrany, avšak je zaneseno do statistických údajů pouze jako jednotka.						
77	Přímda	ok.r.1087	jednotlivý	1	na hradě	1868			malý denár	Ota I.?	Radoměřský 1956a, 29, č. 1513
78	Přímda	13.st.	hromadný	?	?	před r.1893			brakteáty		Radoměřský 1956b, 97, č. 1859
79	Radčice u Vodňan	12/13.st.	hromadný	?		19/20.st.	?		pasovské feniky, Keller 1997, 107, č.17	Wolker von Eria až Mangold von Berg	Militký 2006, 220-222
80	Radnice	ok.r.1125	?	?	u města	1852			malé denáry	Bož. II., Vlad.I.	Radoměřský 1956a, 40-41, č. 1575
81	Radomyšl	20.-40. léta 12.st.	jednotlivý	1	v hrobu	1963			malý denár C-578	Soběslav I.	Nechvátal - Radoměřský 1964, 655-685
82	Radomyšl	40.-50. léta 12.st.	jednotlivý	1	v hrobu	1963			malý denár C-589	Vladislav II.	Nechvátal - Radoměřský 1964, 655-685
83	Radčice	2/2 13.st.	hromadný	2 hnce	na poli u Račic	1886		2 x nádobka	bav. feniky		Radoměřský 1956b, 90-91, č. 1820
84	Roupov	1/2 13.st.	?	?	pod hradem	asi 1926			Au a Ag mince?	Přemysl Ot. I.	Radoměřský 1956b, 81, č. 1761
85	Sepekov	ok.r.1125	jednotlivý	1	na pohřebišti	1884 ok.r.			malý denár	Vlad.I.	Radoměřský 1956a, 41, č. 1576
86	Sezimovo Ústí	13.st.	hromadný	přes 70	?	1895			brakteáty		Radoměřský 1956b, 97, č. 1861
87	Smrkovice	kon.13. st.	hromadný	4	pole severovýchodně od obce na severním svahu nevyzraženého návrší	2014		ve svitku volně v zemi	střední brakteáty	Václav II.	Schneider - Smělý - Císařovský 2014, 131-133
88	Srby	11. st.	obol mrt.?	11	v dětském hrobě	1926			?	?	Radoměřský 1956a, 31, č. 1527
89	Stará Hlína	2/2 13.st.	hromadný	cca 2000	při kopání stružky na louce	1894	podzim	nádobka	bav., rak., brix. feniky		Radoměřský 1956b, 91, č. 1822
90	Staré Prachatice	2/2 13.st. - 1/2 14.st.	jednotlivý	1	cm	2003			pasovský fenik, Keller 1997, 113, č.36	Otto von Lonsdorf	Militký - Parkman 2005, 161-162
91	Starý Pízenec	2/4-3/4 10.st.	jednotlivý	1	pod Hůrkou	1931 listopad			velký denár	Boř. I.	Radoměřský 1956a, 14, č. 1441
92	Starý Pízenec	ok.r.1000	jednotlivý	1	pod Hůrkou	1931 listopad			velký denár	Boř. III.	Radoměřský 1956a, 14, č. 1441
93	Starý Pízenec	ok.r.1012	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1920	23.7		velký denár C-267	Jaromír	Radoměřský 1956a, 16, č. 1451
94	Starý Pízenec	ok.r.1050	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1925	23.7.		velký denár C-311	Břetislav I.	Radoměřský 1956a, 21, č. 1476
95	Starý Pízenec	ok.r.1055	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1921	17.8.		malý denár C-322	Břetislav I.	Radoměřský 1956a, 23, č. 1483
96	Starý Pízenec	ok.r.1055	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1922 listopad			malý denár C-322	Břetislav I.	Radoměřský 1956a, 23, č. 1484
97	Starý Pízenec	ok.r.1092	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1890			malý denár C-354	Vratislav II.	Radoměřský 1956a, 31, č. 1528
98	Starý Pízenec	30.léta 11.st.	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1890			velký denár C-268	Jaromír	Radoměřský 1956a, 31, č. 1528
99	Starý Pízenec	30.léta 11.st.	jednotlivý	1	vrch „Hůrka“	1890			velký denár C-269	Jaromír	Radoměřský 1956a, 31, č. 1528

Čís.	Lokalita	Ukrytí	Typ nálezu	Počet mincí	Místo nálezu	Odkryt rok	Odkryt. den/měs.	Uloženo	Obsah	Vydavatel	Citace
100	Stary Pílenec	ok.r.1125	jednotlivý	1	vrch, "Hůrka"	1920	30.7.		malý denár C-552	Vlad.I.	Radoměří 1956a, 41, č. 1577
101	Stary Pílenec	ok. r. 1140	jednotlivý	1	vrch, "Hůrka"	1920	31.7.		malý denár C-573	Sob. I.	Radoměří 1956a, 43, č. 1587
102	Stary Pílenec	ok. r. 1140	jednotlivý	1	vrch, "Hůrka"	1925	24.7.		malý denár C-576	Sob. I.	Radoměří 1956a, 43, č. 1588
103	Stary Pílenec	po.r.1140	jednotlivý	1	vrch, "Hůrka"	1922	25.8.		malý denár C-587	Vlad.II.	Radoměří 1956a, 43, č. 1591
104	Stary Pílenec	po.r.1140	jednotlivý	1	vrch, "Hůrka"	1921	18.8.		malý denár C-587	Vlad.II.	Radoměří 1956a, 44, č. 1592
105	Stary Pílenec	2/213.st.	jednotlivý	1	v hrobě	1921	jaro		bav.fen. s obr. Levharta		Radoměří 1956b, 92, č. 1825
					Smetanova ulice, při arl. Výzkumu suterénů zaniklých domů, Sonda F6, obj. 230, vrstva 204	2002	19.12.	v textilií	střední brakteát C-856?, půlfeník, řezenský feník,	Václav II.?	Kalrer - Militký 2006, 234-241
106	Stary Pílenec	2/213.st.	hromadný	6							
					Smetanova ulice, při arl. Výzkumu suterénů zaniklých domů, Sonda D6, obj. 230, vrstva 212	2002	8.11.		řezenský feník		Kalrer - Militký 2006, 234-241
107	Stary Pílenec	2/213.st.	jednotlivý	1	?	1935 okt.r.	18.6.		malý denár C-419a	Boř.II., Vlad.I.,	Radoměří 1956a, 41, č. 1578
108	Stary Postřekov	ok.r.1125	hromadný	14		1985			malý denár C-417, C-419	Bořivoj II.	Frölich 1985, 319-320
109	Strakonice	1100-1107	jednotlivý	1	strakonický hrad, hrob 3/85	1931 srpen	před 14.8.		denáry rakouské, bavorské, uherské a jiné, brakteát a asi 500 denárů moravských		
110	Stráž n. Nežár.	př.r. 1120	hromadný	? (4 ks část)	okolí Stráže						
					na stezce z Kunžaku do Strmilova při vyorávání brambor	1898	7.10.	nádobka			Radoměří 1956b, 78, č. 1741, Brádle 2013, 126-128
111	Strmilov	ok.r.1230	hromadný	3000-4000							
					při arl. výzkumu v poloze Na Hořících v černé vrstvě v jižní straně meze odkryvu 1/92	1992			malý denár C-626	Bedřich	Kudrnač 1998, 51-53
112	Strunkovice	80.léta 12.st.	jednotlivý	1							
					při arl. Výzkumu v poloze Na Hořících v černé vrstvě v jižní straně meze odkryvu 1/92	1992					
113	Strunkovice	80.léta 12.st.	jednotlivý	1							
					při arl. Výzkumu v poloze Na Hořících v dolní části černé vrstvy v odkryvu VII	1995			malý denár C-639	Konrád II. Ota	Kudrnač 1998, 53-54
114	Strunkovice	80.léta 12.st.	jednotlivý	1							
					při arl. výzkumu v poloze Na Hořících v odkryvu III	1994			pasovský feník		Kudrnač 1998, 54
115	Strunkovice	3/412. - 1/4 13.st.	jednotlivý	1							
					při arl. výzkumu v poloze Na Hořících v odkryvu VIII	1996			pasovský feník		Kudrnač 1998, 54
116	Strunkovice	3/412. - 1/4 13.st.	jednotlivý	1							
					na místě býv. domu č.p. 255, Hradební ul.	1953	pol. května	volně v zemi	střední brakteáty C-872, C-873	Václav II.	Radoměří 1956b, 83, č. 1776
117	Stříbro	asi 1278	hromadný	cca 20							
					na místě býv. domu č.p. 255, Hradební ul.	1953	13.5.	nádobka	II. a Jind.I., 2 fen. norim., 1 vdeh.		Radoměří 1956b, 84, č. 1777
118	Stříbro	asi 1279	hromadný	1510							
					v dětském hrobě	1881			malý denár C-352	Vratislav II.	Radoměří 1956a, 28, č. 1508
119	Sušice	ok.r.1086	obol mrt.?	?							
					?	19. stol.?			české feniky		Radoměří 1956a, 50, č. 1630
120	Sušice	kon.12. st.	hromadný	?							
					v hrobě	1890			malý denár C-350	Vratislav II.	Radoměří 1956a, 28, č. 1509
121	Štítary	ok.r.1086	obol mrt.?	1							
					?	19. stol.?					
122	Svatý Kříž	3/313. - poč. 14.st.	hromadný	91	jižně od osady, detekt.	2006	poč. října	volně v zemi	haliská haléře	Hall am Kocher	Militký 2014, 16-23.
123	Tábor	ok.r.1092	hromadný	? (125 ks část)	poblíž města	1858-1860			malý denár C-354	Vratislav II.	Radoměří 1956a, 31, č. 1524
124	Tábor	3/313. - poč. 14. st.	hromadný	4	lábořský hrad	1993			haliská haléře	Hall am Kocher	Chvoinka - Krajc 2014, 43-45
125	Třeboň	2/213.st.	hromadný	?	v okolí města	1895	jaro		bav. a rak. feniky		Radoměří 1956b, 92, č. 1828
126	Tukleky	2/413. st.	hromadný	4	?	?			velké brakteáty	Václav I.	Kolář 1982, 1, č. 156
					při orbě v blízkosti vakovského kostela	1929	podzim	nádobka	čtverhranné chebské feniky		Radoměří 1956a, 50-51, č. 1631

Čís.	Lokalita	Ukrytí	Typ nálezů	Počet mincí	Místo nálezů	Odkrytí rok	Odkryt. den/měs.	Uloženo	Obsah	Vydavatel	Citace
128	Vílkštejn	1/2.13.st.	hromadný	800	v kamenném lomu	1804	23.11.		denáry, den. Otto-Adelheidské, něm.brakteaty	Jiřích II. a IV.	Radoměřský 1956b, 82, č. 1765
129	Vojovice	př.r.1107	jednotlivý	1		1924			malý denár C-413	Bořivoj II. C-413	Cach 1972, 79, č.333a
130	Vřeskovice	12.st.	hromadný	96	na stráni pod hřbitov.	asi 1894			bavorské mince		Radoměřský 1956a, 53, č. 1646
131	Vyklančice	13.st.	hromadný	292	?	před r. 1847 nebo v tomto			brakteaty		Radoměřský 1956b, 98, č. 1865a
132	Vysočany	kon.12. st., ok.1260	hromadný	? (534+2+6 ks část)	?	19.stol.?			chebské a něm.feniky		Radoměřský 1956a, 51, č. 1632
133	Vyšší Brod	13.st.?	hromadný	?	?	1852			„němé denáry“ feniky		Radoměřský 1956b, 98, č. 1866
134	Zbiroh	ok.r.1061	hromadný	větší množství	v lese	1823	před 26.9.	nádobka	malé denáry C-330, C-331	Spytlihněv II.	Radoměřský 1956a, 23, č. 1488
135	Zliv	1012-1034	hromadný	? (129 ks část)	při těžbě kamene na stavební parcele č.65 v trati U Jerhotů - U Novotných	1974	9.7.		velké denáry C-293	Oldřich	Beneš - Hásková - Pavů - Weiss 1979, 141-179, Cach 1982, 15
136	Zliv	2/2.13.st.	hromadný	?	na Králíčím vršku u rybníka	ok.r.1900			bav. a rak.feniky		Radoměřský 1956b, 99, č. 1832
137	Želčany	ok.r.1050	hromadný	3-4 kg (2116 ks část)	dvůr statku č.p.25	1884	pol. června	nádobka	velký denáry	Jaromír, Oldřich, Bretislav I., dří	Radoměřský 1956a, 22, č. 1478
138	Žinkovy	př.r.1230	jednotlivý	1	při úpravě terénu v okolí zámku	?			malý denár C-659	Přemysl Ot. I.	Cach 1972, 80

Nové nálezy mincí z jižních a západních Čech

(Čísla nálezů jsou shodná s čísly ze soupisu nálezů z jižních a západních Čech)

1. Babice

Babický nález byl odkryt v zimě roku 1881 v Babickém lese pod pařezem nedaleko vesnice Babice u Netolic při kopání pařezů. Nález obsahoval „staré peníze“, které byly po nálezu záhy nálezcem, nádeníkem Vališem, prodány jistému Židu Fantlovi. Z nálezů se dodnes dochovala keramická nádoba, hrnek, s lístkem informujícím o podrobnostech nálezů, bohužel, část lístku chybí. Na základě dochované nádoby, která spadá do širokého období 13. století, a s přihlédnutím k oběživu ve 13. století v jihozápadních

Čechách se lze domnívat, že obsahem mohly být nejpravděpodobněji brakteátové či fenikové ražby. Hrnek je kulovitého tvaru s jemně drsným povrchem a příměsí hruběji namleté slídy. Barva je černošedá, místy vystupující v hnědou.

Na rozhraní podhrdlí a těla je hrnek zdoben vlnicí.

Okraj je místy přehnutý. Na dnu hrnku je značka v podobě paprscitého kola. Hrnek je v současné době uložen v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny

v Netolicích pod inventárním číslem AR-K7204. Výška hrnku je 92 mm,

vnější průměr hrdla činí 58 mm, v místě největší výdutě je průměr 85 mm a průměr dna jest 55 mm.

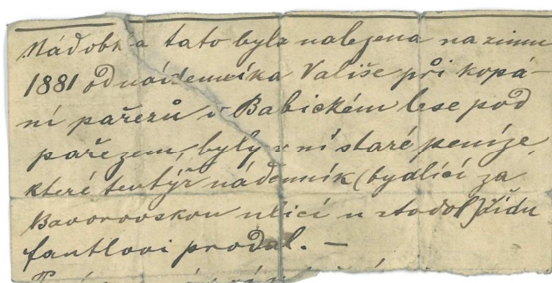

Foto nádoby: Mgr. Martin Pták

42. Netolice

V dřívější době za blíže neurčených okolností došlo k nálezu velkého denáru v okolí netolického hradiště Na Jánu. S velkou pravděpodobností se jedná o imitativní ražbu denáru s devíti kuličkami v úhlech ramen kříže na lící straně. Mince může být nápodobou bavorských denárů téhož typu vévody Jindřicha II. (955-976), ražených v Řezně a Nabburku, nebo biskupa Oldřicha (923-973), ražených v Augsburku v letech 955-973. Stejně tak ovšem může být nápodobou denárů staršího bavorsko-švábského typu, ražených v Praze v posledních letech vlády knížete Boleslava I. (935-972), nebo v prvních letech vlády knížete Boleslava II. (972-999). Rubní strana denáru se sestavou znaků .N. pod kaplicí je zároveň velmi podobná denárům mladšího bavorsko-švábského typu, ražených snad až na počátku 80. let 10. století. Doba ukrytí mince spadá zatím do průběhu 10. století. Rozměr denáru je 19,5 x 20 mm a váha jest 0,64 g.

43. Netolice

Francká říše, Ludvík Pobožný (816-840), mincovna ?
AR denár, ražba z 822-840
hmotnost: 1,17g, rozměr:19,4 x 19,4 mm
Odkryt za neznámých okolností v okolí Netolic.

57. Netolice

Pasov – biskupství, Wolker von Erla (1191-1204) až Mangold von Berg (1206-1215)
AR pasovský fenik, ražba z let 1190-1215, *Keller 1997, 107, č. 17*
hmotnost: 0,72g, rozměr: 17,3x17,0 mm
Odkryt na předhradí hradiště za blíže neznámých okolností.

58. Netolice

Pasov – biskupství, Wolker von Erla (1191-1204) až Mangold von Berg (1206-1215)
AR pasovský fenik, ražba z let 1190-1215, *Keller 1997, 107, č. 17*
hmotnost: 0,37g, rozměr: 11,8x13,0 mm
Odkryt na předhradí hradiště za blíže neznámých okolností.

